SAVU DUMITRESCU

ZECE ANI ALĂTURI DE MARIN PREDA

SAVU DUMITRESCU

ZECE ANI alături de MARIN PREDA

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ
1985

I

În anul 1970 încă mai lucram ca șofer la Consiliul Culturii și Educației Socialiste. Pe la începutul lunii aprilie se zvonise în garajul nostru că parcul de mașini o să fie redus și lucrul s-a confirmat peste numai cîteva zile. Cineva de la serviciul administrativ a venit și ne-a spus că toate autoturismele care nu deservesc un ministru sau un director vor fi oprite din circulație și conservate. Șoferii urmau să fie transferați în diverse alte unități productive.

În ziua următoare aflării acestei vești am fost chemat la serviciul de cadre și mi s-a spus să depun o cerere pentru angajare prin transfer la Teatrul Național. Eram puțin cam îngîndurat, nu știam pe cine să întreb

şi ce să întreb. Am plecat imediat la Teatrul Naţional şi, după ce am depus cererea, am primit o fişă de angajare şi o alta pentru vizele medicale necesare. Mi-au spus că voi lucra pe un autobuz. Seara n-am putut dormi, m-am tot perpelit, era şi prea cald şi mă gîndeam la noul meu loc de muncă, la oamenii noi cu care trebuia să mă acomodez. Dimineaţa am crezut că voi fi primul sosit la garajul C.C.E.S., dar i-am găsit acolo pe toţi ceilalţi şoferi care erau în situaţia mea. Trebuia să predăm maşinile. Nici n-am apucat să descui portiera, că am şi fost chemat, din nou, la cadre. Şefa serviciului, tovarăşa Irina, m-a poftit în birou şi mi-a spus să iau loc.

— Tov. Dumitrescu, a zis dînsa, uite, a luat fiinţă o editură nouă, Cartea Românească. N-ai vrea să mergi să lucrezi acolo ? Au o Volgă cu 52 000 km.

Nu ştiam ce să spun. Trebuia să aleg între o editură şi un teatru, între o Volgă veche şi un autobuz de care nu ştiam dacă-i nou sau vechi. Atunci tot dînsa a zis :

— Cred că-i mai bine la editură. În orice caz, dacă vrei, du-te chiar acum în bulevardul Ana Ipătescu, ştii unde, e un bloc cu mai multe redacţii

de reviste și edituri. Întrebi de tovarășul director Marin Preda sau de tov. Iacob G.

Am plecat.

În blocul de pe Ana Ipătescu, nu toată lumea știa de noua editură. Am rătăcit pe scări și am bătut aproape la fiecare ușă întrebînd de tovarășul director Marin Preda. Cineva mi-a arătat un tovarăș înalt și solid. M-am dus la el și m-am prezentat spunîndu-i că vin de la C.C.E.S. și că sînt șofer.

— Bine, tov. Dumitrescu, a zis, uite, noi încă nu avem niște birouri ale noastre, sîntem toleraţi aici pînă primim un sediu.

Am întrebat de mașină și mi-a spus că e vorba de o Volgă nouă care trebuie rodată. Apoi m-a trimis la secretară, la tovarășa Gabi, care avea un birou în curte și bătea la mașină, înregistra niște acte. Credeam că vorbisem chiar cu Marin Preda, dar tovarășa secretară m-a lămurit imediat. Omul înalt și solid pe care-l cunoscusem era directorul adjunct al editurii, tov. Iacob. Directorul editurii era Marin Preda, iar ceilalți angajați erau : Mihai Gafița, redactor șef, Al. Ivasiuc, redactor șef adjunct, Ioana Lungescu, se-

cretară de redacţie, Constanţa Vulcănescu, tehnoredactor, tovarăşa Cicală, contabilă, Rozica Mihaly, curieră. Eu urma să fiu angajat ca şofer.

Nu puteam începe lucrul decît după ce primeam semnătura directorului editurii, tov. Marin Preda, despre care credeam că e cel puţin tot atît de înalt şi de gros ca tov. Iacob G. Trebuia să mă prezint la el şi aveam emoţii.

În ziua de 26 aprilie 1970, pe la ora 12, am făcut cunoştinţă cu Marin Preda. Cînd l-am văzut am rămas uimit : un om de statură potrivită, subţirel, cu ochelari, îmbrăcat într-un costum simplu de culoare gri, pepit, aşa... sare şi piper, cum se spune. Eram foarte emoţionat şi-mi transpiraseră palmele. S-a uitat la mine o singură dată pe deasupra ochelarilor şi mi-a zis :

— Ia loc, tov Dumitrescu, parcă aşa te cheamă, da ?

Şi eu i-am răspuns :

— Exact !

Mi-a pus cîteva întrebări, mai ales despre maşină, cum se prezintă, dacă îmi convine să lucrez pe ea şi altele. Cred că i-a plăcut felul cum i-am răspuns, pentru că la sfîrşit mi-a spus :

— Perfect, rămîi şoferul nostru ! Mi-a semnat foaia de transfer şi din acel moment am devenit salariatul editurii Cartea Românească. Am preluat de la Uniunea Scriitorilor maşina care avea numai 52 de kilometri la bord şi am început rodajul.

Abia după ce am rulat circa trei mii de kilometri cu maşina, am mers prima dată la locuinţa lui Marin Preda, din strada Doctor Herescu, în cartierul Cotroceni. Întîi a apărut el, îmbrăcat ca de obicei într-un costum simplu gri-pepit. Apoi o fetişcană de vreo 20 de ani, foarte frumoasă, subţirică, îmbrăcată cu mini-jupă. Eram cam fîstîcit, nu puteam nici să mai vorbesc şi ţineam ochii în pămînt. Totuşi a trebuit să dau unele relaţii despre cum merge maşina şi să răspund la întrebările lor despre starea mea familială. Au venit să vadă maşina şi s-au bucurat copilăreşte că, de acum încolo, se puteau deplasa oriunde fără să mai ţină seama că cineva trebuia să nu fie prea obosit ca să conducă maşina. Marin Preda avea şi maşină proprietate personală, un Fiat 1300, cu patru locuri, de culoarea crem închis, cu numărul de circulaţie 3 B 5606. Cînd avea nevoie de maşină în afara orelor mele

de serviciu, se putea folosi de Fiat. De altfel, Marin Preda nu m-a chemat niciodată duminica sau în sărbătorile legale, îmi respecta dreptul la odihnă şi mă lăsa să fiu cu familia mea în zilele respective, niciodată nu m-a insultat şi nu m-a jignit.

Maşina trebuia să fie garată în curtea Uniunii Scriitorilor, pe şoseaua Kiseleff. După ce am terminat rodajul, într-o dimineaţă, am făcut cunoştinţă cu ceilalţi şoferi care lucrau la Uniune. Unii dintre ei mă cam compătimeau din priviri. Altul mi-a şi spus :

— Dracu te-a pus să te angajezi la Marin Preda ?

Am întrebat de ce şi au sărit mai mulţi să mă lămurească.

— Ai să vezi cît de rău este şi nu e darnic cu nimic.

Credeam că glumesc ei, aşa, să mă sperie, dar am văzut că vorbeau foarte serios. N-am ţinut cont de ce spuneau şi mi-am văzut de treburile mele.

*

Cu timpul am început să aflu amănunte despre familia scriitorului, despre el însuşi, despre relaţiile sale cu oameni de toate categoriile. Am început să-l cunosc, să ştiu ce-l amuză

şi ce-l supără, cum se manifestă cînd e bucuros şi cînd e amărît. Sînt fericit că am avut ocazia să cunosc îndeaproape un asemenea om. Ştiu că a fost iubit de mulţi oameni, că unii nu l-au înţeles sau nu l-au respectat îndeajuns. Eu am învăţat încet-încet iubirea pentru Marin Preda şi pot contrazice pe oricine ar spune că n-a fost un om bun şi generos. Am fost de multe ori martorul unor întîmplări emoţionante care dovedesc tocmai asta şi cred că e păcat să nu fie consemnate.

Marin Preda locuia într-o casă foarte spaţioasă şi elegant mobilată, în strada Doctor Herescu, împreună cu soţia, Elena Preda, şi cu băieţaşul lor, Niculae, primul născut al familiei. De curăţenia şi menajul casei se ocupa o femeie care locuia la subsolul clădirii, iar la îngrijirea copilului doamna Preda mai era ajutată de încă o femeie. Pe lîngă frumuseţe şi tinereţe, soţia lui Marin Preda avea şi o mare dragoste pentru animale. Părinţii dînsei locuiau pe lîngă Tîrgovişte şi mai aveau încă o fiică, sora doamnei Preda, care era şefă de laborator la Studioul cinematografic Buftea ; era căsătorită şi avea doi copii. De fapt, mama lor bună murise,

iar tatăl se recăsătorise cu o femeie care le-a îngrijit pe cele două fete de cînd erau mici. Am fost de multe ori la casa în care locuiau tatăl şi mama adoptivă a doamnei Preda. Desigur că de nenumărate ori am fost şi la Siliştea-Gumeşti în judeţul Teleorman, în comuna unde s-a născut scriitorul. Cu aceste ocazii am cunoscut-o şi eu pe bătrîna Joiţa, mama lui Marin Preda, căreia nepoţii îi mai spuneau şi Bîta. Am cunoscut şi pe Ilinca, sora bună a scriitorului, pe Miţa, de asemeni, pe Alboaia, sora vitregă, pe Gheorghe, fratele vitreg, pe domnul Sae, fratele bun al scriitorului, cel care locuieşte în Bacău şi are doi băieţi, pe Sorin şi pe Marinică. I-am cunoscut şi pe Sandu Alboiu, nepotul lui Marin Preda şi pe Gigi Bạltag, băiatul Ilincăi. Am vizitat şcoala şi clasa în care Marin Preda a învăţat cînd era copil, am văzut casa în care s-a născut şi a crescut el, casa în care locuieşte şi acum Gheorghe, fratele vitreg, am văzut salcîmul despre care se zice că-i cel din „Moromeţii".

Ţin minte că atunci cînd am fost prima oară la Siliştea-Gumeşti am fost descusut cu tot felul de întrebări de mama scriitorului. Avea pe atunci cam 75 de ani şi era o fiinţă foarte

iute, energică şi cu ochii vii, plini de curiozitate. Era bisericoasă şi nu-ţi dădea voie să spui ceva rău despre popi, sfinţi sau biserică. Dorea să ştie totul şi m-a întrebat dacă am copii, ce fac ei, unde sînt, dacă soţia mea merge la biserică, dacă mama mea trăieşte, dacă ţine post vinerea, dacă mai am fraţi, dacă eu cred în Dumnezeu şi tot aşa. Era la sfîrşitul unei săptămîni şi am rămas peste noapte acolo, dar a doua zi ne-am şi întors la Bucureşti, pentru că Niculae era mic, avea doar cîteva luni. Soţii Preda veniseră s-o vadă pe bătrînă, îi aduseseră cadouri, au stat de vorbă pînă mai tîrziu, au lăsat bani la Ilinca, sora lui Marin Preda, pentru îngrijirea bătrînei. Ţin minte acea vizită şi pentru că în ziua de luni scriitorul a avut un accident cu Fiatul şi mi-a rămas întipărit totul.

Era pe la ora trei după amiaza şi mă cheamă tov Preda în birou să mă întrebe la ce local se servesc preparate de zahana. Era şi doamna Preda acolo, probabil că venise să-l ia de la birou şi se gîndeau să se oprească în drum spre casă la un restaurant. I-am explicat cum poate să ajungă pe Calea Rahovei la un local cu numele de Bumbeşti, unde se serveau astfel de

preparate. Mi-a mulțumit și au plecat. A doua zi, marți deci, cînd mă duc eu dimineața să-l iau de acasă pe șeful, văd în curte Fiatul lor tamponat. M-a chemat în casă și mi-a spus :

— Vezi ce mi s-a întîmplat ? Dar asta nu-i nimic, stai că vine acuș un maior să mă ancheteze.

Era prea speriat de întîmplare, exagerat chiar. Eu dau să-l întreb cum s-a întîmplat, cine a fost vinovatul, dînsul mă întreabă ce poate să pățească. Pînă la urmă am înțeles că teama lui era exagerată. Dăduse marșarier și, din cauza ploii, nu văzuse că vine din spate un autobuz. Îi tăiase calea autobuzului și se ciocniseră. Era un accident banal și el spunea că „nu mai are curajul să iasă din casă". Era chiar simpatic în felul în care dădea așa mare importanță accidentului.

Încă de atunci m-am gîndit să-l conving să renunțe la șofat. Îi plăcea să conducă, dar avea o oarecare stîngăcie. Era mai tot timpul preocupat de problemele sale, avea și vederea cam slabă. Cînd aduceam vorba, zicea :

— Și asta face parte din plăcerile omului...

Cu vremea, avînd și alte mici accidente, căpătase trac și mai re-

nunțase la această „plăcere". Dar atunci, cred că era primul lui accident, era speriat rău și-l aștepta pe maior cu teamă mare.

Pînă la urmă a sosit și maiorul. Doamna Preda l-a invitat să ia loc, i-a servit o cafeluță, a întrebat și dînsa dacă e ceva grav, dacă i se va întîmpla ceva lui Marin Preda. Maiorul a încheiat actele, l-a pus pe șeful să semneze niște hîrtii și gata. Nu era nimic deosebit, mai mare sperietura.

II

În anul 1971 Marin Preda a avut o mare bucurie : s-a născut al doilea fiu al său, Alexandru. Evenimentul s-a produs fără ca prea multă lume să fi știut de mai înainte că era așteptat. Într-o zi, din partea conducerii Uniunii Scriitorilor, a fost trimisă acasă la Marin Preda o mașină încărcată cu flori. Unii scriitori au comentat cu umor vîrsta la care Marin Preda devenea pentru a doua oară tată de băiat. Doamna Preda și sora dumneaei au plecat cu mașina la

mînăstire şi au botezat copilul după datină. Masa însă, cheful s-au făcut acasă, cu preparate alese şi vinuri speciale aduse de la restaurantul Capşa. Şeful nu credea în biserici şi în popi, dar, probabil şi pentru că îşi respecta foarte mult mama, nu s-a opus la botezarea copiilor după tot ritualul. Iar Alexandru, deh, era al doilea băiat, trebuia sărbătorită cum se cuvine venirea lui pe lume.

Cînd scriu aceste rînduri, adică azi, 7 mai 1982, fiul cel mare al lui Marin Preda are 12 ani şi este în clasa a VI-a, iar Alexandru are 11 ani şi este într-a V-a.

*

Spre vară, mă cheamă şeful la el să mă întrebe dacă nu ştiu adresa unui fotograf care lucrează foarte rapid. Da, zic eu, în Piaţa Amzei. Am plecat din strada Doctor Herescu direct în Piaţa Amzei şi au intrat amîndoi în atelier, să se fotografieze. Pe urmă am alergat cu ei toată ziua de colo, colo pentru formalităţile de paşaport. Abia după ce totul a fost gata, am aflat şi eu unde pleca şeful cu soţia : în Elveţia şi la Paris. Nu-mi permiteam să-i întreb lucruri prea amănunţite despre excursie şi nici nu

știam ce au ei de gînd să-mi lase de făcut în acest timp. Copiii rămîneau în grija unor femei plătite special pentru asta, iar cu o zi înainte de plecare, șeful mi-a spus :

— Dumitrescu, uite aici niște bani. Ai grijă să cumperi pentru copii alimente și tot ce le mai trebuie.

I-am condus la Gara de Nord. Plecau cu trenul, pentru că Marin Preda se temea de avion, spunea că nu e în siguranță cînd merge cu avionul. Soția șefului pleca pentru prima oară în străinătate și era și pentru prima dată în wagon-lit.

S-au întors după trei săptămîni. I-am așteptat în gară, am încărcat valizele în mașină și i-am dus acasă. Să fiu sincer, mă așteptam să-mi spună că i-au adus și fetei mele un cadou, o atenție măruntă. Dar nu era obiceiul lui Marin Preda să facă astfel de gesturi. Îmi amintesc că nici de Întîi martie nu aducea mărțișoare salariatelor din editură. Mi-a povestit, în schimb, diverse lucruri despre țările pe care le văzuse, despre viața de acolo, despre oameni. Despre unele din ele mă ruga să spun ce cred eu și cînd îi răspundeam rîdea. Își cum-

părase de la Paris tot felul de mărunţişuri şi, printre ele, celebra „pălărie pariziană", despre care spunea că a cumpărat-o dintr-un magazin de pe Champs-Elysées. Ulterior, au apărut prin reviste mai multe fotografii ale scriitorului cu această pălărie pe cap. Mi-a povestit la un moment dat că a văzut şi filme porno sau sexy, probabil că voia să-mi vadă reacţia, că într-unul din ele a văzut-o şi pe Brigitte Bardot. Eu nu obişnuiam să comentez povestirile lui cînd eram amîndoi în maşină. Doar ascultam şi din cînd în cînd mă miram cu voce tare. Altădată, vorbind mult mai serios despre Franţa, mi-a spus că viaţa acolo e prea scumpă. Că a locuit la un scriitor francez, nu-i ştiu numele, şi că masa o servea la restaurante de mîna a doua.

*

Odată, cînd se făceau reparaţii la clădirea editurii şi mai toţi redactorii îşi luaseră de lucru acasă, dom' Preda mă cheamă şi-mi spune :

— Dom' Dumitrescu, poţi să-mi faci rost de un instalator ?

— Să încerc, tov director.

— Bun, caută-l și adu-l la mine. Am de montat o țeavă pentru apă caldă la baie.

Curtea editurii era plină de zidari, tîmplari, electricieni, instalatori. Am discutat cu unul dintre instalatori și l-am rugat să vină cu mine pînă la dom' Preda acasă, după orele de serviciu. Șeful i-a explicat meșterului cam în ce ar consta lucrarea pe care o dorea. Omul s-a uitat pe acolo, a urmărit conductele, a cercetat el toate posibilitățile de instalare și a spus da.

— E, atunci, apucă-te de treabă ! i-a zis șeful.

L-am luat pe instalator în mașină și am plecat să aducem niște piese, materiale, sculele care-i trebuiau. Lucrarea nu era așa simplă. Trebuia spartă faianța cu grijă, deoarece capetele de țeavă erau retezate de la suprafața ei. Trebuia făcută și proba cu apă și a fost necesar să se descarce de vreo trei ori toată instalația. Apa trebuia oprită de la stradă și, de fiecare dată, trebuia să se bage cineva în cămin să închidă sau să deschidă robinetul. După trei zile în care omul a lucrat pînă seara tîrziu, instalația a fost gata. Dom' Preda l-a chemat pe instalator și l-a întrebat :

— Cam cîte ore ai lucrat efectiv ?

— Cam şase ore, a zis meşterul, da' dacă aş fi avut ce-mi trebuia, şi mai puţin.

— Cîţi lei pe oră ţi se plătesc la cooperativă ?

— Cam opt lei pe oră.

— Deci şase ore cu opt lei : patruzeci şi opt. Poftim patruzeci şi opt de lei !

Instalatorul s-a făcut galben la faţă, dar n-a zis decît atît :

— Lăsaţi, dom' Preda, că mă descurc eu cu tov. Dumitrescu, că doar el m-a adus aici.

Apoi şi-a strîns sculele şi a ieşit din casă. Eu m-am ales cu o înjurătură zdravănă şi el cu nimic. După vreo două zile m-a chemat însă doamna Preda şi mi-a zis :

— Nea Tecu (aşa îmi spuneau copiii, Niculae şi Alexandru), te rog, ia banii ăştia şi dă-i instalatorului.

Erau vreo două sute de lei şi omul a fost mulţumit cînd i-am dat. Cu vremea, prin diverse insistenţe, doamna Preda l-a făcut pe şeful să fie mai puţin rigid cu privire la bani, l-a făcut mai culant, mai darnic.

III

Într-o zi, vine în garajul editurii tov director adjunct Iacob G. şi îmi spune :

— Nea Dumitrescu, fă-ţi un ordin de deplasare pentru Cluj, Dej, Gherla, Tîrgu Mureş, Piatra Neamţ, Bacău. Ia-ţi benzină şi ulei şi pregăteşte maşina de drum. Mergem la mai multe întîlniri cu cititorii prin ţară.

Aşa am făcut.

A doua zi pe la ora şase dimineaţa eram deja plecaţi în direcţia Cluj. De acolo am plecat imediat mai departe şi ne-am oprit la Gherla, în casa scriitorului Ion Apostol Popescu. Ni s-a făcut o primire deosebită. Soţia scriitorului se numea Măriuca şi era profesoară de română şi istorie la Reteag. Ea ne pregătise o masă mai ceva ca la Athénée Palace, iar cînd veselia tuturor mai crescuse puţin, tot ea a început să şi cînte. Ştia nişte cîntece de petrecere cu înţelesuri mai deocheate, care i-au plăcut mult lui Marin Preda. Era vesel şi se antrenase în jocurile de cuvinte din cîntece. Doamna Preda, în schimb, s-a ruşinat deodată de ce auzea şi l-a atenţionat pe şeful.

— Marine, ce vorbeşti tu acolo ?

Însă dom' Preda era în mare vervă și i-a dat un răspuns și glumeț și tăios. Toți au început să rîdă în hohote și nu se mai puteau opri. Către miezul nopții s-a întins din nou masa și s-a servit pește cu mujdei de usturoi. Tot timpul s-a băut dintr-o țuică foarte tare, care ziceau că-i de Nima și un vin alb căruia-i spuneau, în glumă sau în serios, nu știu, Starfaiter, sau cam așa ceva. Cineva dintre cei de față povestea despre acest vin că se face numai într-un anumit loc, într-o podgorie veche și că din trei hectare de viță se scoate vin cam cît pe două rînduri din alt soi. Spunea că e un vin unic în Europa și că diverse personalități politice, după ce-l gustaseră, ceruseră să li se mai trimită din cînd în cînd cîte o sticlă. La plecare, ni s-a oferit și nouă cîte o sticlă din vinul și din țuica respectivă și, mai tîrziu, cînd le-am gustat și eu, mi s-au părut într-adevăr ca niște doctorii care te scoală din morți.

De la Gherla, am plecat mai departe spre Tîrgu Mureș și am traversat o zonă foarte pitorească. Era o vreme frumoasă și Marin Preda îmi cerea din cînd în cînd să ne oprim. Ne așezam pe iarbă și mai desfăceam

cîte o sticlă de apă minerală din cele pe care le luasem cu noi în portbagajul maşinii.

La Tîrgu Mureş, am fost întîmpinaţi de scriitorul Romulus Guga şi de colegii săi din redacţia revistei „Vatra". Am vizitat, printre altele, locuinţa unui artizan, locuinţă făcută în întregime din lemn şi avînd o vechime de peste două sute de ani. Gazda a fost foarte plăcut surprinsă de faptul că primea vizita unuia dintre cei mai mari scriitori români. Ne-a tratat şi el cu o ţuică foarte tare, ardelenească, cu slănină, pită, calboşi (un fel de cîrnaţi), pastă de ficat şi alte bunătăţi cu specific local. Lui Marin Preda i-a oferit o icoană foarte veche pictată pe lemn şi alte două pictate pe sticlă. Ne-a explicat pe larg procedeul prin care se fac aceste icoane şi ne-a arătat că întreg desenul este făcut de-a-ndoaselea, pentru că vopseaua este pe partea opusă faţă de locul din care privim şi se începe cu detaliile şi se termină cu fondul. Ne-a descifrat şi semnele chirilice copiate de artist pe icoană şi a zis că se pare că pictorul nu ştia carte şi doar a desenat literele fără a le şti înţelesul. Pe vremea cînd era instalat

la Mogoşoaia, Marin Preda mai păstra aceste icoane în camera sa.

Seara, în jurul orei 18,30, s-a organizat în sala mare a unei facultăţi din oraş o întîlnire cu cititorii. Au luat parte profesori, oameni de ştiinţă, medici, studenţi, elevi. După un cuvînt introductiv rostit de unul dintre localnici, i s-a dat cuvîntul lui Marin Preda. Au urmat apoi întrebările şi răspunsurile. Cei mai curioşi şi documentaţi erau elevii şi studenţii, iar Marin Preda le răspundea cu plăcere şi le explica cu grijă totul. A vorbit de felul în care unele persoane reale sînt luate drept model pentru personaje de roman, despre cît durează lucrul şi documentaţia unui roman.

Un individ din sală, care se exprima foarte greu în româneşte, i-a pus lui Marin Preda o întrebare pe care eu n-am reţinut-o, dar care am văzut că l-a supărat rău pe şeful.

— În care ţară trăieşti dumneata ? a întrebat Marin Preda.

— Păi, în România !

— Atunci învaţă bine limba română şi după aia pune întrebări.

Sala a aplaudat cu frenezie în semn de preţuire pentru răspunsul demn al scriitorului.

Alături, într-o sală mai mică, se organizase un stand de cărți. Erau expuse toate volumele lui Marin Preda. Prozatorul a acordat cîteva autografe celor cîțiva fericiți care aveau cărți, iar apoi, din lipsă de cărți, pentru că se epuizaseră, a semnat pe bucăți albe de hîrtie, pe colțuri de ziar, pe legitimații și chiar pe pachete de țigări. Toți voiau să aibă autograful lui Marin Preda. A venit apoi rîndul unor ziariști de la diverse ziare din localitate să-i pună întrebări lui Marin Preda și interviurile realizate atunci au apărut nu peste multă vreme prin diverse reviste.

Seara am servit masa într-un Lacto-bar, iar dimineața următoare am părăsit Tîrgu-Mureșul.

În drum spre Bacău, unde vizita noastră era așteptată pentru acea zi, ne-am oprit de mai multe ori. La Cheile Bicazului, la Piatra Neamț, la mînăstirea Neamțului, în marginea orașului Tîrgu Neamț, unde am vizitat casa natală a lui Ion Creangă — pentru că satul Humulești a fost acum înghițit de orașul Tîrgu Neamț — la casa lui Mihail Sadoveanu din apropiere de mînăstirea Neamțului. Călugării de la mînăstirea Neamțului ne-au dus să vizităm un fel de pivniță

în care se aflau craniile tuturor preoţilor şi călugărilor care au slujit de-a lungul anilor în acea mînăstire. Mi se pare că-i ziceau *lapidariu*. Am fost în biblioteca mînăstirii şi ni s-au arătat documente vechi păstrate de sute de ani în arhivele de acolo. Domnul Iacob G., directorul adjunct al editurii, a încercat să citească pe unul dintre documente care era scris cu litere chirilice. Spre surpriza starețului şi chiar a lui Marin Preda, tov. director Iacob a reuşit să descifreze uşor ce era scris acolo, apoi a semnat şi în cartea de onoare tot cu litere chirilice.

Ajunşi la Bacău, am fost întîmpinaţi de reprezentanţi ai Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă, de alţi scriitori şi redactori printre care şi redactorul şef de atunci al revistei „Ateneu", scriitorul Radu Cârneci. Am fost instalaţi în hotelul Decebal. Întîlnirea cu cititorii a avut loc în aceeaşi seară în sala Teatrului G. Bacovia, care era chiar vis-â-vis de hotel. Din nou s-au pus întrebări şi s-au dat răspunsuri pe diverse teme culturale, s-au acordat autografe. Actorii teatrului din localitate au recitat din versurile lui George Bacovia. Cei doi directori ai editurii Cartea Româ-

nească și doamna Preda au fost invitați la cină la familia scriitorului Radu Cârneci. După cum povesteau a doua zi, cina a fost deosebită și compusă din specialități cu ciuperci în pregătirea cărora soția scriitorului Radu Cârneci, de profesie inginer horticol, era neîntrecută.

În dimineața următoare am vizitat orașul, casa memorială a lui George Bacovia, parcul cu plopi și cîteva cartiere mai mărginașe pe care unele poezii ale lui G. Bacovia le aminteau. Apoi ne-am îndreptat spre București. Pe drum, Marin Preda era bine dispus și rememora cu plăcere cele văzute în această călătorie. I-am lăsat pe fiecare la casa lui, am dus mașina la garaj, apoi am ajuns și eu acasă unde mă așteptau soția și Rodicuța, fiica mea, în vîrstă de 15—16 ani pe atunci.

IV

În calitatea sa de director de editură, Marin Preda trebuia să ia parte adesea la tot felul de ședințe legate mai ales de activitatea editurii

și de politica culturală în general. Se întîmpla să-l duc dimineața la cîte o astfel de ședință și să iasă de acolo către ora prînzului, dar niciodată nu uita să-mi spună :

— Tov. Dumitrescu, te rog să nu mă aștepți. Să te duci la editură, sînt și acolo destule probleme de rezolvat cu mașina.

La ședințe îi asculta cu atenție pe vorbitori, dar nu-i plăcea să ia cuvîntul. De altfel și la editură vorbea destul de puțin. Se consulta cu redactorii înainte de a da un răspuns scriitorilor care veneau cu diverse probleme la el. Îi pomenea mai mereu în mașină pe redactorii editurii, îi respecta și ținea seama de ei toți, indiferent de funcție. Așa cum vorbea cu tov. Iacob G. sau Mihai Gafița, tot așa discuta și cu ceilalți redactori sau tehnoredactori : Geta Dimisianu, Magdalena Bedrosian, Mircea Ciobanu, Florin Mugur, Sorin Mărculescu sau Tanța Vulcănescu. Ținea mult la respectarea planului de apariții editoriale, la respectarea datelor stabilite pentru discuțiile cu autorii pe marginea manuscriselor, nu lăsa pe nimeni neaudiat, nu repezea pe nimeni și nici la telefon nu vorbea prea mult. Lua notă de ce i se cerea și încheia discuția cam așa :

— Bon-bon, bon, bon ! Da-da, da ! Au revoir !

Şi închidea telefonul. Vorbea concis. Nu favoriza pe nimeni. Dacă, după opinia redactorului, o lucrare nu putea fi tipărită, îi spunea celui în cauză cu franchețe :

— Nu se poate, mon cher !

Îi respecta pe redactorii editurii şi nu admitea ca opinia acestora să fie pusă în discuţie în faţa sa.

*

Pe lîngă faptul că era unul dintre cei mai importanţi scriitori ai ţării, Marin Preda deţinea, în afara funcţiei de director al editurii Cartea Românească, şi pe aceea de vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor. Mai era şi deputat în Marea Adunare Naţională. În ultimele luni ale vieţii sale fusese reales deputat în circumscripţia electorală Drăcşenei, Teleorman.

Invitaţiile la sesiunile Marii Adunări Naţionale îi parveneau la editură, iar pentru permisul de liberă circulaţie cu maşina mergeam eu la MAN să-l iau. Cînd îl duceam la palatul Marii Adunări Naţionale de pe dealul Mitropoliei şi opream maşina în faţa uşii de la intrare, îmi spunea :

— Ai grijă unde parchezi şi te rog să mă aştepţi.

Bineînțeles că parcam acolo unde mi se indica de către agenții de circulație. Așteptam ascultînd la radio transmisiunea în direct a lucrărilor. Cînd se termina ședința, eram chemați pe rînd prin stații :

— Mașina numărul... să vină în față !

Dacă nu aveai „liber"-ul pe parbriz, nu-ți dădea voie să urci. Venea cineva și îi deschidea ușa, iar soldatul din gardă îți prezenta onorul. Porneam la vale cu mare viteză, fiindcă altfel am fi încurcat circulația. Erau foarte multe mașini. După ce coboram aleea înflorită de pe dealul Mitropoliei, ne îndreptam spre Capșa, restaurantul preferat al scriitorului, iar după ce ajungeam acolo îmi spunea :

— Dumitrescule, ia de la mine o sută de lei și ia masa unde vrei. Să mănînci bine și la patru să fii la post !

Aveam o satisfacție deosebită că lucram cu un om important căruia i se acorda respectul cuvenit. Pentru mine o bucurie deosebită era mai ales traversarea în viteză a centrului Bucureștiului, cu „liber"-ul pe parbriz și cu agenții serviciului de circulație de o parte și de alta a drumului. Eram încîntat că merg la și de la Parlament alături de Marin Preda.

V

Pe la începutul lui august 1970, într-o zi foarte călduroasă, fără nici o adiere de vînt, eram prin curtea editurii şi mă aud strigat de către tovarăşa secretară. Îmi spune :

— Intră la şefu !

Mă conformez.

— Ai venit, mon cher ?

— Să trăiţi !

— Dom' Dumitrescu, fă-ţi un ordin de serviciu şi pregăteşte maşina pentru Sinaia.

— Să trăiţi, am înţeles.

La ora 14 am raportat că totul e în regulă.

— Bon, perfect !

După cinci minute eram în drum spre strada Herescu. După alte zece minute şeful cobora cu soţia, copilul şi îngrijitoarea copilului.

— Dom' Dumitrescu, dumneata ai să mergi cu copilul şi îngrijitoarea, iar eu cu Nuţi mergem în faţă cu Fiatul.

Am început să aranjez bagajele în Volgă, am pus valizele cu lucrurile copilului, valizele lui dom' Preda, ale îngrijitoarei, am pus căruciorul, scăunelul pe care stătea Nicuşor, tot. Volga 6 B 4217 era cît un vagon, vă

închipuiți cîte puteau intra în ea. Am pregătit și Fiatul șefului (3 B 5606) și puțin înainte de ora 16 am plecat spre Sinaia. Numai că, la sugestia doamnei Preda, am ales drumul de camioane, prin Buftea, Cîmpina, Comarnic, Sinaia. Dînsa voia s-o viziteze în drum pe sora ei mai mare, care locuia la Buftea. Am stat acolo aproape o jumătate de oră și am pornit mai departe. Dom' Preda în față cu Fiatul, și eu cu Volga în spate, pentru ca, în caz de vreo defecțiune, să pot interveni la timp.

Șoseaua era liberă, căldura era moleșitoare. Copilului îi asigurasem aerul potrivit, dar razele de soare amplificate de parbriz mă încingeau puternic bătîndu-mi drept în față și pe burtă. Urmăream felul în care conducea dom' Preda. Mergeam cu 60—70 la oră și nici aglomerație nu prea era pe șosea. Mai opream din cînd în cînd la cîte un loc de parcare, pentru ca doamna Preda să vadă ce face copilul și cum suportă căldura, să-i dea de mîncare sau să-i schimbe cămășuța.

Între Crevedia și Butimanu, cam pe la jumătatea distanței, o basculantă voia să mă depășească. I-am permis să o facă și, după ce a trecut

de mine, a accelerat și l-a depășit și pe dom' Preda. Basculanta era încărcată cu pietriș de rîu. După ce a trecut și de Fiat, s-a înscris pe dreapta și și-a continuat drumul. Cum eu urmăream numai mersul mașinii lui Preda, deodată am tresărit văzînd că mașina merge în zigzag. Am mai observat și că parbrizul ei se albise de tot. M-am speriat și eu și am început să claxonez să oprească. Și într-adevăr s-a oprit și am oprit și eu în spate. Cînd am coborît, am înțeles ce se întîmplase. O piatră dintre roțile basculantei lovise parbrizul Fiatului, iar geamul, fiind de securit, se făcuse țăndări și nu se mai putea vedea nimic prin el. Cu un ton disperat am întrebat :

— V-a lovit ?

— Nu ! au răspuns amîndoi cu glasurile speriate.

— Vă rog să nu vă mișcați pînă curăț toate cioburile, am zis și m-am dus din nou în mașina mea să iau o pătură și o măturică.

Am pus pătura sub bordul Fiatului și am început să curăț cu multă grijă cioburile de parbriz. Totuși, dom' Preda se tăiase la o mînă. L-am curățat cu spirt și l-am legat cu o bucată de pansament din trusa medicală

a maşinii. După ce am curăţat bine rama parbrizului, i-am poftit pe soţii Preda să coboare. Ca să curăţ toate cioburile ascunse printre spătar şi pernă, a fost nevoie să demontez scaunele din faţă. Toată operaţia a durat mai mult de o oră şi, cînd am terminat, am văzut că un nor gros de ploaie se lasă pe toată Valea Prahovei. Vă închipuiţi cum aveau să meargă doi oameni echipaţi numai în cămaşă sau bluziţă într-o maşină cu parbrizul spart ! L-am atenţionat pe dom' Preda să meargă mai iute că vine ploaia şi se lasă şi noaptea. În astfel de condiţii era şi mai greu de condus. Ne-am apropiat de Breaza şi a început să plouă. Se lăsase şi răcoarea, norii coborîseră foarte jos. Din cauza ploii, praful de pe şosea se transformase într-o mîzgă lipicioasă. La un moment dat, trecînd pe lîngă noi ca un bolid, ne-a depăşit un autoturism marca Zis. Apoi am intrat pe serpentine şi n-am mai putut să-l depăşim şi noi. Tot noroiul azvîrlit de roţile Zis-ului intra în Fiat prin locul în care ar fi trebuit să fie parbrizul. Doamna Nuţi a întors de mai multe ori capul spre noi să vadă ce facem. Cînd o vedeam cum arăta, îmi venea şi să rîd, dar mi-era şi

milă de ea. Dom' Preda se enervase şi încerca să ajungă maşina din faţă ca să-l înjure pe şofer cum ştia numai dînsul, dar şi ca să scape de baia de noroi prin care amîndoi arătau ca la ghiol, unde se fac tratamente cu nămol. Eu făceam din spate semne să mă lase pe mine să trec în faţă, pentru că aveam apărători la roţi şi l-aş fi protejat, dar dînsul se încăpăţîna şi mai tare să depăşească maşina din faţă. Curbele periculoase nu-i permiteau acest lucru, pentru că de fiecare dată cînd încerca din sensul opus apărea un tractor sau un camion sau un alt turism. Abia la Izvorul Rece a renunţat să mai meargă aşa. Am adus o pătură cu care s-au învelit amîndoi şi am plecat imediat mai departe intrînd pe drumul care duce spre gara Sinaia şi apoi la vilele de pe Cumpătu. Cînd am ajuns şi i-am văzut pe amîndoi cum arată, mi-am făcut cruce şi mi-am făcut şi de lucru mai încolo, pentru că nu mă mai puteam abţine de rîs. Mi-am înfundat batista în gură să nu hohotesc de rîs, pînă s-au dus dumnealor să se spele. Dar chiar şi după aceea, de cîte ori ne aminteam de cum arătau, pufneam în hohote de rîs şi eu şi îngrijitoarea copilului. Abia peste o oră

i-am văzut pe amîndoi curaţi, îmbrăcaţi în halate şi stînd cu ceştile de ceai fierbinte în mînă în faţa şemineului. Dom' Preda înjura cu foc atît pe cel cu camionul, cît şi pe cel cu autoturismul care-i împroşcase cu noroi.

De altfel această întîmplare a fost povestită şi de către Marin Preda într-o scrisoare către Eugen Simion, care s-a publicat în volumul „Timpul n-a mai avut răbdare : Marin Preda" (p. 525).

„Eu cu Nuţi în Fiatul meu, Dumitrescu cu Nicuşor şi Maria, noua lui îngrijitoare, în Volgă. Ce-mi zic eu, să merg încet cu 70 la oră să fiu sigur că nu mi se întîmplă nimic. Nu facem noi treizeci de kilometri şi văd că mă depăşeşte în trombă un camion şi-mi aruncă o piatră în parbriz, care îndată se face bucăţele mici. Iată ce păţeşti cînd mergi încet ! Am oprit, l-am curăţat. Ce-i facem ? Mi-am adus aminte că marţeá nu se pleacă la drum ! Înainte, hotărăsc eu şi ajungem astfel la Sinaia, nu înainte de a da şi o ploaie peste noi, care, fără parbriz, ţi-nchipui !"

Seara tîrziu am plecat înapoi spre Bucureşti pentru a-i procura un

parbriz și a i-l aduce apoi la Sinaia. I l-a montat la mașină un lucrător de la Ciclop-ul din Brașov. După trei săptămîni am venit din nou la Sinaia și i-am îmbarcat pe toți și i-am adus la București.

VI

Într-una din zile, o tovarășă tînără și îmbrăcată cu gust intră la portarul editurii și-l întreabă :

— Aici este director Marin Preda ?

— Da.

— Sînt de la dînsul din comună și vreau să vorbesc cu dumnealui.

Portarul i-a reținut legitimația și a poftit-o la secretariat. După cîtva timp mă cheamă și pe mine tovarășa secretară :

— Intră la șefu !

Bat la ușă, spun „să trăiți".

— Dumitrescu, ce zi e azi ?

— Marți, tov director.

— Marți, da ? Bravo ! Te rog, caută și asigură toate transporturile editurii și sîmbătă să nu ai nici o treabă, că plecăm de dimineață la Siliștea.

Am înţeles că trebuia să meargă la o întîlnire a fiilor satului.

— Acum du-o pe tovarăşa la gară şi pe urmă apucă-te de treabă.

De la gară am plecat la Combinatul Casa Scînteii şi am început să car din cantitatea de cărţi aflată în expediţie, aducînd-o la librăria editurii. Acelaşi lucru am făcut în zilele următoare, mergînd şi la tipografia 13 Decembrie, şi la Tiparul, şi la I. P. 4. Am dus manuscrisele unde trebuiau duse, am făcut aprovizionarea cu rechizite.

Sîmbătă dimineaţa am plecat cu dom' Preda şi cu fratele mai mic al dumnealui, domnul Sae, spre Siliştea. După o oră şi un sfert de mers înainte, am părăsit şoseaua care duce spre Alexandria şi am cotit spre Siliştea. Pe la jumătatea drumului întîlnim o căruţă mică pe două roţi trasă de un măgăruş şi şeful zice :

— Două roate ş-un măgar, atelaj particular : Ha-ha-ha-ha !

După dînsul a început şi domnul Sae să rîdă şi după dînşii şi eu. A trebuit să opresc maşina, că nu ne mai puteam opri din rîs. Unde oprisem, era o fîntînă şi cei doi fraţi Preda s-au dat jos, au scos apă şi s-au spălat pe faţă. Apoi am continuat drumul. Ul-

tima parte, drumul spre Siliştea nu era asfaltat. Era doar pietruit cu pietre mari, colţuroase şi, la trecerea noastră, în urma maşinii se ridicau nori de praf. În sfîrşit am ajuns şi în Siliştea. În faţa primăriei se ridicase un fel de tribună alături de „strajă". „Straja" era un monument ridicat după primul război mondial şi fusese botezat astfel de bătrînii din comună. Cînd am oprit maşina în faţa mulţimii de oameni şi a coborît Marin Preda s-a auzit deodată un strigăt :

— Uraaa ! Uraaa ! Uraaaa ! cum fac ostaşii cînd pornesc la atac sau cîştigă o luptă.

Toţi încercau să străpungă cercurile de oameni formate în jurul lui Marin Preda şi să ajungă în faţă. Care mai de care, bătrîni, tineri, veneau să-i strîngă mîna şi să-l întrebe cîte ceva. În cursul acelei zile au tot stat de vorbă despre copilărie, despre şcoala pe care Marin Preda o făcuse împreună cu unii dintre acei săteni, despre locurile de joacă, despre cum mergeau cu oile la păscut şi multe altele. Printre fiii satului Siliştea—Gumeşti se aflau profesori, ingineri, medici, învăţători. Era prezent şi învăţătorul pensionar care le pu-

sese condeiul în mînă multora dintre aceşti oameni şi care lui Marin Preda îi cumpărase din banii lui cărţi necesare pentru şcoală, în clasa a treia.

Au fost vizitate în grup diverse locuri de care erau legate amintirile celor veniţi la întîlnirea fiilor satului : şcoala primară, podul de peste apa din cealaltă parte a comunei, căminul cultural, casele unora dintre ţăranii bătrîni. După aceea, organele locale au oferit o masă tovărăşească în clasa în care învăţase şi Marin Preda în şcoala primară. Seara, la căminul cultural s-a organizat un fel de şezătoare cu muzică şi cu dans, şi la care a participat şi Marin Preda. Sărbătoarea a continuat pentru el în casa soţilor Baltag (cumnatul şi sora lui Marin Preda, Ilinca), pînă dincolo de miezul nopţii. Oboseala drumului şi a întregii zile, plus efectul vinului şi al ţuicii i-au determinat în cele din urmă pe toţi cei prezenţi să caute cîte un loc de dormit. Am rămas de data aceasta trei zile în Siliştea—Gumeşti şi în tot acest timp Marin Preda şi fratele său Sae au locuit la sora lor, Ilinca, mîncînd şi bînd după obiceiul satului : pui la frigare cu mujdei de usturoi, brînză telemea cu mămăligă

caldă și ouă, ciorbă de pasăre cu borș, jumări cu ouă și vin negru sec, cum îi plăcea lui Marin Preda.

Aceste trei zile au fost foarte binevenite pentru scriitor, pentru că s-a odihnit și a mai uitat de diversele lucrări de la editură, cum spunea chiar dînsul. Tot timpul făceau vizite, cînd la Miţa, cînd la Gheorghe, cînd la Alboaia. În tot timpul Marin Preda era însoţit de nepotul său, Gigi Baltag. Dar cel mai mult a stat șeful în aceste trei zile în jurul mamei sale (Bîta). Îi plăcea s-o audă cum îl strigă :

— Marine, Marine !

— Da, mamă !

— Ce mai faci tu, Marine ?

— Bine, mamă !

În ultima zi, adică joi, am stat toată dimineaţa acolo, la Călăraşu. După ce Marin Preda și-a luat rămas bun de la mama sa, pe la ora zece și jumătate, am plecat spre București și în două ore și jumătate am ajuns.

Ulterior, organele locale din Siliştea—Gumești au luat măsura și au asfaltat drumul pînă în sat și au făcut și trotuarele. Pînă atunci, mai ales toamna și iarna, acea ultimă parte a drumului era impracticabilă din cauza noroaielor.

*

Editura Cartea Românească are în curte şi o librărie, înfiinţată din dorinţa lui Marin Preda şi care desface producţia de carte a editurii. Uneori se fac şi lansări ale unor cărţi mai importante. Odată, era prin luna iulie, dar nu-mi amintesc în ce an, ne cheamă tov director Iacob G. în biroul dînsului şi ne spune :

— Băieţi, aveţi grijă că mîine are loc lansarea cărţii lui Nicolae Breban. Să fie librăria aranjată.

Eram de faţă mai mulţi. State Constantin, care se ocupă iarna de încălzire, iar vara de grădină şi de alte probleme gospodăreşti ale editurii, Lăzărescu Ştefan, muncitor angajat la editură, Georgescu Florin, librarul, şi eu, care în afară de funcţia de şofer, mai îndeplinesc şi unele munci administrative.

Romanul care se lansa era „Îngerul de gips" roman care se tipărise cu unele peripeţii şi cu oarecare întîrziere şi care apăruse în cele din urmă la intervenţia energică a lui Marin Preda.

În ziua următoare, după ce terminasem cu pregătirile, aşteptam ca în jurul orei 17,30 să sosească şi publi-

cul. Erau deja prezenţi : Nicolae Breban cu soţia ; Marin Preda ; directorul adjunct Iacob G. ; tov redactor şef Mihai Gafiţa ; Florin Mugur cu soţia ; alţi scriitori şi foşti colegi de redacţie ai lui Nicolae Breban. Spre surprinderea autorului şi a celor prezenţi, n-a venit nimeni altcineva şi lansarea nu a mai avut loc. Pe la orele 19, zîmbind dar cu vocea puţin tremurată, Nicolae Breban i-a invitat pe toţi cei prezenţi (circa 18—20 de persoane) la restaurantul Bolta rece din strada Cîmpia Turzii.

Am adus maşina în faţa porţii şi în ea s-au urcat : Marin Preda, Iacob G., Florin Mugur şi soţia acestuia. Ceilalţi au sosit pe urmă cu diverse maşini. Masa fusese comandată dinainte la restaurant şi era deja aranjată. Nicolae Breban m-a poftit şi pe mine să iau masa cu dînşii.

Seara a fost extrem de plăcută şi eu am fost încîntat că am ocazia să asist la acea veselie şi la discuţiile pline de spirit pe care le purtau cei prezenţi. S-au servit tot felul de mîncăruri alese şi vinuri de calitate superioară. Cam pe la ora unsprezece seara, Nicolae Breban se ridică şi îl roagă cu mult respect pe Marin Preda

să țină un toast. Toată lumea și-a îndreptat privirile spre șeful și îi așteptau într-o liniște desăvîrșită cuvintele. Dînsul a ridicat paharul și a spus doar că se bucură de apariția romanului și îi urează lui N. Breban mult succes. S-a aplaudat și apoi au luat cuvîntul toți ceilalți, pe rînd. Primul a fost Florin Mugur, care a vorbit foarte frumos despre valoarea cărții și talentul autorului. Apoi altul și altul, pînă au vorbit aproape toți. Unul singur dintre cei prezenți, cu excepția mea, desigur, nu luase cuvîntul și, la insistențele lui N. Breban, în cele din urmă a vorbit și dînsul. Nu-mi amintesc numele acestui vorbitor, dar el, lăudînd în cîteva cuvinte cartea și talentul autorului, a vorbit apoi, în glumă sau în serios — nu mi-am dat bine seama — de redacția în care lucrase sub conducerea lui N. Breban și s-a plîns de cum se comporta acesta ca șef. Marin Preda s-a adresat atunci lui N. Breban, spunîndu-i :

— Mon cher, toast ți-a trebuit, toast ți-ai găsit.

Și toți ceilalți au rîs cu hohote.

Seara aceea a fost foarte plăcută și s-a încheiat cu bine către ora unu din noapte.

*

Cred că multă lume își amintește de inundațiile din 1970 și de solidaritatea de care au dat dovadă atunci toți oamenii din țara noastră. Și în acele momente, în deplasările pe care le-a făcut Marin Preda în diferite zone calamitate, am fost în preajma domniei sale și am fost impresionat de ce am văzut.

Eram în curtea editurii și tov. Preda vine spre mine și-mi spune :

— Dumitrescu, te duci la Uniune, în șoseaua Kisseleff, îți iei ordin de serviciu și benzină pentru toată țara și iei legătura cu tov. Iancu. O să-ți dea ceva alimente și m-aștepți acolo, că plecăm la Brăila.

Pe la ora zece dimineața se formase o întreagă coloană de mașini în care se aflau mai mulți scriitori și majoritatea celor din conducerea Uniunii. În afară de Marin Preda, se mai aflau în drum cu noi și Zaharia Stancu, Laurențiu Fulga, Eugen Jebeleanu, Geo Bogza, Traian Iancu, Adrian Păunescu și mulți alții. De la Brăila ni s-a pus la dispoziție o șalupă-amfibie și toți scriitorii sosiți de la București s-au deplasat pe Insula Mare a Brăilei. Eu și alți șoferi am rămas în oraș, lîngă mașini. În timpul vizitei

de documentare scriitorii şi-au notat tot ce-au văzut şi s-au întors în oraş puţin după ora prînzului. Cît am stat singur lîngă maşină şi eu am văzut ce însemnează furia apelor. I le-am povestit după aceea lui Marin Preda. În drumul de întoarcere, de la Brăila pînă la Buzău, dom' Preda l-a invitat în maşina noastră pe poetul Adrian Păunescu. Pe drum au discutat despre unele romane. Aveau păreri contradictorii, însă Marin Preda îl asculta cu atenţie, pentru că poetul era, după spusele dînsului, un băiat descuiat la minte şi foarte receptiv. În Buzău, unde ne-am oprit pentru a servi masa, cei doi s-au despărţit, dar după prînz s-au regăsit şi au continuat discuţia în maşină pînă la Bucureşti.

Cînd am sosit în Bucureşti, şeful a zis că se duce direct să se odihnească şi nu ne mai oprim nicăieri în oraş ca să ia masa. L-am lăsat acasă, înţelegîndu-ne să păstrăm legătura prin telefon. A treia zi am plecat spre Sighişoara, unde inundaţiile făcuseră ravagii. Peisajul pe care l-am văzut în drumul nostru era cît se poate de impresionant. Am văzut case distruse de ape, copaci în-

tregi, tot felul de obiecte plutind. La intrarea în Sighişoara, am văzut întreprinderi care rămăseseră izolate ca nişte insule în mijlocul rîului Tîrnava. Oraşul era mînjit de noroiul care, purtat de ape, lăsase urme pe clădiri la înălţimea de 3—4 metri. Ni s-au relatat numeroase cazuri de curaj ale soldaţilor şi muncitorilor care luptaseră pentru salvarea de vieţi omeneşti. Cel mai mult m-a impresionat cazul unui sportiv militar care, după ce a ajutat la salvarea mai multor familii izolate de ape, şi-a adus aminte de un copil care se refugiase în podul unei case şi s-a întors înot să salveze copilul. L-a luat, l-a adus pînă la barcă şi s-a întors din nou să vadă dacă nu cumva mai este cineva în casa respectivă. Apele au luat barca cu copilul salvat, iar militarul a plecat în căutarea ei şi, fiind noapte, a rătăcit drumul şi a fost lovit de o grindă care i-a curmat viaţa. După ce i-am ascultat pe cei rămaşi fără adăpost, am mers să vizităm cartierele care fuseseră distruse de ape. Oamenii încercau să mai repare ceva sau să mai recupereze din lucruri.

Am nimerit şi la un cetăţean care îşi improvizase o cameră de locuit şi

care, deşi fusese năpăstuit de calamitate, vorbea cu curaj şi încerca să-i încurajeze şi pe ceilalţi, lămurindu-i că vor primi locuinţe şi că trebuie să aibă încredere în Partid. Omul era totuşi emoţionat şi nici nu vorbea prea bine româneşte. Voind să-l invite pe dom' Preda să ia loc pe patul pe care-l improvizase acolo, a zis :

— Mai mersi la pat !

Eu am ieşit afară şi după aceea a venit şi dom' Preda care nu se mai putea abţine de rîs din cauza expresiei pe care o folosise acel om. Încercam să ne oprim din rîs şi dom' Preda zicea :

— Nu mai rîde, Dumitrescule, că ne dă lumea afară de aici.

La întoarcere, nu s-a discutat în maşină decît despre nenorocirile oamenilor şi despre imaginile dezastruoase pe care nu mai puteam să ni le alungăm din minte.

VII

Uneori îmi venea în minte discuţia pe care o avusesem cu ceilalţi şoferi ai Uniunii în ziua în care deve-

nisem şoferul lui Marin Preda. E drept că avea un fel anume de a drămui banii şi de a nu-i irosi fără folos, dar era departe de a fi aşa cum îl descriau acei colegi ai mei : calic, zgîrcit. Nu era aşa. Fără să vreau am fost de multe ori martorul unor acte de generozitate din partea lui Marin Preda. Două dintre ele, despre care am mai vorbit şi cînd s-a strîns materialul pentru cartea „Timpul n-a mai avut răbdare : Marin Preda" (C.R., 1981), merită să le mai povestesc o dată mai pe larg.

Venind odată de la Braşov cu Marin Preda şi cu soţia dînsului, la intrarea în Sinaia, acolo unde drumul principal se întîlneşte cu varianta care trece prin faţa gării, am văzut un accident grav. Un camion militar venea dinspre Braşov şi intra în Sinaia pe şoseaua principală, iar un Renault 16, condus de un ofiţer, venea din Sinaia tot pe drumul principal, dar mergînd spre Braşov. Camionul se pregătea să părăsească şoseaua principală intrînd pe variantă. Ofiţerul a ignorat semnul de curbă periculoasă şi a intrat în intersecţie fără să reducă viteza. Trezindu-se cu ca-

mionul în faţa lui, nu l-a mai putut evita şi Renault-ul a pătruns frontal sub roţile camionului. Au venit maşinile de salvare şi un elicopter care a transportat la un spital de specialitate numai pe soţia ofiţerului. Ofiţerul şi copilul lui, în vîrstă de opt ani, erau deja morţi şi se aflau în spatele Renault-ului 16, înveliţi cu ziare. Dom' Preda a zis că trebuie să rămînem la faţa locului şi să depunem mărturie de cele ce am văzut. Spre surprinderea celor de faţă, şeful m-a trimis la Cumpătu cu maşina să aduc o pătură, ceva de mîncare şi chiar un pahar de vin pentru şoferul camionului militar, pentru că se lăsase frigul. Ostaşul se îngrozea şi-l apuca plînsul de cîte ori se mai uita la cadavre şi la maşina ofiţerului din care nu se mai înţelegea nimic ca formă.

Marin Preda a rămas acolo pînă la sosirea organelor de anchetă, care au ţinut seama de declaraţia lui, mai ales că le-a spus tare şi răspicat :

— Tovarăşi, nu este vinovat băiatul ăsta, militarul. Vinovat e cel ce nu a respectat regulile de circulaţie.

Ancheta şi măsurătorile au stabilit nevinovăţia militarului, dar şi mărturia lui Marin Preda a însemnat foarte mult.

Din ziua aceea m-am ataşat şi mai mult de şeful meu şi mi-am zis : ce rea şi bîrfitoare e lumea ! Cum poate ponegri caracterul unui om care nu a făcut rău nimănui şi n-a persecutat pe nimeni ! De ce obişnuiesc unii şi alţii să-l vorbească de rău pe cel bun ? De ce îl vorbesc de rău pe Marin Preda oameni care nici nu-l cunosc ?

O altă împrejurare asemănătoare, în care Marin Preda nu mai era martor, ci direct implicat, s-a petrecut aşa :

În februarie 1978, într-o zi cu mult alunecuş pe şosea, şeful se întorcea ca de obicei de la Bucureşti spre Mogoşoaia, unde se refugia ca să scrie. Conducea maşina personală, Fiatul. Cînd s-a angajat în coborîrea pantei care trece pe sub pod, a văzut că un camion uriaş, gen T.I.R., staţiona pe carosabil în sensul invers faţă de cum mergea el cu Fiatul. Cînd a ajuns la numai 50—60 de metri de camion, a văzut că acesta virează brusc pentru a depăşi o altă maşină care era defectă şi staţiona şi ea pe aceeaşi parte. Marin Preda a încercat să frîneze, pentru că loc de refugiu nu mai era în nici un fel, dar maşina s-a dezechilibrat, a alunecat şi s-a lovit frontal

de camion.. Din coliziune, maşina lui Marin Preda a fost avariată grav, în timp ce camionul nu avea stricată decît puţin rama de la faruri.

Au fost chemate organele de miliţie pentru stabilirea vinovăţiei şi eliberarea dovezii pentru reparaţia maşinii. Dom' Preda era destul de necăjit, dar, în timp ce aşteptau sosirea organului constatator, cei doi s-au angajat într-o discuţie.

— Ei, cine-i vinovatul ? l-a întrebat Marin Preda pe şoferul de pe camion.

— Cin' să fie, domnule, eu, că n-am acordat prioritate şi nu m-am asigurat. Dacă vine miliţia, îmi ia carnetul. Accidentul ca accidentul, dar eu rămîn fără salariu două luni de zile şi copiii mei n-au ce să mănînce.

— Cuum, ai copii ?

— Am, domnule !

— Şi cîţi copii ai ?

— Trei copii, domnule !

Atunci au sosit şi lucrătorii de miliţie într-o maşină cu girofar albastru deasupra. S-au prezentat şi au început cercetarea. Marin Preda atunci (probabil s-a gîndit că ce era mai rău nu se întîmplase, adică să fie el rănit sau ceva) a zis :

— Tovarăşe maior, să ştiţi că eu sînt vinovat. N-am respectat semnalul lui şi am mers mai departe.

A explicat că la frînare maşina a lunecat ca sania şi s-a tamponat cu camionul care venea normal şi a spus că el plăteşte reparaţiile şi amenda.

Am remorcat maşina şi am plecat cu ea la atelier. Cînd mi-au arătat devizul pentru reparaţie, am rămas uluit. M-am întors la editură şi i-am spus că am lăsat maşina la reparat. S-a liniştit. Dar eu tot eram nedumerit. Ştiam că şoferul de pe camion a fost vinovat şi l-am întrebat :

— De ce aţi zis aşa, dom' director ? Că reparaţia costă foarte mult, să ştiţi !

— Nu-i nimic, Dumitrescule ! Dacă eu şi omul ăla am scăpat teferi, şi e foarte bine că am scăpat, cheltuielile nu mai contează.

Atunci mi-am zis din nou că ce-mi spuneau şoferii de la Uniune atunci, la început, era o prostie. Acest om nu era zgîrcit, ci avea un suflet de aur. E drept că nu era nici risipitor. Am înţeles de la el că omul care vrea să muncească şi nu poate trebuie ajutat, dar cel care poate şi nu vrea să muncească trebuie urît. Aşa era Marin

Preda. Un om care nu făcea rău nimănui şi ajuta pe mulţi cînd putea s-o facă.

VIII

Într-un an, prin aprilie, cînd lumea se pregătea de Paşti, cum de altfel făceam şi eu, vine domnul director Iacob şi-mi spune :

— Ai grijă, dom' Dumitrescu, că plecăm la Tulcea. L-au invitat pe dom' Preda acolo cei de la comitetul judeţean de cultură.

Am pregătit maşina cu cele necesare şi am aşteptat. În a doua zi de Paşti am plecat spre Tulcea avînd în maşină pe Marin Preda cu soţia şi pe dom' director Iacob Gheorghe. Drumul a fost destul de lung, circa 300 de kilometri, iar şoseaua destul de aglomerată. Spre seară am ajuns la Tulcea, unde am fost întîmpinaţi de vicepreşedintele comitetului judeţean de cultură şi de scriitorul Valentin Şerbu. Am fost cazaţi la hotelul „Deltă" şi, după ce ne-am spălat, am luat masa de seară şi am mers la culcare.

A doua zi, Marin Preda, care se bucura de o deosebită stimă din partea primului secretar al județului, a fost primit la acesta împreună cu soția și cu tov. Iacob. După aceea am aflat că primul secretar pusese la dispoziția noastră un mic vas cu care urma să vizităm o mare parte din Delta Dunării. Ne-am îmbarcat și am plecat pe apă. La prima cherhana la care ne-am oprit, pescarii, cînd au aflat că pe vas se află scriitorul Marin Preda, au adus un coș mare cu pește de toate felurile, proaspăt, abia scos din năvod, viu. Comandantul i-a ordonat bucătarului să vină la șeful și să-l întrebe în ce fel vrea să-i fie pregătit peștele. Dom' Preda a spus că vrea borș pescăresc și pește prăjit muiat în mujdei de usturoi. Trebuie să amintesc că-i plăcea foarte mult mujdeiul și uneori îl mînca cu lingura mare de ciorbă. Bucătarul a ieșit pe punte să cureță peștele și, ca să-l spele, lua apă cu găleata direct din Dunăre. Cînd a pus peștele la fiert, l-a pus tot în apă de Dunăre. Soția domnului Preda, cînd a văzut de unde ia marinarul apă, s-a dus imediat la dînsul să-i spună :

— Marine, ce înseamnă asta ?

— Ce s-a întîmplat, Nuțișor ?

— Păi, nu vezi de unde ia bucătarul apă pentru ciorbă ?

— Da, am văzut, da' nu-i nimic. Şi peştele trăieşte tot în apa aia şi tot de acolo bea. Noi de ce s-o facem pe rîioşii ? Dă-i drumul, tovarăşe marinar, şi care nu mănîncă să vină la mine sau să se dea jos. Ha-ha-ha !

Şi a ieşit un borş pescăresc, să dai cu căciula-n cîini ! Nu mai vorbesc de mămăligă şi de mujdeiul de usturoi, că nu se mai putea opri tov. director din mîncat. Apă de băut au avut totuşi pe vas. Au avut apă minerală de Borsec, care îi plăcea foarte mult lui Marin Preda. După ce s-a servit masa în salon şi după ce comandantul a tot discutat cu dom' Preda şi cu dom' Iacob, au mers să viziteze vasul şi cabina de comandă şi li s-a propus fiecăruia, pe rînd, să ţină timona şi să conducă vasul.

La întoarcerea la Tulcea, pe chei, prozatorul era aşteptat de multă lume, care auzise de vizita lui la Tulcea. Seara au fost invitaţi la masă la primul secretar, căruia i-au mulţumit pentru excelenta primire făcută. În ziua următoare a avut loc întîlnirea cu publicul cititor, unde maestrul a răspuns la întrebări şi a acordat autografe. Apoi am mers la o cantină unde

ni s-au pus în față trei containere de pește să alegem și să luăm cu noi pentru acasă. Era proaspăt. Printre alte soiuri de pește se aflau acolo și scrumbii albastre, șalău, nisetru, crap, știucă, somn. Mi-am ales și eu ce fel de pește am vrut și l-am pus într-un coș de nuiele, iar printre pești am pus pungi de plastic cu gheață. Mi-era teamă că pînă la București se alterează, fiind cald afară.

Pe drum s-a discutat despre excursia pe Dunăre, care fusese foarte reușită. Cînd am ajuns în strada Doctor Herăscu și am scos bagajele din mașină, șeful a luat un pachet în care adusese copiilor cadouri cumpărate de la magazinul din Tulcea și l-a desfăcut. În el erau însă obiecte de lenjerie bărbătească pe care vînzătoarea le inversase la împachetat. Șeful a fost foarte necăjit de acest lucru și a aruncat pachetul pe jos, înjurînd cum știa el. Eu și tov. Iacob am plecat. După ce l-am lăsat acasă pe tov. director adjunct, m-am grăbit și eu spre casă, că mi-era teamă că se strică peștele.

*

După mai multe luni de muncă intensă, Marin Preda reușește să scoată

şi romanul despre care spunea că vrea să-l aibă gata înainte de a împlini 50 de ani, „Marele singuratic". După primirea exemplarelor de semnal şi a celor din cota librăriei, s-a organizat o lansare cu public chiar la librăria editurii, unde a venit foarte multă lume. Marin Preda a acordat autografe. Erau prezenţi numeroşi alţi scriitori şi întreaga conducere a Uniunii Scriitorilor. Părînd mulţumit de primirea făcută romanului, zîmbind, dom' director m-a chemat şi mi-a spus :

— Vezi, că peste cîteva zile plecăm la Sinaia.

Într-o luni, dimineaţa, i-am luat pe toţi în maşină, adică pe soţii Preda, pe cei doi copii şi pe femeia care se ocupa de îngrijirea celor mici şi am plecat la Sinaia. Am tras la Cumpătul.

A doua zi am plecat în excursie şi am vrut să urcăm cu maşina pînă la Cota 1400. Pe drum şeful s-a răzgîndit, pentru că voia să meargă pe jos. Avea cu el şi un baston în care se sprijinea la urcuş. Mi-a povestit că în anii tinereţii pleca des cu prietenii şi făceau călătorii în munţi. Ne-am oprit pe pajiştea de la Stîna de Vale. Îşi amintea că aici, la Stîna de Vale, venise uneori şi făcuse popasuri şi

iarna. Îi plăcea să privească crestele munţilor şi să audă în singurătate vuietul curenţilor care se formau pe munte, prin văi. S-a fotografiat împreună cu nişte excursionişti care treceau pe acolo şi apoi ne-am urcat în aşa-zisul „balcon", de unde se putea vedea toată panorama din jur. „Balconul" era înconjurat cu nişte bare metalice pentru siguranţă. Sub el era o prăpastie adîncă de cel puţin 500 de metri. Spre seară, am luat-o spre casă, dar şeful din nou n-a mai vrut să se urce în maşină şi a pornit pe jos împreună cu soţia. După vreun sfert de oră ne-am rătăcit de ei. Am oprit maşina într-un loc drept şi am început să-i căutăm. Cînd s-a mai înserat, am folosit claxonul maşinii Volga (care era destul de strident şi avea şi triluri nemţeşti) şi am reuşit să-i găsim. Aşa era de furat de peisaj şi de frumuseţea naturii, că nici nu ne auzea. S-au urcat şi dumnealor în maşină, am coborît în Sinaia şi ne-am oprit la un restaurant pentru a lua masa. S-au comandat fripturi, mici, bere, dînsul nu bea bere, decît vinuri seci, continuînd să povestească despre excursiile pe care le făcea în munţi cînd era tînăr. Uita să mai mănînce şi din cînd în cînd îl atenţionam :

— Mîncaţi, dom' Preda, că se răceşte !

Atunci începea să rîdă, cu rîsul acela al lui specific, şi zicea :

— Ce să-i faci, nea Tecu, aşa-i tinereţea ! Dar mergem înainte, mon cher, cît ţine, ce p... mă-sii !

În noaptea aceea am rămas şi eu să dorm la Sinaia şi a doua zi am plecat spre Bucureşti, unde aveam în continuare de lucru la editură cu maşina. După 21 de zile m-am dus din nou la Sinaia ca să-l iau pe şeful cu toată familia şi să-i aduc în Bucureşti. Cînd am ajuns, mi-a oferit în dar bastonul acela cu care urca dînsul pe munte şi pe care erau scrijelite cu mîna lui numele cabanelor pe unde trecuse. L-am păstrat şi-l păstrez.

*

Unul dintre oamenii care au contribuit cu toate forţele la creşterea prestigiului editurii Cartea Românească a fost directorul adjunct Iacob Gheorghe. El i-a fost tot timpul de mare ajutor lui Marin Preda, preluînd muncile care, deşi ţineau direct de o decizie a conducerii, priveau mai ales partea tehnică a activităţii editurii.

El se ocupa de personalul administrativ, de relaţiile cu tipografiile, de aspectul frumos al clădirii editurii, de mobilier, de calitatea cărţilor (sub aspect grafic) ce s-au editat la noi.

Moartea acestui om, survenită fulgerător, cînd el era încă în plenitudinea forţelor sale, i-a îndurerat foarte tare pe cei cîţiva oameni care compun colectivul editurii noastre. Marin Preda îl aprecia foarte mult şi, odată cu pierderea acestui om, munca de conducere a editurii i-a consumat din ce în ce mai mult timp. Mai întîi, pe la începutul anului 1976, Iacob Gheorghe a început să acuze dureri la un picior şi să se simtă, din zi în zi, mai slăbit. A fost nevoie, apoi, să se interneze la spitalul Elias pentru „precizare de diagnostic". După o lună de la internare, se stabilise cît de cît boala, starea sănătăţii lui Iacob Gheorghe s-a agravat şi mai mult. Nu ştiu cum îi zicea bolii, dar am aflat ulterior că este foarte rară, se întîmplă o dată la cinci milioane de oameni. Un doctor care se pricepea la această boală se afla, pare-mi-se, la Colibaşi. Directorul Iacob a mers la acel doctor, care l-a consultat şi i-a spus că

nu există decît în Italia, la Bologna, un medic care tratează respectiva boală cu o medicamentaţie proprie. S-au făcut toate demersurile necesare, s-au obţinut toate vizele şi urma plecarea spre Italia, dar boala se agravase între timp şi mai mult. Unii specialişti erau de părere că efortul călătoriei nu va fi suportat uşor de bolnav. I s-a recomandat să nu plece, dar el tot a plecat. A plecat pe picioarele lui şi s-a întors în genunchi, boala avansase şi mai mult. A fost din nou internat la Elias, iar după încă o lună l-a rugat pe Marin Preda să vorbească cu doctorul pentru a fi externat. Cînd am mers la spital împreună cu colegul State Constantin pentru a-l duce acasă, nu ne-a venit să ne credem ochilor. Dintr-un om cît muntele, înalt şi solid, nu mai rămăsese decît un omuleţ într-un cărucior de spital. Nu mai putea nici să meargă şi nici să vorbească. L-am condus acasă la dînsul, în Calea Griviţei. Ne-a mulţumit în şoaptă. A doua zi, însă, am fost chemat de dimineaţă la telefon. Îi era din nou foarte rău şi trebuia să-l ducem la spitalul Constructorilor, unde era medic un văr de-al familiei. Cînd am ajuns cu el la

camera de gardă, s-a simţit puţin mai bine, ne-a vorbit încet şi a cerut oxigen. Medicul m-a trimis la Elias să-i aduc istoricul bolii şi diagnosticul pentru a continua tratamentul. Între timp i-au instalat aparatura de oxigen, pentru că bolnavul simţea că se sufocă. Se pare că într-un moment de neatenţie a celor care-l supravegheau, domnul Iacob a încercat să mărească presiunea aparatului de oxigen. Avea impresia că astfel va putea să scape de „dopul" din piept care-i astupa respiraţia. La Elias mi-au dat toate datele despre evoluţia bolii şi, cînd am ajuns înapoi la spitalul unde se afla domnul Iacob, doctorii erau în alertă. Bolnavul intrase în comă respiratorie. A fost luat cu o ambulanţă şi dus din nou acasă. N-am apucat decît să-l urcăm la etaj şi să-l punem pe pat. În minutul următor a murit.

Corpul lui neînsufleţit a fost depus în holul editurii Cartea Românească şi numeroşi scriitori au venit la catafalc să aducă un ultim omagiu acestui om care, prin munca şi priceperea sa, contribuise la publicarea multor cărţi de valoare. A fost înhumat la cimitirul Sfînta Vineri. Pierderea lui a fost resimţită cu durere de noi toţi.

XI

În fiecare an, pe la jumătatea lui iulie, duceam familia lui Marin Preda la Neptun. Mă întorceam apoi la editură, unde era nevoie în continuare de maşină pentru treburile curente. Într-un an, tocmai cînd plecam noi spre litoral, Marin Preda este înştiinţat că este invitat, împreună cu alţi scriitori, în staţiunea Neptun, unde vor fi primiţi cu toţii de către secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu. Cînd am ajuns noi la Neptun, sosise acolo şi autocarul cu toţi scriitorii ce urmau să fie primiţi de şeful statului. Printre aceştia se afla unul dintre partenerii de discuţie preferaţi de Marin Preda : criticul Mihai Ungheanu. La Bucureşti obişnuiau adesea să ia masa împreună la restaurantul Capşa. Discuţiile lor se prelungeau ore în şir.

Cum am ajuns în faţa vilei în care urma să locuiască Marin Preda, am parcat maşina, iar şeful s-a dus sus, în apartamentul care-i fusese rezervat. Apoi m-a chemat şi mi-a dat bani pentru masă şi cazare. Imediat după ce m-am instalat, am plecat spre plajă. Mi-am aruncat hainele şi am intrat

în apă. Peste o vreme am observat că nu departe de mine, în apă, era şi Mihai Ungheanu împreună cu un scriitor mai tînăr, Alexandru Papilian. Cînd m-am apropiat de dînşii am avut impresia că vor să schimbe discuţia, probabil că discutau ceva serios. Aveau o minge cu care se jucau în apă şi m-au primit şi pe mine în joaca lor. Papilian încă nu era pe atunci un scriitor cunoscut, dar, mai tîrziu, la romanul „Dihorul", Marin Preda aveau să-i facă o prezentare elogioasă.

În ziua următoare a avut loc primirea la tovarăşul Nicolae Ceauşescu. După masa de prînz, majoritatea celor invitaţi urmau să plece înapoi spre Bucureşti.

Seara, am plecat cu şeful, cu doamna Preda şi cu Eugen Jebeleanu să ne plimbăm în Mangalia. În afară de o simplă plimbare de plăcere, voiau să facă rost şi de nişte peşte. Poetul Eugen Jebeleanu o ţinea morţiş că dînsul are cunoştinţe şi că rezolvă neapărat. Am colindat toată Mangalia, dar n-am reuşit să găsim la nimeni nici o coadă de peşte. În cele din urmă au renunţat şi au zis că mergem la restaurantul Calul Bălan în Neptun. Acolo, ei au coborît şi au intrat

în restaurant, iar eu am rămas în mașină și ascultam Radio-Vacanța. După vreo douăzeci de minute a venit doamna Preda și a zis să închid mașina și să merg și eu înăuntru. Pe dinăuntrul lui, restaurantul semăna puțin cu Hanul lui Manuc din București. Majoritatea clienților erau turiști străini care veneau acolo să vadă spectacolul de dansuri și muzică populară românească. Responsabilul restaurantului aflase că Marin Preda și Eugen Jebeleanu, scriitori pe care-i învățase la școală, se află acolo și le oferise un fel de separeu de unde se vedea foarte bine spectacolul. Mi-au făcut loc și mie la masa lor. Cineva a anunțat la microfon că cei doi scriitori se află în restaurant și toți cei prezenți s-au ridicat în picioare și au aplaudat frenetic îndreptîndu-și privirile spre masa noastră.

Meniul a fost foarte bogat și compus din cele mai alese feluri de mîncare și băuturi fine. Printre altele, s-a servit ciulama de ciuperci cu mămăliguță caldă, pui la ceaun cu mujdei de usturoi, friptură haiducească și așa mai departe. Programul de muzică și dansuri populare a fost foarte frumos. Pe la ora zece, după ce se terminase spectacolul, cîțiva lăutari

au pornit, conform tradiției, să cînte pe la mese. Au venit întîi și întîi la masa noastră și l-au întrebat pe dom' Preda ce cîntec dorește. Șeful era în bună dispoziție și, intrînd în joc, le-a cerut să cînte „De la mine la Ploiești". Lăutarii au zîmbit și au început să cînte.

De la mine la Ploiești
Nu e departe cînd iubești
Și cînd te mînă dragostea
O iei pe jos cu inima.

Marin Preda i-a răsplătit pe lăutari cum se cuvine și seara a continuat în aceeași atmosferă de bună dispoziție pînă aproape de ora două noaptea. Cînd s-a închis restaurantul, i-am suit în mașină și i-am dus la vilă. A doua zi, după ce s-a trezit, șeful m-a întrebat :

— Cum a fost aseară, Dumitrescule ?

— Excepțional, șefule !

A rîs tare și m-a anunțat că după amiază plecăm, împreună cu Eugen Jebeleanu, spre București.

Într-adevăr, la ora trei după amiaza am părăsit Neptunul. Pe drum m-au rugat de mai multe ori să opresc și au coborît amîndoi să ia aer. Se resimțeau după seara plăcută petre-

cută în ajun. Cînd să intrăm în Slobozia, Eugen Jebeleanu îmi spune :

— Dom' Dumitrescu, te rog să opreşti la chempingu din pădure să mîncăm ceva.

Aşa am făcut, dar mai bine ne-am fi văzut de drum. Timp de o jumătate de oră nu s-a apropiat nici un chelner de masa la care stăteau cei doi scriitori. Apoi m-am dus eu şi l-am chemat pe chelner. N-a venit. Apoi s-a dus poetul Eugen Jebeleanu şi l-a rugat politicos să vină la masă.

— Ce vrei, domnule, aşteaptă, că nu mori ! i-a răspuns chelnerul.

Domnul Jebeleanu s-a enervat, a chemat responsabilul, a cerut condica de reclamaţii. Responsabilul a venit, dar a fost la fel de impertinent. Am intervenit şi eu şi le-am spus că Eugen Jebeleanu este vicepreşedintele F.U.S., însă nici asta nu i-a impresionat prea mult. Au refuzat în continuare să ne servească, prefăcîndu-se că au alte treburi. Mai ales în comparaţie cu serviciul ireproşabil de la Neptun, situaţia era jalnică şi nu făcea deloc cinste celor de la Slobozia. Ne-am ridicat de la masă şi, la cererea lui Eugen Jebeleanu, am intrat în oraş şi am oprit maşina în faţa primăriei oraşului. Din păcate, nici acolo

nu am putut vorbi cu nimeni altcineva decît cu portarul și cu un sergent major de miliție. Marin Preda, care nu a scos nici un cuvînt nici cînd eram la chemping și nici la primărie, i-a spus lui Eugen Jebeleanu :

— Dacă tăceai, filozof rămîneai.

Am mai încercat să mîncăm și într-un restaurant din centrul orașului Slobozia, dar nu aveau decît cașcaval și piper. De cînd au ieșit pe ușa restaurantului și tot drumul pînă la București, în mașină, amîndoi au bombănit în fel și chip. Cînd am ajuns în București mi-au spus :

— Dom' Dumitrescu, du-ne la Casa scriitorilor să crăpăm ceva.

M-au invitat și pe mine la masă, iar după ce am mîncat mi-au spus că pot pleca, pentru că ei mai rămîn. Șeful mi-a zis doar „au revoir", iar domnul Jebeleanu mi-a zis :

— Și lasă, dom' Dumitrescu, că și pe responsabil și pe chelner am eu grijă să-i mături de acolo !

Peste vreo două luni, cînd l-am întîlnit din nou, întîmplător, l-am întrebat ce s-a mai ales cu chelnerii. Mi-a făcut semn cu mîna că au fost zburați, dar eu mă îndoiesc că a fost chiar așa.

*

În afară de programul zilnic de la editură sau de la masa de scris, prozatorul își mai petrecea timpul și în lungi discuții cu prietenii, cei mai mulți tot scriitori sau critici literari. Cum am mai spus și înainte, unul dintre prietenii cu care Marin Preda se adîncea în discuții care durau uneori și 5—6 ore, la restaurantul „Capșa" era Mihai Ungheanu, redactorul șef-adjunct al revistei „Luceafărul". Uneori îl conduceam acasă cu mașina pe Mihai Ungheanu, în cartierul Grozăvești, pentru că șeful voia să mai continue discuția începută. Această apropiere dintre ei a fost mai puternică în primii trei-patru ani după înființarea editurii. Mai apoi mi s-a părut că se văd mai rar și stau mai puțin de vorbă împreună, dar nu cunosc cauzele acestei schimbări. De asemenea obișnuia Marin Preda să ia masa de prînz și să discute ore în șir și cu poetul Eugen Jebeleanu. Cu dînsul mergea mai ales la restaurantul C.O.Ș. (Casa Oamenilor de Știință) din Piața Cosmonauților. Despre Eugen Simion iarăși spunea că e un om cu care-i face mare plăcere să stea de vorbă și că nu se plictisește niciodată în pre-

zenţa dînsului. Avea mare respect pentru criticul Ov. S. Crohmălniceanu şi obişnuia să-l consulte în diverse probleme cu caracter literar. Dar nici discuţiile pe care le purta cu redactorii editurii sau cu tovarăşa Docsănescu, de la Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste, nu erau numai discuţii oficiale, de serviciu. Ele căpătau adesea un caracter deschis, prietenesc, de sinceritate. Marin Preda a susţinut numeroşi scriitori mai tineri şi, dintre aceştia, ar trebui amintiţi mai ales Cezar Ivănescu, Mircea Dinescu, Al. Papilian.

Îl auzeam adesea vorbind în maşină despre unii scriitori străini clasici pe care cred că-i aprecia foarte mult. Printre aceştia se numără Dostoievski, Cehov, Tolstoi, Balzac şi alţii.

Limbajul pe care-l folosea Preda în relaţiile de zi cu zi era colorat şi foarte plăcut. Îi plăcea uneori să înjure, dar se vedea că o face pentru plăcere şi nu înjura cu patimă, ci cu zîmbetul pe buze. Această plăcere, îmi explica uneori, e specifică mediului ţărănesc. Înjurătura e şi un mod de manifestare a simpatiei. Îmi povestea cum tatăl său, ţăranul Tudor Călăraşu, dacă era căutat de cineva seara şi obligat să iasă din casă, mai ales iarna, îşi punea

o haină pe umeri, căciula pe cap, și întreba din pragul ușii :

— Care p. mă-tii ești, mă, acolo ?

— Care ești, mă ? Ce p. mă-tii vrei, ha-ha-ha !

Cînd lucra la vreun roman și se afla în camera lui de la Mogoșoaia, mă duceam în fiecare zi cu mașina să-l aduc în oraș. Stabilea ora la care să vin, dar, cînd ajungeam în fața ușii de la camera lui și băteam, îl auzeam strigînd :

— Care ești, mă ?

Apoi venea, descuia ușa și-mi spunea foarte politicos :

— Dom' Dumitrescu, sînt gata, vin imediat !

Alteori plecam de la București spre Mogoșoaia și șeful, dacă se întîmpla să fie ceva mai bine dispus, îi înjura foarte colorat pe cei care veneau cu mașinile din sens invers și foloseau faza lungă. Cînd ajungea la Mogoșoaia seara și vedea la mese alți scriitori pe care-i cunoștea le adresa mereu aceeași formulă (un fel de salut) :

— Beeți, mă, beliților, ha-ha-ha !

Ca restaurante pentru servitul mesei prefera mai ales „Capșa" dar și „Berlin" sau „Athenée". Dintre felurile de mîncare cel mai mult îi plăceau

cele țărănești, ca ciorba acrită cu zeamă de varză, mămăliga fierbinte, puiul la ceaun cu mult mujdei de usturoi, cîrnați țărănești de porc și carnea de porc proaspătă prăjită în tigaie și servită cu mămăligă caldă. La restaurant, comanda mai ales omletă cu caşcaval sau brînză cu mămăligă caldă. Băuturile lui preferate erau Cinzano, Johny Walker, vodca rusească, vinurile seci (Fetească neagră, Cabernet-Sauvignon) și șampania franțuzească Mumm.

Folosea zaharina în loc de zahăr, pentru că era puțin diabetic, bea cafea naturală cu plăcere și fuma Kent. Folosea și un medicament pentru ochi, pirocarpina, din care își punea mereu cîteva picături.

Îi plăceau costumele de culoare deschisă și avea o adevărată slăbiciune pentru „pălăria pariziană", despre care spunea că e din păr de cămilă.

Își iubea copiii pînă la divinizare, dar încerca să nu le arate pe față niciodată acest lucru. De asemenea și-a iubit foarte mult soția.

*

Într-o dimineață de vară, cînd șeful era plecat de la editură cu mașina personală, primesc un telefon de la

doamna Preda. Mă ruga să vin degrabă la locuința lor din strada Doctor Herescu. Ce se întîmplase ? Venise sora prozatorului, Ilinca, și avea o mulțime de cumpărături de făcut din oraș. După mai multe drumuri pe la magazine cu dînsa, am dus-o la gară cu cumpărături cu tot. A plecat la Siliștea-Gumești.

După vreo două săptămîni, într-o sîmbătă, dom' Preda îmi spune :

— Mîine dimineață plecăm la Siliștea. Face Gigi nuntă.

Am pus în mașină cele cîteva valize cu bagaje și cadouri de nuntă și am plecat. Am mers ceva mai repede decît de obicei, așa că după numai trei ore am ajuns la Siliștea. Cînd ne-am apropiat de casa Ilincăi, ni s-au deschis porțile mari ale curții și am văzut că toată comuna era adunată acolo pentru a-l saluta pe Marin Preda. Cînd au coborît din mașină, soții Preda au fost îmbrățișați cu multă căldură de către toți membrii familiei. În curte, era montat un cort pentru adăpostirea mesei mari în caz de ploaie. Sub cort erau așezate cu multă grijă, cu eleganță chiar, mesele pentru miri, nași și invitați. Erau angajați și cîțiva lăutari, dintre care unul mai bătrîn, un fel de rapsod. L-au întrebat pe Ma-

rin Preda dacă îi e foame şi dacă vrea să servească ceva şi răspunsul lui a fost foarte prompt. Voia, ca de obicei, pui la grătar cu mujdei de usturoi, mămăligă fierbinte şi ouă fierte tari. Ca să poată mînca în linişte i-au pus masa undeva mai în fundul cortului.

Ca om născut la oraş şi necunoscînd obiceiul de nuntă din sat, am încercat să observ în ce fel s-a desfăşurat acesta după ritual. Masa de prînz se serveşte pentru tineri la casa ginerelui şi la casa miresei, separat. Ciorba şi sarmalele care s-au servit la prînz au fost foarte gustoase. Cine participă la masa de prînz confirmă în felul acesta că a acceptat invitaţia la nuntă şi că va veni şi la masa de seară. După aceea tot cortegiul s-a deplasat la biserică, unde a avut loc cununia religioasă, iar de acolo s-a oprit la casa naşului unde, de asemenea, era întinsă o masă mare cu tot felul de bunătăţi, ţuică şi vin din producţia proprie. Apoi, însoţiţi de muzica celor cîţiva lăutari, toţi nuntaşii au mers jucînd şi chiuind spre casa ginerelui, unde iarăşi s-a încins o horă cu năbădăi. De cîte ori mai sosea cîte o familie de invitaţi lăutarii intonau „Mulţi ani trăiască !". Spre seară invitaţii au fost

rugaţi să ia loc la mese, iar Marin Preda şi soţia au fost aşezaţi la locuri de cinste, alături de miri şi de naşi. Astfel a început masa mare, şi ea garnisită cu mîncărurile tradiţionale pentru nuntă, cu băutură din belşug şi cu muzică de petrecere din partea locului pe care lăutarii o „ziceau" foarte frumos. După miezul nopţii, cînd toată lumea era veselă şi cu chef, au început nişte jocuri foarte amuzante, şi ele tradiţionale pentru această parte a nunţii, şi în care personajele cele mai importante erau tot mirii, naşii şi socrii. La un moment dat s-au stins luminile şi, dintr-un capăt al cortului au apărut, călare pe un măgar, naşul, naşa şi mireasa, împodobiţi în fel şi chip. S-au plimbat pe la toate mesele, iar naşul rostea nişte strigături ce păreau cunoscute de toată lumea sau altele compuse pe loc, cu cuvinte mai deocheate şi adresate diferit la femeile tinere care au soţi militari, la văduve (care trebuiau să roşească pînă în urechi) şi, în general, la toată lumea. Şeful se amuza copios de tot ce se întîmpla acolo, s-a prins de mai multe ori în horele care s-au pornit ca nişte vîrtejuri tot la fiecare jumătate de oră. Între timp lăutarii mai cîntau şi pe la mese, iar

Lăutarul cel bătrîn s-a apropiat de mai multe ori de masa şefului şi i-a zis nişte cîntări pe care le ştia numai el. Şeful l-a pus să repete de vreo patru-cinci ori unul dintre cîntece care i-a plăcut mult şi care-l făcea să rîdă cu mare poftă. Aşa ne-am trezit că s-a făcut dimineaţă, dar tot am mai continuat pînă s-a ridicat bine soarele pe cer, deşi nu mai rămăseseră decît vreo cîteva familii, printre care naşii, dom' Preda şi alte rude. Cînd şeful s-a dus să se odihnească puţin, am rămas în continuare cu ginerele, cu alt nepot de-al şefului, Sandu Bucătan, cu naşul, cu socrul mare şi cu vreo doi lăutari mai tineri, pentru că rapsodul se dusese şi el la culcare.

Pe la prînz s-a trezit dom' Preda şi prima lui grijă a fost să întrebe de lăutarul bătrîn. De cum l-a văzut, l-a rugat să-i cînte din nou melodia care-i plăcuse de cu seara. Bătrînul şi-a luat cobza şi a început să-i zică :

Sînt Fana, turcoaica din harem,
Turcu mă iubeşte şi îmi dă ghiudem.
Ia-mă, turcule, pe mine
Că sînt bună de cadînă,
Că fac mămăligă bună
Ş-am o gură cît o prună.

Finalul cîntecului îl făcea pe şeful să rîdă atît de tare, încît îi dădeau lacrimile. Pe lîngă ce i se cuvenea din partea naşului şi a ginerelui, rapsodul a fost bine răsplătit şi de către Marin Preda. Petrecerea s-a prelungit vreo trei zile, cînd acasă la ginere, cînd la naşi. Apoi a trebuit să plecăm spre Bucureşti, pentru că pe şeful îl aşteptau tot felul de treburi urgente şi importante. Pe drum l-am auzit de mai multe ori pe scriitor îngînînd cîntecul acela al rapsodului. Cînd ajungea la „cadînă" şi la „prună", se pornea să rîdă cu hohote.

*

Cam la două zile o dată, uneori după-amiaza, alteori dimineaţa, pe durata unui an întreg, Marin Preda mergea la arhivele şi la biblioteca Academiei Române. Nu ştiam ce anume are de lucru acolo. Restul timpului şi-l petrecea scriind în camera lui de la Mogoşoaia, uneori pînă noaptea tîrziu. Îi duceam unele manuscrise de la editură la Mogoşoaia şi apoi le luam în zilele următoare şi le aduceam înapoi. Uneori îl aduceam pe dînsul pînă la birou şi, pe drum, era suficient să-l întreb ceva, orice, pentru că se apuca să-mi explice cu

mare plăcere. Avea chef de vorbă mai mult decît în alte perioade şi-mi explica cu un calm deosebit lucruri foarte interesante din istorie şi altele. Am înţeles mai tîrziu că de fapt vorbea despre ce-l interesa pe dînsul în legătură cu romanul la care lucra : „Delirul".

După ani întregi de muncă, documentări, scrieri şi rescrieri, cercetări, verificări, citiri şi recitiri, iată că apare, în 1975, primul volum al romanului „Delirul".

În ziua în care exemplarele de semnal au sosit de la tipografie, Marin Preda m-a rugat să iau din depozitul editurii un exemplar şi să i-l aduc la restaurantul Casei Oamenilor de Ştiinţă, unde avea întîlnire cu poetul Eugen Jebeleanu. Cînd am ajuns acolo, am văzut că la masa la care se află Preda, în afară de poet, se mai aflau şi copiii acestuia. Ospătarul mi-a spus să iau şi eu loc la o altă masă. Astfel am avut ocazia să văd în ce fel privea autorul acest prim exemplar dintr-o carte care a făcut mare vîlvă şi s-a epuizat rapid din librării.

Au răsfoit ore în şir romanul, au examinat culoarea copertei şi grosimea cărţii. Au discutat despre grafică, despre corpul de literă, despre preţ.

Au tot plimbat romanul din mînă în mînă şi au vorbit despre el. Pînă la ora închiderii localului aproape că nici n-au avut timp să servească masa, aşa erau de preocupaţi de carte. Cînd au părăsit localul, tot despre ea discutau. Cînd, în sfîrşit, Marin Preda şi soţia dînsului au ajuns singuri în maşină, m-au rugat să-i duc la plimbare.

— Unde ? am întrebat eu şi mi-au zis că unde vreau.

Am plecat spre pădurea Băneasa şi acolo i-am lăsat să se plimbe singuri pe alei. După o vreme au revenit la maşină şi m-au rugat să-i conduc acasă. Figura scriitorului radia de fericire.

A doua zi s-a tras primul tiraj de 30.000 de exemplare din acest roman şi numai în trei zile după ce el a fost pus în vînzare, în librării nu se mai găsea măcar o filă. S-a organizat o lansare a cărţii la librăria editurii Cartea Românească. Au fost prezenţi reporteri ai Televiziunii şi de la Radio, un mare număr de scriitori şi sute de cititori care doreau să cumpere cartea şi să primească autograful lui Marin Preda. I-au fost solicitate scriitorului interviuri, i s-au pus întrebări ale căror răspunsuri au fost ulterior publicate în reviste sau au

fost transmise la radio. Totul a durat pînă seara tîrziu. În acea zi am primit şi eu un exemplar cu autograf :

„Lui dom' Savu Dumitrescu, care m-a dus ani de zile, pînă am scris această carte, de la Mogoşoaia la Bucureşti şi de la Bucureşti la Mogoşoaia. Îi urez numai fericire lui şi familiei lui.

Marin Preda

Martie 1975"

Epuizarea rapidă a cărţii a determinat, datorită cererii uriaşe care venea din partea oamenilor muncii de toate categoriile, continuarea tirajului într-un număr foarte mare de exemplare. Marin Preda se arăta mulţumit de felul cum a fost primită această carte. Ulterior ea a fost tradusă în limbi străine, iar un studio de televiziune din R.F.G. a trimis reporteri la editură pentru a solicita un interviu lui Marin Preda. Acesta a fost luat, parte la editură, parte acasă la scriitor.

În aceeaşi perioadă frumoasă de după apariţia „Delirului", Marin Preda a schimbat locuinţa (mutîndu-se în strada Pictor Romano, nr. 21) şi a cheltuit cu zîmbetul pe buze des-

tulă energie pentru amenajarea unui interior confortabil şi plăcut atît pentru dînsul, cît şi pentru cei doi copii şi pentru soţia sa. În acel an, 1975, mi s-a părut că Marin Preda era mai împăcat cu sine decît altădată şi această bună dispoziţie a sa se vedea în tot ce făcea. Bucuroasă de noua locuinţă şi de felul cum fusese ea mobilată, şi doamna Preda se arăta din ce în ce mai mulţumită.

XI

Marin Preda avea nostalgia copilăriei lui petrecute la ţară şi voia să ofere şi copiilor lui unele plăceri din cele care nu se uită. Astfel, într-un an s-a gîndit că ar fi bine să întîmpine sărbătorile de iarnă cu tăierea porcului în curtea casei, aşa cum făceau părinţii dînsului pe vremuri. În legătură cu acest lucru, despre care mai discutasem, într-o zi, cînd îl duceam acasă la ora prînzului, m-a chemat în casă şi, după ce m-a poftit să iau loc, mi-a zis :

— Nea Tecu, poţi să ne procuri şi nouă un purcel să-l tăiem de Crăciun ?

— Da, tov director, e în piaţă la Ghencea !

— Şi cum facem ?

— Păi, să meargă doamna cu noi, îl alege pe care-i place, îl cumpărăm şi pe urmă îl urcăm într-un getax şi-l aducem aici.

— Bun, perfect. Şi cine-l taie şi-l prepară ?

— Eu, tov director.

— Singur ?

— Îl iau ca ajutor pe nea Costel, mecanicul.

— Aha, atunci apucaţi-vă de treabă.

A doua zi am încărcat o butelie de aragaz, am găsit un arzător bun, le-am dus în strada Pictor Romano şi am stabilit cu doamna Preda locul în care trebuia să ne întîlnim ca să mergem să cumpărăm porcul. Apoi am continuat programul obişnuit la editură şi, după ce am lăsat maşina în garaj, am vorbit şi cu mecanicul centralei termice, nea Costel, ce şi cum să facem.

Tîrgul de porci se ţinea numai duminica. În ziua respectivă m-am sculat la ora cinci dimineaţa şi am luat cu

mine o frînghie, un cuţit, un topor şi un masat. M-am urcat în tramvaiul 3 şi m-am dus în cartierul Ghencea. Am sosit la locul de întîlnire pe care-l stabilisem cu tov Costel State cu zece minute mai devreme, adică la ora 5,50 dimineaţa. Era un ger de cel puţin —20° C. Aproape imediat după mine a sosit şi tov Costel, dar aproape că nu l-am mai recunoscut, fiindcă pe căciula lui şi pe sprîncene i se depusese o promoroacă din cauza gerului. În frigul ăla era imposibil de rezistat mai mult de o jumătate de oră. Doamna Preda n-a venit la ora pe care o stabilisem şi aşteptînd îngheţasem de tot. În condiţiile de atunci ne-am procurat de la Alimentara o jumătate de chil de coniac cu care ne-am mai dezmorţit puţin, dar doamna tot nu venea. Abia pe la ora opt şi un sfert a apărut şi dînsa. Şi-a cerut scuze, dar noi nu i-am putut răspunde, pentru că aveam gura strînsă de ger şi nu ne mai ardea şi de răspuns. Am intrat toţi trei în piaţă şi după încă un sfert de oră am ales un purceluş alb de vreo sută de chile, chiar 110 să fi avut, pe care am plătit suma de 2570 de lei. L-am dat jos din camionul cu care fusese adus şi l-am legat de un picior din spate. Pentru

că aveam mîinile înghețate l-am legat așa de bine, că după cîțiva pași a și scăpat din frînghie, și, țin-te, Dumitrescule, după el ! Purcelul umbla zăpăcit printre picioarele cailor, pe sub căruțele care aduseseră porci la tîrg. Nu puteam să spunem nimic și nici nu ne-ar fi înțeles nimeni, pentru că și eu și Costel aveam gura înghețată. Mîinile ne erau sloiuri. Cu chiu, cu vai, am reușit să-l prindem după vreo jumătate de oră și l-am urcat într-un taxi furgonetă în care ne-am urcat și noi și doamna Preda.

Cum am ajuns în strada Pictor Romano, l-am dat jos din mașină, ne-am mai încălzit puțin mîinile și ne-am apucat de treabă. Fiind supărați pe tot amarul care ni l-a făcut în piață, cum l-am pus jos, l-am și înjunghiat, nici n-a apucat să guițe o dată. Apoi l-am pîrlit și l-am spălat cu apă fierbinte. După cum știam și noi că se face la țară, acum trebuia pusă țuică la fiert cu zahăr și piper și făcută o tăietură de cuțit, pe fruntea porcului, în formă de X. Gazda trebuia să pună sare în tăietura de pe fruntea porcului și toți cei de față să ridice cănile pline cu țuică fiartă și să strige :

— La mulţi ani şi să-l mîncaţi sănătoşi !

Aşa că făcusem tot ce trebuie şi aşteptam să vină şeful din casă. Deodată, se deschid geamurile la dormitorul domnului Preda şi-l vedem că apare la geam supărat şi mi se adresează :

— Să ştii, mon cher, că nu-mi place cum ai procedat. Sînt foarte supărat şi-mi pare rău că a ieşit aşa !

— De ce eşti supărat, Marine ? a intervenit şi doamna.

— Pentru că de Crăciun porcul trebuie să guiţe tare pe bătătură, să s-audă.

— Da, dom' Preda, am căutat eu să explic, da' noi am căutat să nu facă prea multă gălăgie, să nu supărăm vecinii.

— Îi bag în p... mă-sii ! a început şeful în stilul lui cînd se dezlănţuia. Ei nu ştiu că la români se taie porcul de Crăciun ? Păi, dacă nu le place, să se ducă în p. mă-sii, unde vor ei şi să facă acolo Crăciunul.

— Să trăiţi, am înţeles ! am zis eu. Păi, la anul am să vă tai un porc care să guiţe cît o fanfară întreagă.

— Bon, perfect, a zis şeful şi a venit jos să guste din ţuica „coaptă", zicînd : Hai noroc şi să-l mîncăm sănătoşi !

Era de faţă şi Sae, fratele lui Marin Preda.

După ce totul s-a terminat cu bine şi porcul a fost pus la sare într-o ladă de lemn bine aerisită, am trecut la „pomana porcului". Am fiert din nou un rînd de ţuică cu piper şi cu zahăr, am tăiat din şoriciul, care era atît de fraged şi moale, că şeful a putut să mănînce o bucată de cel puţin 100 cm^2, am prăjit carne în tigaie de fontă şi doamna Preda a scos nişte murături. La toate astea s-a băut vin Cabernet-Sauvignon pînă ce şi noi doi, eu şi Costel, ne-am *cabernit* bine după frigul pe care-l mîncasem de dimineaţă.

Şeful era foarte bine dispus şi îi ţinea pe cei doi băieţi ai lui pe genunchi şi le cînta colinde de Moş Ajun. Din cînd în cînd mi se adresa şi mie :

— Cum ai tăiat porcul, măi, nea Tecu, fără să guiţe deloc ?

Cînd am plecat de acolo, seara, nici eu, nici nea Costel nu mai ştiam prea bine pe ce lume ne aflăm. A doua zi am încercat să-mi amintesc mai bine totul şi am notat într-un caiet.

XII

Cu vremea, copiii crescînd şi devenind mai gălăgioşi, Marin Preda a început să prefere să scrie numai la casa de creaţie de la Mogoşoaia. Acolo ocupa garsoniera cu numărul 6 de la etajul I, pentru care plătea o chirie destul de mare. În afară de Marin Preda, la Mogoşoaia erau instalaţi numeroşi alţi scriitori cunoscuţi, fie că locuiau tot timpul acolo, fie că stăteau numai cîte o săptămînă sau cîteva zile, cît timp aveau ceva urgent de terminat la vreo lucrare pentru tipar. Printre alţii, în acea perioadă stăteau la Mogoşoaia scriitorii : Fănuş Neagu, Ion Băieşu, Mircea Micu, Sînziana Pop, Mara Nicoară, Eugen Simion, Nicolae Breban, Mihai Ungheanu, Mircea Dinescu, unii împreună cu soţiile sau soţii lor, alţii singuri. Toţi aveau de lucru la operele lor şi se întîlneau la masa de prînz sau seara, cînd porneau discuţii care uneori se încheiau spre dimineaţă. Pe lacul de lîngă casa de creaţie se puteau plimba cu barca sau puteau pescui, dar exista şi un loc special amenajat pentru plajă şi baie.

Marin Preda nu obişnuia să-şi piardă timpul cîtă vreme se afla acolo. Îi saluta cu respect pe cei care se aflau în sala de mese la vremea prînzului sau la cină, servea masa şi apoi pleca din nou în camera sa, unde îşi vedea de treabă. Desigur că în tot acest timp, cei care nu prea aveau de lucru şi mai ales soţiile scriitorilor lansau tot felul de bîrfe şi le comentau ore în şir. Atmosfera era aceea de familie numeroasă în care mai apar şi neînţelegeri. Pe atunci scriitorul Marin Preda lucra la volumul „Viaţa ca o pradă" şi nu voia să plece de la Mogoşoaia pînă nu-l termina. Totuşi nu-i plăcea prea mult atmosfera de acolo.

După apariţia volumului „Viaţa ca o pradă", la care prozatorul a lucrat intens cîteva luni, într-o zi, cînd am venit să-l iau cu maşina de la Mogoşoaia, mi-a spus că trebuie să renunţe pentru o vreme să mai stea la casa de creaţie. Era preocupat de copii, care începeau să meargă la şcoală şi aveau nevoie de prezenţa tatălui lor. Mi-a amintit însă şi o vorbă al tatălui său, bătrînul Moromete, care suna cam aşa : Copilul care are de toate şi prea multe nu face mai nimic în viaţă.

Era totuşi curios să afle ce se vorbea despre cartea „Viaţa ca o pradă" în care scrisese pe larg despre viaţa sa, despre necazuri şi plăceri, despre surprizele plăcute şi neplăcute. Mă întreba şi pe mine dacă am auzit păreri despre carte de la diverşi cititori şi, cînd i le spuneam aşa cum mă pricepeam, rîdea. Îl întrebam şi eu de ce îl interesează şi opiniile duşmanilor săi şi zicea că mai mult şi mai bine înveţi de la duşmani decît de la prieteni.

După ce şi-a mutat bagajele de la Mogoşoaia acasă, de cîte ori îl luam de acasă să-l duc la editură, îmi vorbea mai ales despre copii. Zicea că ei trebuie să înveţe fără să fie împinşi de la spate, fără intervenţia părinţilor pe lîngă profesori. Dacă părintele se duce la şcoală şi intervine pentru notele copilului, atunci copilul se lasă pe tînjală şi nu mai iese nimic din el. I se părea că soţia dînsului intervine cam mult în această privinţă şi zicea că nu firma părinţilor îl învaţă pe copil, ba mai mult îi strică. Ce dacă e copilul lui Preda ? Să rămînă repetent şi să repete anul, numai aşa bagă învăţătura la cap !

— Ce înseamnă asta, domnule ? Dacă tata e deştept sau mama are

funcţie, copilul bagă automat învăţătură la căpăţînă ? Nu ! E total greşită această idee ! Ia, să-mi spui, nea Tecu, mă întreba, fiica dumitale s-a folosit de dumneata sau de soţie ca să termine facultatea de comerţ exterior ? Cu ce medie a terminat facultatea ?

— Cu nouă şi patruzeci şi şase, dom' Preda !

— Poftim ! Şi fără să intervină nimeni !

Începea apoi să-şi amintească de propria lui tinereţe şi de greutăţile de atunci. Erau tocmai faptele povestite în „Viaţa ca o pradă" şi ascultîndu-le de la el, în drum spre editură sau spre casă, le înţelegeam şi eu mai bine.

Fusese copil sărac şi răbdase mult în copilărie şi la şcoală. În anii cînd venise la Bucureşti stătea într-o mansardă pe strada Aviator Fuică. Din celelalte locuinţe urca pînă la el mirosul de mîncare gătită şi, uneori, nu putea adormi de foame. Dimineaţa lucra la Serviciul de Statistică şi uneori îi venea rău de foame. După-amiaza lucra la ziarul „Timpul" în funcţia de corector şi toată masa lui pe o zi întreagă era o bucată de pîine de Herdan şi apa rece pe care o bea după. Ceilalţi „colegi de redacţie" ple-

cau după program la „Gambrinus" să mănînce fripturi şi să bea bere.

Îmi povestea în ce fel scriitorul Geo Dumitrescu i-a dus lui Miron Radu Paraschivescu o schiţă scrisă de dînsul şi ce emoţie a avut cînd a auzit că lui M.R.P. i-a plăcut schiţa „Pîrlitul" şi a hotărît să i-o publice. Spunea că nu poate să uite niciodată grija pe care i-o purtase Geo Dumitrescu. Acesta observase că Marin Preda evita să iasă în oraş împreună cu ceilalţi din redacţie şi că nu avea nici cu ce să se îmbrace sau să se încalţe ca lumea. Îi adusese într-o zi o pereche de pantofi şi un pantalon cu titlu de împrumut şi îi dăduse fără să ştie nimeni. Marin Preda spunea că s-a simţit foarte prost în acea zi, dar că nu a putut să-l refuze pe Geo Dumitrescu. Banii pe care-i cîştiga prin muncă încerca să-i strîngă depunîndu-i la fratele său Ilie, care locuia în Bucureşti, pe strada Rosetti. Toate astea le mai povestise şi în „Viaţa ca o pradă", dar spuse de dînsul în maşină le înţelegeam altfel.

— Aşa că, nea Tecu, nu ştiu cum o să iasă copiii mei, zicea. Au de toate, au ce mînca, sînt îmbrăcaţi în fiecare lună de la Romarta copiilor, au biciclete, trotinete, maşinuţe, cele mai

bune şi mai frumoase jucării. Au şi două femei de serviciu. Una-i spală şi le găteşte, cealaltă-i duce la plimbare în parcuri şi, vezi matale, ce spunea tatăl meu ! Copilul care are de toate şi prea multe etc. etc., cîr-cîr-cîr !

Nu ţinea cont de cît cheltuia cu copiii, dar spunea că în viaţă nu poţi pretinde nimic, dacă nu oferi nimic. Calităţile intelectuale se formează prin învăţătură, părinţii nu trebuie decît să corecteze eventualele greşeli care se ivesc în comportamentul copiilor. Trebuie doar să-i oprească la timp să facă rău şi să deosebească ce e bun de ce e rău. Angajase o doamnă care ştia două limbi străine şi se ocupa permanent de educaţia copiilor, dar nu era liniştit. Zicea că asta nu-i poate garanta că băieţii lui vor deveni oameni de nădejde. Apoi iar îşi amintea de ce făcea dînsul cînd era la şcoală şi cum învăţa şi cum învăţătorul, cînd a văzut că învaţă bine, i-a cumpărat cărţi din banii lui.

— Era bătrînul acela care la întîlnirea fiilor satului v-a zis : „Marine, dacă ştiam că o să ajungi aşa de deştept, te înfiam eu“ ?

— Ăla. Ţin minte că odată am cerut să fiu mutat în băncile din faţă şi m-a întrebat : „Marine, de ce vrei

să vii în banca din față ?" Și eu am zis : „Păi, domnul învățător, decît primul între proști, mai bine ultimul între deștepți !". I-a plăcut și m-a trecut în prima bancă.

— Cu oile mergeați, dom' Preda ?

— Da.

— Și cînd aveați timp să învățați ?

— Seara, la lampă. Mama avea grijă să am gaz în lampă în fiecare seară și, cînd tata pleca trei-patru zile la tîrg, mă puneam serios pe citit.

Îmi povestea că toată joaca lui în copilărie se reducea la cele cîteva ore cînd erau mai mulți copii cu oile pe cîmp. Era un fel de nostalgie a lui cînd îmi povestea, dar nu se lăsa furat de ea și zicea :

— Vezi că astea le-am mai scris și în „Viața ca o pradă" și ți-am dat-o cu autograf !"

Cu alte cuvinte, mă îndemna să citesc.

XIII

Cînd eram numai noi doi în mașină, Marin Preda obișnuia să-mi povestească lucruri interesante despre

care eu nu mai auzisem pînă atunci. Uneori îl întrebam eu cîte ceva şi-mi explica pe îndelete pînă înţelegeam. Alteori începea să vorbească despre lucruri care îl frămîntau pe dînsul şi mi le spunea mie tocmai pentru a vedea dacă a găsit forma de spunere a lor pe înţelesul oricui.

Odată, era prin luna septembrie, avea din nou ceva de lucru şi voia să stea liniştit vreo două luni. M-a chemat şi mi-a zis să-i pregătesc Fiatul, pentru că mergem la Sinaia şi dînsul rămîne acolo mai multă vreme. În ziua stabilită pentru plecare am fost la ora şase dimineaţa prezent la dînsul acasă şi la şapte deja plecam cu Fiatul încărcat de bagaje spre Sinaia. Pe drum mi-a reamintit ce trebuia să fac în lipsa dînsului. După programul obişnuit cu maşina, la tipografii şi la aeroport sau la poştă, urma să fiu prezent la editură în fiecare zi în jurul orelor 14. Marin Preda suna la telefon la acea oră şi, pe lîngă alte probleme pe care le avea de discutat cu cei de la editură, îmi comunica şi mie ce am de făcut. După ce mi-a spus toate acestea şi trecusem de Snagov, fie că era obosit, fie din plictiseală, a aţipit. L-am trezit de cîteva ori. I-am spus că e periculos ca să doarmă ci-

neva alături de cel care conduce mașina, că poate să adoarmă și el. Cu alte cuvinte, îl rugam eu acum să vorbească. Drumul era frumos, circulație puțină, în mașină era cald și puteam adormi. La intrarea în Cîmpina, pe variantă, ne-am oprit la un camping să mîncăm ceva. Șeful a băut și puțin whisky dintr-o sticluță mică pe care o avea în servietă. În timp ce eram acolo am asistat și la un mic scandal între responsabilul de la bufet și un cetățean care-i dăduse niște bani în păstrare. Cel de la bufet nu recunoștea nimic. Unul zicea :

— Dă-mi banii !

Iar celălalt îi răspundea :

— Care bani, mă ?

Pe drumul de la Cîmpina la Comarnic, probabil ținînd seama de rugămintea mea de mai înainte, dar și legat de scandalul la care asistasem, șeful a început să-mi povestească o întîmplare petrecută între Vlad Țepeș, domnul Țării Românești și un boier, Banu Mihai.

Zice că începuseră să se înmulțească tîlharii și prădau la rînd pe cei mai bogați. Aveau obiceiul să-i amenințe dinainte pe boierii pe care voiau să-i prădeze. Așa aflase și Banu Mihai că-i venise rîndul. El a luat o mie de

galbeni cu dînsul şi a venit la curtea lui Vlad Ţepeş, rugînd să fie primit. Domnitorul a încuviinţat.

— Ce necaz te-a adus la curtea domnească, boier Mihai ?

— Doamne, hoţii îşi fac de cap şi îi cam prădează pe boieri şi pe nevoiaşi.

— Da ? Şi eu ce să le fac ?

— Păi, m-au ameninţat şi pe mine că vor să-mi fure galbenii şi m-am gîndit că ar fi bine, cu voia măriei tale, să-i las în păstrare domniei voastre.

— Dacă crezi că la mine sînt în siguranţă, adu-i încoace.

— Păi, îi am la mine.

— Bine, boier Mihai, pune-i colea pe masă şi numără-i.

Şi boierul a scos teşchereaua şi a început să numere banii. În timp ce el îşi număra galbenii, Vlad Ţepeş a făcut semn cu ochiul aghiotantului să-i mai aducă un galben asemănător cu cei ai boierului. Fără să observe banul Mihai, domnitorul a introdus acel galben printre banii număraţi. Cînd a ajuns cu numărătoarea la o mie, boier Mihai este rugat de Ţepeş să mai numere o dată.

— Cu voia ta, doamne ! spune boierul şi se apucă de numărat din nou.

Cînd a ajuns la o mie şi un galben, i-a spus lui Vlad Ţepeş :

— Doamne, eu n-am decît o mie. Unul nu-i al meu sau am greşit numărătoarea !

— Bine, mai numără-i încă o dată.

Şi iar a început să-i numere şi, puţin speriat, boierul i-a zis lui Vlad Ţepeş :

— Unul e în plus, eu n-am avut decît o mie de galbeni !

— Bine, boier Mihai, te văd că eşti sincer, dacă minţeai, întîi pe tine te trăgeam în ţeapă şi pe urmă pe hoţi. Aşa că lasă-i aici şi du-te la treaba ta fără nici o grijă.

În felul acesta am şi ajuns la Izvorul Rece şi şeful m-a rugat să opresc din nou maşina, că-i era sete. După ce şi-a potolit setea, am plecat mai departe şi nu peste mult timp am ajuns la Cumpătu, l-am instalat în camera pe care o avea rezervată la etajul unei vile şi l-am ajutat să-şi ducă la etaj bagajele, valizele cu îmbrăcăminte, cu manuscrise şi cu alte obiecte personale. Apoi mi-a spus :

— Dom' Dumitrescu, poftim nişte bani, du-te să mănînci şi, dacă vrei, poţi dormi aici în seara asta, dacă nu, poţi pleca chiar azi la Bucureşti cu trenul.

I-am predat cheile de la mașină, fiindcă Fiatul rămînea la dînsul, am luat masa la cantină și mi-am luat rămas bun plecînd spre Sinaia. Am luat un tren care m-a adus în București către seară.

Tot la 5—6 zile mă duceam la Sinaia să-i duc manuscrisele citite și avizate în redacție și să le aduc înapoi pe cele care primiseră viza dînsului. Cam la trei săptămîni veneam cu Volga (cu numărul 6 B 4217) și-l luam de la Sinaia ca să-l aduc la București la ședințele de Birou sau de Consiliu la Uniunea Scriitorilor.

Avea o deosebită plăcere să-i pun întrebări în legătură cu situația politică internațională. Îmi răspundea cu răbdare și-i făcea plăcere să-mi explice probleme de economie politică, de organizare a statului. Îmi vorbea de fondurile cheltuite pentru înarmare și de investițiile în industrializare, fiind foarte informat și cunoscînd pe dinafară cifre, procente, tot felul de date. De asemenea îmi explica adesea cu plăcere probleme de exprimare sau de comportament, de etică și-mi exemplifica prin proverbe. Îl deranjau foarte mult (deși nu arăta pe față) oamenii care vorbeau cu cuvinte mari fără să le înțeleagă sensul.

De exemplu, un fost salariat al editurii folosea mereu expresia „prin excelenţă". Într-o zi Marin Preda i-a spus direct :

— Să nu mai foloseşti cuvinte cărora nu le cunoşti sensul, domnule !

Cum am ieşit cu maşina pe poarta editurii, l-am rugat pe scriitor să-mi explice şi mie sensul expresiei „prin excelenţă". Dînsul mi-a exemplificat imediat aşa :

— Vipera e o reptilă ca şi ceilalţi şerpi, numai că şerpii îţi fac rău dacă îi superi, iar vipera îţi face rău chiar dacă n-o superi, deci vipera e o reptilă prin excelenţă rea. Tot aşa lupul este un animal sălbatic prin excelenţă rău.

— Dar condescendenţă ce înseamnă, dom' Preda ?

— Condescendenţa e respectul tău şi înţelegerea faţă de cineva într-o anumită împrejurare. Dar cel mai bine e, Dumitrescule, să vorbeşti cu vorbele pe care le ştii şi le-ai folosit întotdeauna. Gîndeşte-te la proverbul bătrînesc : Poartă-te precum ţi-e portul şi vorbeşte precum ţi-e vorba.

Îmi descria situaţii tactice militare sau politice şi-mi explica greşelile făcute de unii războinici sau de unii oratori politici. Un exemplu de efect

politic al unei greşeli de exprimare era acesta : un orator politic german, pe nume Bebel, era şeful unui partid din Germania şi la unul dintre discursurile sale, în timp ce vorbea, opoziţia a început să-l aplaude. Atunci el s-a oprit din discurs şi a zis „Cu ce-am greşit de vă convine voua ?"

Asemenea greşeli fac şi unii scriitori şi îşi pot da seama de asta dacă este lăudat de criticii care pînă atunci nu l-au avut la inimă. O asemenea greşeală a făcut şi preşedintele Nixon al Americii şi, la fel, a fost învins.

La sfîrşitul perioadei de lucru pe care şeful şi-o luase la Sinaia, m-am dus cu trenul să-l aduc cu maşina dînsului. Am sosit dimineaţa devreme şi, pe la şapte şi jumătate, urcam deja treptele vilei în care locuia. Am bătut la uşă să-mi dea cheile şi să pornesc maşina ca să fie motorul cald cînd plecăm. În loc să-mi deschidă şeful, apare altcineva în uşă. Era o duduie, care m-a întrebat :

— Pe cine căutaţi ?

— Pe domnul Preda, am zis.

— A... pe dînsul. Aşteptaţi, că mai are de făcut bagajele.

— Păi, la telefon mi-a spus că bagajele sînt făcute.

— Ei, a fost ocupat.

După o vreme am urcat din nou și am luat valizele, una cîte una, după cum respectiva termina cu umplutul lor. Cînd am terminat, eu am rămas în mașină, iar dînsa a rămas mai încolo în dreptul porții. Parcă ne jucam de-a v-ați ascunselea. Peste cîteva minute a coborît și șeful. Administratoarea vilei se afla în curte și șeful i-a predat cheile mulțumindu-i pentru găzduire. S-a dus apoi către tînăra care-l aștepta și și-a luat la revedere de la ea. A venit în mașină și mi-a zis :

— Dă-i drumul, Dumitrescule, că la zece și un sfert trebuie să fim în București la o ședință.

I-a mai zis o dată „au revoir", a închis portiera și i-a făcut semn cu mîna.

Am coborît de pe Cumpătu, am intrat în șoseaua principală și i-am dat bătaie spre București. Pe la Comarnic, îl văd pe șefu că se întoarce spre mine și zice zîmbind :

— Ce zici, nea Tecu ?

— Ce să zic, tovarășe director, eu...

— Ha-ha-ha-ha ! Mai repede, mon cher, să ajungem la timp.

*

După ce am sosit la București, l-am așteptat să termine ședința pentru

care se grăbise, apoi l-am dus acasă. A doua zi a venit la editură și a lucrat intens toată dimineața rezolvînd unele probleme care deveniseră urgente. A ținut ședință cu redactorii, a ținut mai multe audiențe, apoi l-am dus acasă pentru masa de prînz. Mi-a spus să vin la șapte seara și să-l aștept în fața magazinului Romarta copiilor. Așa am făcut.

Venise cu soția și cu copiii și le cumpăraseră celor mici tot felul de jucării și hăinuțe. I-am dus în strada Pictor Romano, unde l-au lăsat pe copii și, după ce le-au spus la revedere, am continuat drumul.

— Unde mergem, dom' Preda ?

— La Casa Scriitorilor.

Am luat-o pe Bulevardul Republicii la stînga, am ieșit pe strada Mîntuleasa, apoi pe Bulevardul 1848 și pe Magheru pînă la Piața Romană, iar de acolo, pe cîteva străduțe am ieșit la Casa Scriitorilor.

— Dumitrescule, să mă aștepți, că vin imediat.

Pe la nouă a venit să mă poftească la masă. Mi-a zis că dînsul și Nuți mai întîrzie puțin. Cam pe la zece și jumătate au ieșit împreună. Am dus-o pe dînsa pînă în strada Pictor Romano, apoi noi doi am luat drumul spre Mo-

goşoaia. Pe drum mi-a explicat puţin cam peltic că s-a întreţinut cu Eugen Jebeleanu şi cu încă doi scriitori pe care eu nu-i cunoşteam. Se amuza de discuţia pe care o purtaseră. Legănatul din maşină şi căldura l-au ameţit puţin şi l-a luat somnul. Cînd să intrăm pe şoseaua care duce spre Mogoşoaia s-a trezit şi m-a întrebat cu oarecare curiozitate :

— Unde mă duci, Dumitrescule ? Ha-ha-ha-ha !

— La Mogoşoaia, şefule !

— Păi, hai mai repede, că vreau să mă culc.

L-am dus însă tot încet, pentru că viteza putea să-i facă rău. Cînd am ajuns la Casa de creaţie, primul om pe care l-a întîlnit a fost paznicul de noapte.

— Să trăiţi, dom' Preda !

— Tu ce p... mă-tii mai vrei, mă ?

— Păi, eu nu vreau nimic, dom' Preda.

— Şi atunci de ce nu te duci să te culci ?

— Păi, n-am voie să dorm, că sînt paznicul de noapte.

— Lasă paza şi hai să bem o votcă !

— N-am voie să beau în timpul serviciului, dom' Preda !

— Bine. Atunci să bei mîine și să le spui că o plătesc eu, Preda, da ? Ha-ha-ha !

Cînd a intrat în salonul mare și a văzut că e aproape plin, s-a oprit în pragul ușii și le-a zis celor de la mese :

— Beeți, mă, beliților !

S-a așezat și dînsul la masă. Erau acolo Sînziana Pop cu soțul, Mircea Dinescu, Mircea Micu, Pucă, Mara Nicoară, Gheorghe Buzoianu, Gheorghe Pituț și alții. A cerut bufetierei ceva de mîncare. I s-a spus că nu mai are decît bufet rece, nu și mîncare caldă.

— Dați-mi ce vreți și o sticlă de vin, să fiu și eu în discuție cu ăștia ! a zis dînsul.

Trebuie să spun că acesta era un obicei al prozatorului. După ce lucra intens două-trei luni, se relaxa o zi sau două. În timpul cîte unei astfel de șarje de scris muncea pur și simplu fără întrerupere și la sfîrșitul ei arăta fericit și plin de vervă. În timpul perioadelor de lucru nu se întîlnea cu nimeni. Lucra mai mult noaptea. Ieșea pe la miezul nopții să se aerisească, o oră-două, apoi lucra din nou pînă dimineața la șase sau șapte.

XIV

Cum am mai spus și în altă parte, amintirile mele de aici nu sînt transcrise în ordine cronologică, ci pur și simplu așa cum mi-au venit în minte în timp ce scriam.

Odată, era prin 1972, vin într-o zi de la Casa Scînteii cu semnale și exemplare S.P.U. Era timp frumos. Cînd am intrat în curtea editurii cu mașina, l-am văzut pe tovarășul director Iacob stînd de vorbă cu cineva în grădină. M-a chemat la dînsul și mi-a zis :

— Dom' Dumitrescu, ce zi e azi ?

— Marți.

— Bine. Vezi că joi plecăm cu dom' Preda la Pitești. Se lansează acolo romanul „Marele Singuratic" și are loc o întîlnire cu cititorii. Așa că pregătește-ți mașina și ordinul de serviciu !

Joi, cu mașina pusă la punct și cu ordinul de serviciu în buzunar, l-am luat pe tov. Iacob și am mers împreună la șeful acasă. Am luat valiza dînsului și am pus-o în mașină. Apoi a venit și dînsul împreună cu soția și s-au urcat.

— Direcţia Piteşti, mon cher ! — a zis şeful.

— Am înţeles !

Pe drum, din discuţiile lor, am aflat că odată cu „Marele singuratic" se mai lansează la Piteşti şi volumul de poezii „Hanibal" de Eugen Jebeleanu.

La ora douăsprezece am sosit în oraşul Piteşti şi ne-am oprit în faţa librăriei din centru. Ne-a întîmpinat vicepreşedintele Comitetului judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă. Se mai aflau de faţă numeroşi alţi tovarăşi din conducerea judeţului şi un public numeros. După părerea mea, cred că erau vreo două mii de persoane. Au fost prezentaţi publicului cei doi autori. Marin Preda, scriitor, directorul editurii Cartea Românească, vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor, deputat în Marea Adunare Naţională ; Eugen Jebeleanu, poet, vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor, membru al C.C. al P.C.R. S-a aplaudat îndelung, apoi a fost invitat la microfon dom' Preda.

Dînsul a vorbit despre romanul „Marele singuratic", a răspuns la o serie de întrebări puse de către cititori, apoi a mulţumit tuturor celor prezenţi pentru primirea făcută. Cam în acelaşi fel a vorbit şi Eugen Jebe-

leanu. La sfîrşit, cei doi scriitori au fost asaltaţi de public pentru autografe. Cărţile care fuseseră aduse în librărie pentru această ocazie s-au epuizat rapid. Aşa că, din nou, din lipsă de cărţi s-au dat autografe şi pe bucăţi de hîrtie, agende, caiete studenţeşti, fotografii, iar unii au cerut autograf de la cei doi scriitori pur şi simplu pe buletinele lor de identitate. După încheierea acţiunii de lansare a celor două cărţi, Eugen Jebeleanu s-a reîntors la Bucureşti, iar Marin Preda şi soţia au fost instalaţi în hotelul „Muntenia" din Piteşti. După amiaza, au făcut o plimbare prin oraş, iar seara, după ce am lăsat-o pe doamna la hotel, i-am dus pe cei doi directori ai editurii într-o vilă veche unde fuseseră invitaţi de organele locale. Clădirea seamănă destul de bine cu restaurantul Pădurea Băneasa de lîngă Bucureşti. Marin Preda s-a arătat plăcut impresionat de arhitectura vilei şi, după ce a vizitat interiorul, a fost invitat la cină în salonul central.

S-a toastat pentru Marin Preda şi s-au servit cîteva feluri de mîncare cu specific local. În timpul mesei, şeful,

fiind foarte bine dispus, a început să spună anecdote. Unele fiind puse chiar pe seama piteștenilor, atmosfera s-a încălzit repede și cei de față au început și ei să spună glume și povești auzite prin partea locului. Printre altele, unul dintre cei de față a spus povestea unei fete din familia fostului proprietar al vilei care fusese împușcată de către tatăl ei pentru că avea relații de un anume fel cu un cîine.

— Așa se întîmpla pe la casele mari, boierești ! a zis șeful.

Apoi a ridicat din nou paharul in onoarea celor prezenți și toți au rîs și au uitat de groaznica poveste.

În ziua următoare am fost primiți de către primul secretar al județului Argeș și am vizitat hidrocentrala de pe Argeș, Uzina de automobile de la Colibași, unele muzee și locuri istorice din regiune. La hidrocentrală am văzut un lift uriaș. Am intrat în el mai mult de treizeci de persoane și am coborît circa 100 de metri — cît un bloc cu treizeci și cinci de etaje — pînă am ajuns în hala mare a turbinelor. Am fost impresionat atît de mărimea neobișnuită a celor trei turbine, cît și de curățenia exemplară de acolo. In-

ginerul-şef al hidrocentralei ne-a însoţit peste tot explicîndu-ne funcţionarea tuturor instalaţiilor şi ne-a însoţit apoi şi la baraj. De la hidrocentrală am plecat spre Uzina de automobile de lîngă Piteşti (Colibaşi). La poarta uzinei am fost întîmpinaţi de către directorul general, care ne-a acompaniat pe tot timpul vizitei. La sfîrşit, şeful a fost invitat în biroul directorului unde a fost rugat să semneze în cartea de onoare şi a primit un breloc cu simbolul uzinei. Marin Preda a oferit cîteva cărţi cu autograf celor din conducerea uzinei. De acolo am plecat mai departe, vizitînd în continuare monumente istorice şi, la sfîrşit, combinatul de vinificare. Aici am fost invitaţi să urmărim pe etape procesul de producere a vinului şi am primit fiecare cîte un eşantion din vinurile medaliate la diferite concursuri.

Seara oaspeţii au fost din nou invitaţi la o cină festivă. Erau prezenţi cei din conducerea municipiului Piteşti şi funcţionari ai Comitetului pentru cultură şi educaţie socialistă. În jurul orelor 21 a sosit şi Eugen Jebeleanu însoţit de fiica sa şi de

poeta Ileana Mălăncioiu. Au fost servite mîncăruri cu specific argeşean şi băuturi produse în zonă. Aproape de miezul nopţii, Eugen Jebeleanu a plecat din nou spre Bucureşti spunînd că are probleme urgente de rezolvat a doua zi. Peste cîtva timp, Marin Preda s-a urcat şi dînsul la etaj să se culce, pentru că se simţea obosit. S-a dansat şi s-a petrecut pînă către orele trei dimineaţa. Doamna Preda a dansat foarte mult, fiind admirată şi invidiată de către toate femeile care erau de faţă. Era cea mai tînără şi avea şi o toaletă foarte frumoasă. Ca şi cu alte prilejuri de acest fel, eu am mîncat, dar n-am băut, pentru că trebuia să conduc maşina a doua zi. În felul acesta am putut să reţin în memorie cum s-au desfăşurat lucrurile. Şeful a dormit pînă la ziuă. Dimineaţa ne-am luat rămas bun de la cei care veniseră să-l conducă pe prozator pînă la ieşirea din oraşul Piteşti, iar Marin Preda le-a mulţumit călduros pentru primirea făcută.

Cînd am ajuns la Bucureşti, şeful şi-a adus aminte că şi-a uitat pijamaua la Piteşti, dar a spus că merită o pijama în schimbul celor trei zile petrecute aşa de frumos.

XV

Cursele mele obligatorii în programul de la editură erau : de dimineaţă, o cursă cu casierul Fondului Literar la Bancă şi una cu casiera editurii ; după aceasta, veneau celelalte curse de serviciu, ca împărţirea semnalelor de cărţi nou apărute, ridicarea cantităţii de carte din cota librăriei de la tipografiile care aveau contract cu noi şi alte curse.

Ne obişnuisem ca atunci cînd dom' Preda apărea mai tîrziu la editură să-l vedem venind cu Fiatul. Într-o zi, îl văd că intră pe poarta editurii cu un taxi şi, după ce şoferiţa îi deschide uşa, urcă în grabă treptele fără să privească în stînga sau în dreapta şi fără să răspundă la salutul nostru. Peste vreo două minute, văd că vine secretara şi mă strigă :

— Dumitrescu, urgent la şeful !

După felul cum a intrat şeful în editură am bănuit că se întîmplase ceva cu dînsul. M-am prezentat imediat, fără să mai întîrzii nici o secundă. Era foarte nervos, puţin jenat şi evita să mă privească. Aştepta legătura telefonică pe care trebuia să o facă secretara cu cineva de la ser-

viciul circulație. Am ghicit despre ce era vorba. Îmi spune, cu o voce puțin cam tremurată :

— Dom' Dumitrescu, te rog să te duci urgent în Calea Victoriei colț cu Sevastopol și să vezi ce faci să-mi iei mașina de acolo. M-am tamponat cu un taxi pe care l-am făcut terci.

Îi plăcea să folosească acest cuvînt cînd vorbea de accidentele văzute sau făcute de el.

Mi-a dat talonul și cheile mașinii.

— Du-te urgent și vezi ce faci acolo. Ia-l și pe mecanicul nostru de la uzina termică, poate-ți dă o mînă de ajutor !

Fără să mai șovăi, l-am luat pe tovarășul State Costel, mecanicul, și ne-am deplasat împreună la locul accidentului. Imaginea era dezastruoasă. Mașina șefului lovise frontal taxiul și îl împinsese ca un buldozer traversînd cu el în bot cele patru șine de tramvai și proiectîndu-l apoi pe partea carosabilă a Căii Victoriei, cu fața spre Ateneu. După ce se despărțise de getax, Fiatul urcase pe trotuarul de la colțul străzii Sevastopol cu Calea Victoriei și se oprise cu botul în zidul unei clădiri.

Pînă la sosirea organelor de anchetă, eu și cu tovarășul State Costel

âm încercat să facem investigaţii. Unii susţineau că-i de vină taxiul, alţii că-i de vină Fiatul. Întrebînd în stînga şi în dreapta, am ajuns şi la şoferul taxiului care, din fericire şi cu mila lui Dumnezeu, scăpase şi el teafăr. Ne-am apropiat şi am intrat în vorbă cu el. Ne-a spus că nici el nu ştie cum s-a întîmplat, numai că reţinuse poziţia în care se afla el şi cea în care se afla dom' Preda în momentul tamponării. Zicea că bubuitura îl zăpăcise complet şi că se trezise numai după ce ajunsese în bordura Căii Victoriei, deşi ştia că el venise pe Sevastopol. După o vreme şi-a mai revenit din spaima prin care trecuse şi ne-a întrebat cine sîntem şi a cui e maşina. I-am spus al cui e Fiatul şi odată l-am văzut că se sprijină de maşina lui şi-şi dă cu palma peste frunte.

— Aoleo, cum dracu am făcut io să mă tamponez tocmai cu ăsta pă care-l cunoaşte toată lumea ? ! Păi acuma, şi dacă nu sînt vinovat, ăştia cu ancheta tot pe mine o să mă scoată vinovat.

Aproape imediat au apărut două maşini de miliţie. Din prima au coborît un maior şi un căpitan, iar din cealaltă un locotenent şi doi subofiţeri. Au rugat lumea care se uita să

le facă loc şi au început să facă măsurătorile cu ruleta şi să însemneze cu creta pe asfalt. Au stabilit poziţia celor două maşini înainte de tamponare. Apoi au studiat maşinile ca să vadă în ce parte era lovită fiecare. După o oră de cercetări şi măsurători au ajuns la concluzia că 85% din vinovăţia producerii accidentului îi revenea lui Marin Preda. M-am urcat în maşina Miliţiei împreună cu tovarăşul maior şi am plecat la editură să-i prezentăm concluziile anchetei. După ce l-a ascultat atent pe maior, domnul Preda m-a întrebat şi pe mine :

— Ce zici, Dumitrescule ?

— Ce să zic, tovarăşe director ? Eu şi cu Costel am stabilit, înainte să vină dînşii, că numai dumneavoastră sînteţi de vină, că aţi intrat pe galben.

Atunci şeful a confirmat că într-adevăr intrase pe culoarea galbenă a semaforului, crezînd că are timp să treacă pînă apărea culoarea roşie. A semnat procesul verbal recunoscîndu-şi vina şi apoi mi s-a adresat :

— Dumitrescule, te rog să aduci maşina aici la editură, cum oi putea !

— Da, dom' Preda, am înţeles !

Împreună cu tovarăşul State Costel am mers şi am remorcat Fiatul şi

l-am adus în curtea editurii. Cînd te uitai la el îţi venea să-i plîngi de milă, aşa era de tamponat şi de strîmb.

Cînd a coborît şi dom' Preda şi l-a văzut, mai-mai să-i dea lacrimile. Asigurare avea pentru maşină, însă legea Adas-ului prevede că la asigurarea de trei sute de lei anual se plătesc numai daunele în cazul în care vina a fost a celuilalt. Cel care a tamponat îşi repară maşina pe cheltuială proprie. Aşa că şeful m-a întrebat cam printre dinţi :

— Cam cît costă, Dumitrescule, reparaţia maşinii ?

— Cam vreo douăzeci de mii, şefule, cu vopsit cu tot.

— Aşa de mult ?

— Da, cred că atîta costă.

— Atunci mai bine o vînd aşa cum e şi n-o mai repar.

— Şi aşa e bine. Cum doriţi !

— Bine ! Închide uşile şi capota cum oi putea şi om vedea.

Maşina a stat în curtea editurii cam trei luni de zile. Într-o zi a venit o cunoştinţă de-a doamnei Preda, un inginer mecanic cu trei lucrători după el şi au stabilit ce au de făcut la maşină. Au mers la dom' Preda şi i-au promis că i-o fac ca nouă.

— Bine, bine, a zis dom' Preda, dar dumneata nu prea inspiri încredere, fiindcă eşti prea tînăr. Şi cam frumuşel, nu prea semeni a mecanic auto.

— Nu, dom' Preda, eu sînt inginer mecanic. Băieţii lucrează cu mine la întreprindere.

— Bon, perfect ! Cît costă şi cît durează ?

— Durează cam două luni, fiindcă băieţii lucrează la ea numai după amiaza, şi costă cam zece mii de lei. Dar, lăsaţi, că o să iasă bine !

— Bine, mon cher ! Şi cînd o luaţi de aici ?

— Cred că mîine vin băieţii s-o ia şi imediat se apucă de ea.

— Bon, perfect, au revoir !

Şi, într-adevăr, după două luni de zile maşina a fost gata.

*

Tot cam în vremea aceea, să fi fost pe la jumătatea lunii iulie, am dus ceva alimente acasă la doamna Preda şi, după ce le-am depus în cămară, doamna mă invită să iau loc pe scaun, să mă întrebe cîte ceva.

— Nea Tecu, cîţi kilometri sînt de aici pînă la Siliştea şi cît facem pînă acolo ?

— Sînt o sută șaizeci de kilometri și facem trei ore.

— Vai, așa mult ?

— Da, doamnă. Ați uitat că am mai fost pînă acum de vreo zece ori ?

— Nu. Am vrut așa să știu. Cred că în curînd o să mai mergem pe la Siliștea !

— Bine ! am zis eu.

Dar de plecat n-am plecat imediat, pentru că se tot amîna. Ba eram anunțat că plecăm a doua zi, ba se programa excursia respectivă cu mașina lui Nicolae Breban, ba se amîna din nou. N. Breban avea un Opel, dar era cam uzat și nu te puteai baza pe el. După cîteva zile doamna Preda îmi spune din nou :

— Dom' Dumitrescu, vezi că plecăm la Siliștea. Să fii pregătit în tot momentul.

Și eu mă pregăteam, dar de plecat tot nu plecam. După un timp mă duc și-l întreb pe șeful :

— Cînd plecăm la Siliștea ?

— Cred că nu mai mergi mata, nea Tecu. O să meargă cu mașina lui N. Breban.

Azi așa, mîine așa, după vreo două săptămîni mă cheamă șeful și-mi spune :

— Azi la ora unu plecăm la Silištea. Eu cu Nuți ne urcăm în mașina lui Breban, iar dumneata cu copiii și cu Sorin, băiatul lui Sae, vii după noi.

— Bine, dom' Preda !

Am verificat în grabă Volga și la douășpe și jumătate am plecat de la editură către casa lui Marin Preda. Acolo, am pus toate bagajele la mine în mașină, i-am îmbarcat pe copii și pe Sorin, nepotul de frate al lui Marin Preda, iar pe șeful și pe soția dînsului i-am văzut că se urcă în Opelul lui Nicolae Breban. Ani plecat.

După ce am urcat dealul pe lîngă Academia Militară și am luat-o pe Drumul Sării, deodată văd că trece pe lîngă noi ca glonțul Opelul. Zic :

— Dom' Breban vrea să ne arate că are limuzină !

Cînd am ieșit în șoseaua Alexandriei, Opelul luase avans destul de mare și nu-l mai vedeam din urmă. I-am zis lui Sorin :

— Să vezi că pînă la urmă tot noi ajungem înaintea lor. Ăștia care se reped așa de la început pierd ca sportivii ăia de la atletism.

Nu ne-am pierdut cu firea și ne-am continuat mersul nostru constant. Mergeam cu șaizeci la oră în localități

și cu optzeci și cinci afară. După fiecare curbă, atît eu cît și Sorin Preda încercam să-i observăm în zare, dar se depărtaseră bine.

După două ore de drum, cu cîțiva kilometri înainte de a intra în Alexandria, acolo unde se face drumul spre Siliștea la dreapta, ajungem și Opelul din urmă. Era în pană. Am vrut să nici nu opresc, dar am văzut că șeful și soția dînsului stăteau la umbră și-mi făceau semne să opresc. M-am dus lîngă domnul Breban și l-am întrebat cu ironie :

— Ce vi s-a întîmplat cu limuzina, tov. Breban ?

— Am o pană de cauciuc și mi-a căzut și țeava de eșapament.

— Vă pot ajuta cu ceva ?

— Nu cred, o rezolv singur. Doar dacă ai puțină sîrmă, să mă ajuți să leg țeava.

Am luat un patent și niște sîrmă și, pînă am legat eu țeava de eșapament, dînsul a făcut pana de cauciuc. Apoi i-am lăsat tot pe dînșii să meargă înaintea noastră, pentru ca, în caz că se mai întîmplă ceva cu Opelul, să le pot veni în ajutor. După încă aproape două ore de mers am ajuns la Siliștea-Gumești. Cum am intrat în sat toată

lumea a ieşit pe la porţi să-l vadă pe Marin Preda cu soţia şi copiii lui.

Am tras, ca de obicei, la sora prozatorului, Ilinca. Se strînseseră acolo toate rudele : Baltag, soţul Ilincăi, Gigi Baltag, fiul lui Baltag din prima căsătorie, dar crescut de mic de Ilinca, deci un fel de nepot de-al lui Marin Preda, Miţa, soţia lui Gigi Baltag, Gheorghe, fratele prozatorului — căruia Marin Preda îi mai spunea, aşa în glumă, şi Dej — a venit şi Alboaia, sora vitregă a scriitorului şi în cele din urmă a apărut şi bătrîna mamă a lui, Joiţa, căreia nepoţii şi strănepoţii îi spuneau Bîta. Cînd a intrat în curte, bătrîna l-a întrebat pe Marin Preda :

— Al cui eşti, maică, şi cum te cheamă ?

Era destul de în vîrstă şi nu mai distingea aşa bine cu cine vorbeşte.

— Mamă ! a zis dom' Preda.

— Aaaa, tu eşti, Marine, maică ?

— Da, mamă !

— Vino să te pup şi să te mai caut în cap, cum făceam cînd erai mic şi te legănam pe picioare, Marine, mamă ! Da' nu prea mai ai păr aşa cum aveai tu altădată !

— Deh, mamă, aşa e omul cînd mai îmbătrîneşte !

— Să trăieşti, Marine, mamă ! — a mai zis bătrîna şi l-a mîngîiat pe faţă.

Fără să mai stea pe gînduri, Ilinca a prins două orătănii de prin curte şi le-a pus la prăjit. Noi am tras maşinile în aşa fel ca să nu ocupe loc prea mult. Doamna Preda a început să despacheteze şi să împartă cadourile pe care le adusese pentru bătrînă, pentru Ilinca şi pentru toţi ceilalţi. Între timp gazda a pregătit masa, aşa cum îi plăcea lui Marin Preda, cu mămăliguţă caldă, cu brînză şi ouă fierte tari, cu friptură de pui în mujdei de usturoi. Dom' Baltag ne-a oferit ţuică făcută de dînsul la cazan, iar după masă a scos şi vin. Nicolae Breban vorbea cu toţi ai casei şi se simţea bine. Seara, pe la opt, doamna Preda a zis să facem o plimbare pe uliţele satului. Aproape toţi ceilalţi au vrut să meargă şi ei. Şi Sorin şi Nicolae Breban, Gigi Baltag şi chiar şi eu. Cînd a văzut dom' Preda că rămîne singur în curte, s-a ridicat de pe scaun şi a zis că vine şi dînsul.

După o vreme am ieşit din sat şi ne-am îndepărtat bine pe nişte văi şi deluşoare din preajmă. Era lună plină şi totul se vedea ca-n palmă. Doamna Preda mergea cu mîinile încrucişate

la piept și părea că visează. Noi, ceilalți, ne strînsesem în jurul lui Marin Preda, care ne povestea ce făcuse dînsul în fiecare din locurile prin care treceam. Ne-a arătat un prun în care se juca pe cînd era copil, locul din poarta cimitirului unde făcuse dragoste cu o fată în tinerețe, ne-a arătat poiența unde păștea oile și locul în care el cu alți copii se luau la trîntă, drumurile și potecile pe care se întorcea seara cu oile de la păscut spre sat. Tot arătîndu-ne cutare pom, cutare deal, cutare vale, ne-am trezit că am făcut ocolul satului și am ajuns în cealaltă parte. Plimbarea a durat vreo două ore. Cînd am ajuns din nou în curtea Ilincăi, șeful a scos din valiză o sticluță de whisky și a început să guste din ea.

A doua zi, după micul dejun, am ieșit din nou la plimbare prin sat și șeful s-a întîlnit cu mai mulți oameni de vîrsta lui, cu care iarăși a stat de vorbă și își tot aminteau de una, de alta. După masa de prînz, secretarul primăriei, care era nașul lui Gigi Baltag, i-a întrebat pe cei doi scriitori dacă nu vor să meargă la o vînătoare de fazani în pădurea de lîngă comună. Propunerea a fost acceptată cu plăcere. Ne-am urcat în

mașini și am plecat. În Volgă se urcaseră dom' Preda, secretarul, dom' Gigi Baltag și Sorin Preda, iar în Opel, domnul Baltag, doamna Preda, soția lui Gigi și un alt salariat al primăriei. Drumul era greu, pentru că fusese noroi și căruțele croiseră făgașe adînci. Cînd am ajuns în marginea pădurii, au coborît toți și au intrat în pădure să vîneze. Eu am rămas să păzesc mașinile, iar dintre ceilalți, doar dom' Preda și Nicolae Breban primiseră cîte o pușcă de vînătoare. După felul în care căutau ei fazanii în lungul și în latul pădurii, făcînd multă gălăgie și călcînd pe crengile uscate, numai dacă erau fazanii legați cu sfoară de copaci ar fi putut să-i împuște, și nici atunci. După o vreme s-au întors la mașini, unii rîzînd, iar alții supărați și dezamăgiți de așa vînătoare.

Între timp se înnorase și putea să înceapă ploaia. Cînd să plecăm spre casă, hop, că mașina lui N. Breban nu mai pornește. Probabil că făgașurile de căruță îi făcuseră altă defecțiune. Dom' Preda a strigat la mine, ceva mai nervos decît de obicei :

— Dă-i bătaie cu noi și pe urmă vii și-i cari pe toți, să nu rămînă în ploaie.

I-am dat drumul repede, cu gînd să mă întorc să-i iau şi pe ceilalţi, dar n-a mai fost nevoie, pentru că dom' Breban a reuşit să-şi remedieze defecţiunea şi a ajuns la casa Ilincăi. După ce s-au spălat puţin cu toţii şi şi-au curăţat hainele de praf, au mai servit cîte ceva şi au hotărît să părăsească Siliştea. Ne-am luat la revedere şi am plecat, dar ne-am mai oprit şi la Alexandria, unde locuia Gigi Baltag. Aici iar ne-am aşezat la masă încărcată cu de toate şi cu vin şi a început o nouă petrecere. S-au făcut fotografii, s-au cîntat cîntece de petrecere şi din cînd în cînd se mai făceau bancuri pe seama vînătorii de fazani. Într-un tîrziu, în bună dispoziţie cu toţii, am plecat şi din casa lui Gigi Baltag pentru că a doua zi era 5 august — ziua de naştere a scriitorului — şi urma să aibă loc la Uniunea Scriitorilor sărbătorirea lui Marin Preda.

Acum, cînd scriu aceste rînduri, este 5 august 1982, orele 18 şi, amintindu-mi că acest om la care am ţinut şi despre care scriu acum ar fi împlinit 60 de ani, am pus fotografia lui pe masă, lîngă o vază cu flori şi am păstrat un moment de reculegere.

Se întîmpla adesea, în drumurile

noastre obişnuite, de la editură la Mogoşoaia şi înapoi, ca şeful să nu aibă poftă să vorbească. Stătea nemişcat pe bancheta din spate cu privirile aţintite în gol şi se gîndea la problemele lui. Era în vremea cînd începuse să lucreze la romanul „Cel mai iubit dintre pămînteni". Venea în fiecare zi la editură şi lucra uneori pînă după ora opt seara. Apoi îl duceam la Mogoşoaia, unde continua să lucreze la romanul său. Într-o seară, cînd mergeam spre Mogoşoaia, şeful mă roagă deodată să opresc. A coborît şi s-a dus singur în cîmpul de porumb din marginea şoselei. Cînd s-a întors, m-a rugat să nu pornesc imediat maşina. Credeam că vrea să spună ceva deosebit, dar nu mi-a spus decît atît :

— Dom' Dumitrescu, de mîine încolo rămîn tot timpul la Mogoşoaia. Dumneata ai să vii la fiecare două zile să-mi aduci manuscrise şi alte lucrări pe care le am de rezolvat pentru editură. N-o să mai vin la editură pînă ce nu termin romanul.

Aşa am făcut. Tot la două zile mă duceam la dînsul cu lucrări urgente ale editurii şi aduceam pagini din manuscrisul romanului „Cel mai iubit dintre pămînteni" pentru a fi bătute la maşină. Cînd băteam la uşa gar-

somiereí numărul 6, îmi răspundea pe un ton prietenesc :

— Care eşti, bă ?

— Eu, dom' Preda !

— Aşteaptă puţin, dom' Dumitrescu.

Acel puţin se transforma adesea în două sau trei ore de aşteptare. Era foarte preocupat de ceea ce scria şi i se întîmpla adesea să uite şi de mîncare, şi de mine care-l aşteptam la uşă şi de tot. Cînd îşi aducea aminte mă striga şi-şi cerea scuze. Apoi trecea direct la ce-l interesa.

— Nea Tecu, te rog să-i spui doamnei Stănescu să bată la maşină şi rîndurile haşurate. Să vadă că la mine în birou e o scrisoare pe care trebuie să mi-o aduci. Să n-o deschidă nimeni !

— Am înţeles, dom' Preda !

Peste două zile veneam iar cu o mulţime de manuscrise pe care trebuia să-şi pună semnătura pentru a fi trimise la tipar. Se întîmpla ca pe unele să le respingă din diverse motive. Alteori îmi telefona acasă şi mă ruga să-i aduc urgent o anumită lucrare. Fiind în afara orelor de serviciu nu mai luam maşina, ci mă duceam cu tramvaiul 6 pînă la capăt şi de acolo luam autobuzul de Mogoşoaia. Mă primea înăuntrul garsonierei nu-

mărul 6 şi uneori mă invita să servesc şi eu un păhărel de whisky. Pe lîngă plăcerea propriu-zisă, acest fapt era pentru mine şi o mare onoare. Scriitorul Marin Preda, directorul editurii Cartea Românească, vicepreşedintele Uniunii Scriitorilor, mă invita să beau whisky cu dumnealui ! Îmi punea diverse întrebări în legătură cu editura, cu librăria, mă întreba dacă este cineva nemulţumit. Îi spuneam că toate merg bine. Apoi :

— Ce-ţi mai face familia, dom' Dumitrescu ?

— Mulţumesc, bine, dom' Preda !

— Lasă, să meargă bine şi să fie sănătoşi. Ai un copil bun şi capabil. A propos, fetei dumitale i-am dat vreo carte cu semnătura mea ?

— Da, dom' Preda, i-aţi dat un exemplar din „Viaţa ca o pradă" !

— Şi... ce i-am scris acolo ?

— „Elevei Rodica Savu Dumitrescu, cu urări de noi reuşite la toate examenele. Iunie 77."

— Da, da, da, mi-aduc aminte. Dar, ia spune, nea Tecu, din viaţa dumitale extraconjugală de ce nu mi-ai spus niciodată nimic ?

— Ce să vă spun, tov. director ? Nu-mi permit să vorbesc cu dumneavoastră aşa ceva !

— E, doar sîntem între bărbaţi ! Eu cum ţi-am spus tot cu aia de la Sinaia ?

Aşa că n-am mai putut să rezist şi i-am povestit unele dintre aventurile mele. Rîdea cu mare poftă, aproape că i se tăia respiraţia de rîs. Unele dintre cele povestite, probabil pentru că i-au plăcut foarte mult, le-am regăsit apoi, într-o formă mult schimbată, în romanul „Cel mai iubit dintre pămînteni".

— Bine, nea Tecu, hai să mai bem un păhărel !

După ce l-am dat de duşcă şi pe acela, i-am urat noapte bună şi am plecat.

Marin Preda a avut numeroşi prieteni în lumea literară, unii mai sinceri, alţii mai puţin sinceri. Dintre cei care i-au fost totdeauna credincioşi, avea o stimă deosebită pentru criticul şi profesorul Eugen Simion. Acesta îl vizita şi în perioada redactării acestui roman, la Mogoşoaia, şi îi găseam uneori discutînd cu aprindere pe marginea unor probleme de literatură. Eugen Simion a scris de multe ori despre Marin Preda şi tot dînsul a avut iniţiativa publicării volumului „Timpul n-a mai avut răbdare : Marin Preda", care a apărut la un an

după moartea scriitorului la editura noastră. Şi prin aceasta a dovedit că i-a fost un adevărat prieten.

*

Într-o zi, în holul editurii intră o femeie scundă şi cam grăsuţă, îmbrăcată modest şi cu o servietă bărbătească la subsuoară. A stat multă vreme acolo, aşteptînd şi fără să fie luată în seamă de cineva. Cînd a venit, şeful s-a dus direct la librărie, apoi a intrat în editură prin uşa de serviciu şi, cînd a ajuns în hol, s-a trezit faţă în faţă cu femeia care aştepta de mai multă vreme acolo.

— Dom' Preda ?

— Da.

— Pe dumneavoastră vă căutam.

— Vă rog.

— Sînt responsabila Casei de cultură din Alexandria şi mesagera elevilor de liceu din judeţul Teleorman.

— Bon, şi ce treabă aveţi cu mine ?

— Toţi aceşti elevi vor să organizăm o întîlnire cu dumneavoastră şi să viziteze casa în care v-aţi născut, casa care o să devină casă memorială.

— Cînd vreţi să organizaţi aşa ceva ?

— La sfîrşitul acestei săptămîni.

— Poftiți în secretariat. Aveți vreo delegație ?

— Da.

Femeia a deschis servieta bărbătească și a scos de acolo o hîrtie pe care i-a întins-o lui Marin Preda.

— Mda, a zis șeful cu ochii pe calendar. Cred că joi la ora douăspe sînt acolo, la Siliștea.

— Mulțumesc. La revedere.

— Au revoir !

În aceeași zi a venit în vizită la Marin Preda criticul literar Eugen Simion. După ce au discutat o vreme în biroul șefului, au stabilit că vor merge împreună la Siliștea și i-au invitat și pe Sonia Larian și Lucian Raicu. Șeful a venit și m-a avertizat că vom pleca la Siliștea cu Fiatul. Să-i schimb uleiul și să-l pregătesc de plecare. În zilele următoare m-am ocupat de acest lucru, iar în joia stabilită — era pe la jumătatea lunii iunie — m-am prezentat la ora 6 dimineața la Mogoșoaia să-l iau pe șeful. Apoi am mers în strada Apolodor, de unde i-am luat în mașină pe soții Raicu și pe Eugen Simion. Pe la șapte dimineața deja urcam pe strada Cazărmii și de acolo pe Uranus spre Calea Rahovei pentru a ieși în șoseaua Alexandriei. Cum am ieșit din

oraş, au angajat o discuţie literară care a durat exact trei ore şi jumătate, cît ne-a trebuit ca să ajungem pînă la Siliştea-Gumeşti. La ora unsprezece şi jumătate intram în satul natal al prozatorului. Cînd am oprit maşina, a coborît întîi şeful, apoi Eugen Simion şi după aceea soţii Raicu. Imediat au fost înconjuraţi de o mulţime de elevi şi eleve, profesori, alţi tovarăşi care organizaseră întîlnirea. Se cam încurcase puţin programul, pentru că organizatorii credeau că Marin Preda avea să se oprească mai întîi la Alexandria, pentru întîlnirea cu cititorii şi abia apoi să vină împreună la Siliştea. Pînă la urmă lucrurile s-au limpezit şi întîlnirea s-a organizat chiar în şcoală, în clasa în care învăţase Marin Preda. Prozatorul a intrat împreună cu elevii şi s-a aşezat în banca în care învăţase. Alături de el se aflau şi ceilalţi invitaţi, iar eu m-am aşezat la catedră, pentru că trebuia să am grijă de mapa şefului, de pardesiul său şi de pălărie, adusă tocmai de la Paris. Se aflau de faţă şi ziarişti de la ziarul judeţean şi un fotograf. O reporteră a încercat să-i ia un interviu lui Marin Preda acolo în clasă, dar a fost imposibil, pentru că sătenii veneau în continuare şi uşa

clasei scîrţîia foarte tare. Au încercat de mai multe ori să înceapă interviul şi la un moment dat, cînd clasa se umpluse la refuz şi credeau că nu mai vine nimeni, în tăcerea desăvîrşită în care se auzea numai vocea prozatorului, s-a auzit iarăşi o scîrţîitură prelungă. Au intrat două femei cam de vîrsta lui Marin Preda. Şeful s-a întrerupt din nou şi le-a strigat :

— Voi ce mai căutaţi aici ?

— Am venit şi noi să te auzim cum vorbeşti, Marine, că nu te-am mai văzut de cînd stăteam şi noi în banca aia.

— Bine ! Staţi şi voi pe undeva.

Din nou a fost ştearsă banda şi a fost luată de la cap înregistrarea. După ce şeful a reuşit să vorbească în linişte vreo 6—7 minute, uşa iar a început să scîrţîie, mult mai prelung şi mai strident ca pînă atunci. Înregistrarea s-a întrerupt din nou şi toată lumea şi-a întors privirile spre uşă. Intrase Baltag, soţul Ilincăi, sora mai mare a lui Marin Preda.

— Tu ce dracu ai mai venit, mă ? a zis şeful, nervos.

— Păi, să te văd şi eu cum vorbeşti.

— Să vezi pe dracu !

S-a ridicat din bancă şi a ieşit enervat.

Totul a continuat afară în curtea şcolii, unde elevii i-au pus diferite întrebări, iar şeful le-a răspuns cu bunăvoinţă deşi părea încă puţin nervos. Apoi toată lumea s-a îndreptat spre „Straje", unde se strînseseră mulţi săteni. De acolo au plecat cu toţii spre casa bătrînească în care s-a născut şi a copilărit scriitorul. Acolo se aflau mai toate neamurile lui Marin Preda, şi fratele acestuia, Gheorghe, pe care dînsul îl poreclise Dej, i-a ieşit în întîmpinare. Au vorbit amîndoi de una de alta, au glumit, iar şeful rîdea în hohote. Printre cei prezenţi se afla şi profesorul de istorie Burcea, care avea casă frumoasă în sat şi se ocupa cu grădinăritul şi viticultura în orele libere. Am fost invitaţi la dînsul. Am vizitat gospodăria profesorului Burcea care, între timp, ne-a făcut şi dînsul mai multe fotografii cu aparatul său. Şeful a apreciat migala cu care totul era pus la punct în casa şi în curtea profesorului, după care ne-am aşezat la masă şi s-a servit mai întîi o ţuică din producţia proprie a domnului Burcea. Ne-a adus apoi brînză telemea, măsline, ceapă verde din grădină şi, la urmă, mîncarea preferată a lui Marin Preda, pui fript pe jar şi muiat în mujdei de usturoi. Şeful nu obişnuia

să bea orice fel de vin. Dacă se afla undeva la o masă și nu-i plăcea vinul, schimba imediat băutura, trecea pe whisky sau pe votcă sau nu mai bea deloc. După ce a gustat din vinul domnului profesor Burcea, s-a arătat mulțumit de calitatea lui și a băut din el tot timpul, sec, fără sifon. Ceilalți, Eugen Simion, soții Raicu, puneau și sifon. Cum stăteau ei la masă, a apărut încă un fotograf profesionist și, împreună cu gazda care avea aparat de fotografiat, au făcut mai multe fotografii, în special instantanee. Pe la orele 21 s-a servit, în picioare, ultimul pahar de vin și s-au cîntat cîntece de petrecere. Ne-am luat rămas bun de la familia Burcea. Șeful a felicitat-o pe soția profesorului pentru felul cum a pregătit masa și le-a dăruit cărți cu autograf gazdelor.

În mașină, șeful, care avea o dispoziție de zile mari, a continuat să cînte și să zică un fel de versuri în limba rusă care-l amuzau foarte tare pe Eugen Simion. Aveau un ton de întrebare și de răspuns, dar nu le-am înțeles sensul și nici nu știu din ce cîntec provin. Sunau cam așa :

„Hazaica esti ? Esti !
Denghi esti ? Esti !

Votca esti ? Esti !
Ah tî milaia maia !"

Şi izbucneau apoi amîndoi în hohote de rîs. Rîdeau şi soţii Raicu, dar mai încet.

După o bună bucată de drum am oprit maşina şi Eugen Simion i-a întrebat pe nişte ţărani despre drumul cel mai scurt spre Bucureşti. Aceştia erau şi ei destul de bine dispuşi, aşa că ne-au arătat un drum care, ziceau ei, trecea pe lîngă nişte sonde şi de acolo aveam legătură mai pe scurt cu Bucureştiul. Eu spuneam că noaptea nu e bine să mergem pe drumuri necunoscute, iar dom' Preda striga la cei de pe drum :

— Beţi, mă, beliţilor !

Am fost nevoit să ascult indicaţiile lor şi să virez la stînga pe drumul „mai scurt" pe care-l descoperise Eugen Simion. Mai fusesem o dată pe drumul ăla şi mă rătăcisem ziua în amiaza mare. Drumul era prost marcat şi, dacă mă rătăcisem eu ziua, acum erau puţine speranţe să ajungem cu bine. Am continuat totuşi, dar, după o oră de mers pe drumul neasfaltat, am ajuns la o intersecţie pe care nici ziua n-aş fi recunoscut-o uşor şi, cum n-am văzut nici ţipenie de om pe acolo, am continuat pe unde

am crezut de cuviinţă. După asta, în primul sat în care am ajuns, am oprit la o casă unde se vedea lumină şi am început să batem în poartă şi eu şi Eugen Simion. După un timp a ieşit o femeie şi ne-a întrebat pe cine căutăm. Ne-am cerut scuze şi i-am explicat că am rătăcit drumul şi vrem să ajungem la Bucureşti.

— Păi, aţi luat-o greşit, a zis ea, trebuie să vă întoarceţi şi la prima răscruce de drumuri o luaţi la stînga. Ăla e drumul spre Bucureşti.

I-am mulţumit şi am plecat spre maşină, dar şeful a deschis tocmai atunci portiera să mă întrebe ceva. Bănuiam ce vrea să zică şi am fugit repede spre maşină să-i schimb vorba. N-am reuşit. L-am auzit strigînd :

— Ce p. mă-sii vrea şi asta de a oprit maşina ?

Fără să mai stau mult pe gînduri, am pornit motorul şi am demarat ca la zidul morţii, încercînd să acopăr prin zgomot cuvintele care puteau s-o jignească pe femeia nevinovată. Cum am pornit, cum l-am auzit pe dom' Simion :

— Denghi...

Iar şeful, care nu dormea deloc, a şi început :

— Hazaika esti ?
Şi dom' Simion îi răspundea :
— Esti !
— Denghi esti ?
— Esti !
— Votca esti ?
— Esti !
Şi amîndoi într-un glas :
— Ah, tî, milaia maia !

Şi dă-i şi rîzi. Aşa am ajuns la răscrucea de care ne spusese femeia. Nu exista nici un indicator către Bucureşti, către Bolintin sau către sonde. Am încercat cu farurile şi parcă am deslușit ceva ca o săgeată, dar acel ceva ne indica s-o luăm la dreapta şi, bineînţeles, am luat-o la dreapta. După vreo 4—5 kilometri mi-am dat seama că iar nu recunosc nici un semn orientativ. Am ajuns însă lîngă o clădire scăldată în lumini şi înconjurată de un gard înalt. Am oprit şi am început să caut poarta de intrare în curtea acelei clădiri, cu gînd să întreb pe cineva de drum. Se pare că acolo nu era decît o staţie de transformatoare de curent electric, căci în curte nu era nici ţipenie. În schimb ne-am trezit deodată atacaţi de nişte dulăi. Eu strigam, cîinii lătrau, ziceai că sîntem în junglă. Apoi am auzit în depărtare un motor de trac-

tor şi am ieşit în drumul lui. Aveam speranţă să aflu drumul de la tractorist. Cei din maşină se amuzau copios. Fac semne tractorului şi acesta se opreşte lîngă noi. Tractoristul opreşte şi motorul ca să ne putem înţelege, dar, în liniştea care se lăsase, îl aud pe dom' Preda :

— Tu ce vrei, mă ?

Tractoristul a holbat ochii la mine gata-gata să-mi sară în cap. Atunci a intervenit şi Eugen Simion şi l-a rugat pe tractorist să nu se supere. I-a explicat că dom' Preda e bine dispus şi l-a rugat să nu ia în consideraţie. Omul, de bună credinţă, a înţeles şi ne-a explicat şi el că din nou greşisem drumul. A zis să ne întoarcem la intersecţia de unde veneam şi s-o luăm după indicatorul către sonde. Drumul trecea printre sonde şi de acolo trebuia continuat spre Bucureşti.

Cînd am ajuns la răscruce, am luat bricheta şefului şi, împreună cu Eugen Simion am încercat să vedem pe care indicator scrie direcţia spre sonde. Plăcuţa era murdară şi unele litere erau şterse. Cu chiu cu vai, am stabilit drumul pe care trebuia s-o luăm. Cînd am ajuns la sonde am început să recunosc drumul şi după şirul de plopi care străjuiesc şoseaua către Bo-

lintin. Imediat am ajuns în șoseaua care vine dinspre Pitești și, după încă puțin timp, treceam de postul de control și intram în drumul care vine din comuna Militari spre București.

Apoi soții Raicu m-au rugat să opresc în dreptul străzii Fabrica de lapte. Au coborît amîndoi, dar, în loc de „la revedere", șeful strigă :

— Hazaică esti ?

Iar dom' Simion îi răspunde :

— Esti !

Și așa mai departe.

Am plecat apoi către locuința lui Eugen Simion, iar pe drum șeful a adormit. Cînd am ajuns în strada Apolodor, i-am zis lui Eugen Simion.

— Cum e, dom' Simion ? Dacă mergeam pe drumul cunoscut, eram demult acasă, nu-i așa ?

— Așa e, dom' Dumitrescu, dar nu-i nimic, a fost bine și așa !

L-am salutat pe Eugen Șimion și am plecat cu șeful mai departe. Pe la ora două noaptea am ajuns la Mogoșoaia. Șefu s-a trezit brusc și m-a întrebat :

— Unde m-ai adus, mă ?

— La Mogoșoaia, șefule !

— Daa... ? !

L-am condus la garsoniera numărul 6. După ce am auzit cheia răsucită

în broască și l-am auzit urcîndu-se în pat, m-am liniștit și am plecat cu Fiatul acasă la mine. A doua zi am fost prezent la Mogoșoaia de unde l-am luat pe șeful și l-am adus la editură.

XVI

Într-o zi, primesc un telefon acasă, seara tîrziu, de la dom' Sae, fratele lui Marin Preda.

— Alo, dom' Dumitrescu ?

— Da, la telefon !

— Fratele lui Preda, Sae, la telefon.

— Să trăiți, dom' Sae, ce s-a întîmplat ?

— Ce să se întîmple, nea Tecu, a murit mama.

— Aoleu, vai de mine !

— De ce vai de dumneata și nu vai de ea sau de noi ?

— Păi...

— Da, nea Tecu, a murit azi !

— Și cum pot să vă ajut și eu, dom' Sae ?

— Să vii mîine de dimineaţă să facem nişte cumpărături şi să comandăm o coroană de flori !

— Bine, dom' Sae.

— Deci, aşa, nea Tecu, să fii la Marin acasă pe la opt şi jumătate şi după aia om vedea !

A doua zi de dimineaţă m-am prezentat. A ieşit dom' Sae cu un coş de răchită în mînă şi am plecat să comandăm coroana. Am umblat pe la mai multe florării pînă am ajuns la cea din Piaţa Kogălniceanu unde ne-au promis că ne-o pot face pentru a doua zi (duminică) dimineaţa. Apoi am mers la magazinul din strada Beldiman de unde dom' Sae a cumpărat toate cele necesare pentru o înmormîntare. Apoi am mai făcut unele cumpărături prin oraş pentru ceilalţi membri de la ţară ai familiei Preda.

În ziua următoare, era duminică, am luat Fiatul (nr. 3 B 5606) şi împreună cu Sae şi Marin Preda ne-am dus direct în piaţa Kogălniceanu de unde am luat coroana. Am continuat spre şoseaua Alexandriei şi mai departe spre Siliştea-Gumeşti. După vreo 30—40 kilometri de mers, în dreptul unui loc de parcare, ne iese în faţă un agent de circulaţie şi ne opreşte.

— Actele la control !

— Ce este, tovarăşe ? Nu vedeţi că mergem la înmormîntare ? a zis şeful, uitîndu-se fix la el.

Am zis şi eu :

— A murit mama lui Marin Preda.

— A, vă rog să mă iertaţi. Daţi-i drumu !

Şi am plecat mai departe.

La Siliştea ne-am oprit întîi acasă la Ilinca. Am parcat maşina şi am aşteptat dispoziţii de la şeful. Dînsul însă a uitat de mine şi a plecat imediat împreună cu dom' Sae spre casa Mitei, unde era depus corpul neînsufleţit al defunctei. N-am fost de faţă în momentul în care Marin Preda a văzut-o pe mama lui în sicriu, dar ştiu că din acel moment n-a mai scos nici un cuvînt multă vreme. Abia într-un tîrziu l-a întrebat pe fratele său, Gheorghe, dacă groapa e făcută. Apoi le-a întrebat pe Ilinca, pe Mita şi pe Alboaia dacă au pregătit tot ce trebuie pentru înmormîntare. La toate acestea a primit răspuns afirmativ. Şi lui şi lui Sae li s-a spus să fie fără grijă. Totul fusese pregătit cum se cuvine.

La un moment dat şeful m-a văzut că stam într-un colţ al curţii şi m-a

chemat. M-a rugat să aduc coroana din mașină. Am adus-o și am agățat-o de parmalîcul prispei. Era o coroană din vreo 700 de garoafe roșii. Pe una din cele două panglici de mătase albă era scris :

Pentru mama noastră bună, Marin și Sae.

Au venit apoi doi preoți și doi dascăli și au început slujba religioasă. Șeful a întrebat dacă există car mortuar la primărie, dar i s-a răspuns că nu, și atunci Sandu, băiatul Alboaiei, s-a dus la cooperativă să aducă o căruță cu doi cai. Cînd a apărut căruța, Marin Preda s-a îngrozit de cum arăta. Era plină de noroi pînă la căpătîna roții, paiele atîrnau pe roți și pe tron fiind lipite de noroiul uscat și mai și zdrăngănea. În timpul slujbei, eu și Sandu ne-am apucat să spălăm căruța de noroi și s-o facem să arate mai ca lumea. Către sfîrșitul slujbei de acasă, șeful a venit la noi și ne-a zis :

— Lăsați, nu mai munciți degeaba, oricum ar fi, mortul de la groapă nu se mai întoarce.

— Da, șefule, dar e mama dumneavoastră !

— Da, și eu ce să fac ? Dacă ăstora de la primărie nu le dă prin cap

că oamenii au nevoie, pe lîngă pîine și apă, și de o căruță mai curată pentru a-și duce morții la groapă...

După ce sicriul a fost depus pe tronul căruței, în jurul lui s-au urcat bocitoarele, proptite de loitre. Cortegiul care s-a format în spatele carului mortuar a traversat tot satul. La biserică a fost continuată slujba conform datinei, dar Marin Preda n-a mai rezistat să intre și în biserică și s-a dus undeva în curtea bisericii. S-a așezat pe niște lemne și a rămas acolo pe tot timpul slujbei. Atunci a fost pentru prima oară, după șapte ani de cînd mă aflam alături de dînsul, cînd l-am văzut pe Marin Preda plîngînd. După slujbă, cortegiul s-a îndreptat spre cimitir și acolo din nou l-am văzut pe marele prozator încercînd să-și șteargă lacrimile pe sub ochelari. Într-un tîrziu s-a apropiat și dînsul de mormînt și a aruncat un pumn de țărînă în groapă. Apoi a părăsit cimitirul fără să mai schimbe vreo vorbă cu cineva.

Au mers înapoi pînă la casa părintească, au mai văzut o dată casa și patul pe care a zăcut înainte de moarte mama lor, apoi au mai vorbit cîte ceva

cu femeile în vîrstă care o cunoscuseră mai bine pe *Bîta*. După aceea Marin Preda s-a retras în casa surorii sale, Ilinca.

În ziua următoare Marin Preda a avut grijă ca toți cei care ajutaseră în vreun fel la bunul mers al înmormîntării să fie răsplătiți cum se cuvine, iar după amiaza am părăsit Siliștea îndreptîndu-ne spre București. Ne-am oprit puțin la familia Gigi Baltag, unde am servit masa și șeful s-a odihnit puțin. Au mai stat apoi o vreme vorbind despre Bîta, despre obiceiuri și vorbe ale ei. Cînd șeful și dom' Săe s-au urcat din nou în mașină n-a mai scos nimeni nici un cuvînt. Marin Preda mi-a spus doar atît :

— Te rog să mergi încet și cu grijă, dom' Dumitrescu.

După ce am traversat orașul Alexandria și m-am înscris pe șoseaua spre București, am văzut prin oglindă că cei doi frați adormiseră. Fie de oboseală, fie din cauza stării sufletești în care se aflau. Pe la ora opt seara am oprit în fața casei de pe strada Pictor Romano și de acolo m-am deplasat și eu spre casă cu autobuzul 34 și cu tramvaiul 10.

XVII

Aşteptam în faţa porţii de la Mogoşoaia ca să o deschidă portarul, deodată trece pe lîngă mine poetul Mircea Dinescu.

— 'Mneaţa, dom' Dumitrescu !

— Să trăiţi, dom' Dinescu.

— Staţi mult ?

— Nu ştiu, dom' Mircea.

— Lasă, lasă, mă duc cu autobuzul.

— Cum doriţi, dom' Mircea !

Şi am luat-o pe aleea principală care duce spre palat, am oprit maşina în spatele palatului, ca de obicei, şi am urcat la etaj unde m-am oprit în dreptul camerei nr. 6, am bătut la uşă, încet, apoi mai tare, a treia oară, aud cum strigă şefu :

— Care eşti, bă ?

— Să trăiţi !

— Noroc ! Vin imediat.

După 10 minute a venit la maşină printre alei ; am căutat să accelerez cît mai tare şi, sunînd de la distanţă ca portarul să-mi deschidă din timp, speram să-l pot ajunge din urmă pe Mircea Dinescu, ştiind că după colţ în şosea e staţia de autobuz şi maşina 160 vine mai rar, dar nu l-am mai găsit în staţie, ori a plecat cu autobuzul

ori a găsit o ocazie să-l ducă pînă la Uniune. Cu un ton de mirare îl aud pe șefu că îmi zice :

— Da de ce fugi așa de tare, dom' Dumitrescu.

— Cînd veneam eu, trecu încolo Mircea Dinescu și se grăbea rău, d-aia fugeam, crezînd că-l prind.

— Era singur ?

— Da, singur.

— Lasă-l, că ajunge el. Vezi, dom' Dumitrescu, că nu stăm mult la editură, azi e sîmbătă, să venim imediat înapoi și te rog să nu pleci nicăieri !

Cum am ajuns la serviciu, așa, de pe scări, mi-a zis :

— Pornește Fiatul, care îl lăsase în curtea Editurii ca să-i fac ceva la ambreiaj, și trage-l aici în față.

Așa am făcut. După o vreme a coborît și mi-a zis :

— Hai pînă acasă la copii !

N-am zis nimic și am executat dispoziția dată. Pe drum mi-a explicat de ce a luat Fiatul.

Am oprit mașina în fața casei cu nr. 21 și șeful a coborît, spunînd că vine imediat. Acest imediat s-a transformat în două ore de așteptare. Noroc că Fiatul avea radio și mai păcăleam timpul cu el. Înțepenit de atîta stat pe scaunul mașinii, am coborît

să mai fac ceva mișcare, dar n-a durat mult și deodată ușa de la marchiză se deschide și îl văd pe șeful puțin enervat continuînd un dialog de familie cu cuvinte puțintel cam tari. Trîntește ușa de la marchiză și coboară treptele din față îndreptîndu-se către poartă, în capul gol și cu pălăria pariziană în mînă. S-a urcat în mașină și eu am pornit-o pe drumul pe care îl știam dinainte. La prima intersecție l-am întrebat dacă mai mergem undeva.

— Nu, mergem la Mogoșoaia !

Pe tot parcursul n-a scos nici o vorbuliță. Cînd am început să opresc mașina, mi-a zis :

— Dacă vrei, vino cu mine pînă sus !

— Imediat, șefule, să închid ușile la mașină.

— Da, da, da...

Și împreună am urcat treptele pînă la garsoniera dumnealui, a deschis ușa, a pus pălăria în cuier și m-a invitat să iau loc pe un fotoliu. După ce a scos o sticlă cu whisky din frigider, a luat două pahare cu fundul gros de culoare galben-fumurie și le-a încărcat jumătate cu whisky, după aceea m-a invitat să servesc, să dau noroc cu el !

— Să trăiți, dom' Preda.

— Noroc, nenea Tecu, și stai jos !

Mirat de invitație și de tonul de comandă, începusem să îmi pun diferite întrebări dacă nu greșisem ceva care să-l supere pe scriitor.

— Azi ai treabă ?

— Nu !.

— Atunci să mai vorbesc cu dumneata cîte ceva.

— Da, dom' Preda.

— Vrei să mai bei ?

— Dacă mai îmi dați, cu plăcere !

Și după ce am mai gustat din băutura aia reconfortantă și extrem de plăcută, șeful încercă să zîmbească și cu privirea puțin cam întrebătoare :

— Nenea Tecu, aș vrea să-mi spui ceva !

— Dacă o să mă întrebați, am să vă răspund.

— Bon. Cineva mi-a spus că lumea vorbește despre mine precum că eu aș vrea să mă despart de Elena, și tot persoana aia mi-a recomandat că ar fi bine să încerc să te trag de limbă pe dumneata. Te rog să-mi spui : vorbește lumea sau nu ?

— Așa și așa.

— Ce înseamnă așa și așa ?

— Că o parte din oameni știu că ați intentat acțiune de divorț.

— Vezi, te-am mai întrebat mai înainte și acum te întreb iară, ca să fiu edificat suficient. Care oameni vorbesc și știu de acest lucru ?

— Păi, acei care vă cunosc și care vă iubesc !

— Ahaaaa ! Și sînt și de ăștia ?

— Păi, sînt.

— Păi, de ce nu mi-ai spus pînă acum ?

— Ce să vă spun ?

— Păi, despre cei ce vorbesc de mine !

— Daaa, dar dumneavoastră nu m-ați întrebat pînă acum nimic de așa ceva !

— Doream să nu știe nimeni nimic !

— Cîtă lume nu dorește acest lucru ! Dar lumea-i lume, îl știe și pe dracu, cu ea să nu te pui !

— Bon. Așa este, ai dreptate. Dar altceva mai știe lumea ? Sau știi dumneata și spui că știe lumea ?

— Eu, chiar dacă am auzit ceva de familia dumneavoastră, am căutat să combat cît mai tare, ca lumea să nu mai creadă nimic.

— Bon. Și ce mai știe lumea ?

— Depinde la ce vreți să vă referiți.

— Ei, așa, ceva cu viața mea particulară.

— Dom' Preda, ce mai tura-vura, vreți să știți ce spune lumea ?

— Da. Cam ce spune ?

— Păi, dacă vă spun adevărul, o să ziceți că le inventez eu.

— O, nu, cum să zic așa ceva ?

— Bine ! Hai să vă spun. Lumea știe că există o persoană pe care o protejați. Unii spun că d-aia ați intentat acțiune de divorț.

— Greșit, am vrut numai s-o sperii pe Nuți. Da. Și ce mai spune ?

— Că ați neglijat casa și copiii.

— Ha-ha-ha ! M-ai omorît, nea Tecu ! Hai să bem, că m-ai făcut praf. Bine, mă, nea Tecu, ce mă tot omori cu asta ? ! Bă, să știi că sînt unii care vor să-mi facă rău în familie.

— Și eu îi cunosc pe domnii ăștia ?

— Care domni ? Păi ăștia sînt domni ? Ăștia sînt niște cîr-cîr-cîr pe care nu poți să dai doi bani. Și știu că-i cunoști și dumneata, dar asta-i situația.

— Bine, dom' Preda, dar atunci de ce vreți să faceți pe placul duș-

manilor ? Nu vedeți ce invidioși sînt pe dumneavoastră ? Și cum caută să înflorească și să deformeze adevărul ?

— Știi ce, nenea Tecu ? ! Îi bag în p... mă-sii pe toți acei care vorbesc urît despre mine și care mă dușmănesc, fiindcă sînt convins că mai toți au trecut pe la mine și pe fiecare l-am ajutat cu ceva, ori să-și publice cartea, ori să-i susțin la Fond, ori la ajutor etc. Așa că Domnul să-i aibă în grijă ! Și cu divorțul e o altă problemă.

— Care problemă, șefule ?

— Eiii, care problemă ! Problema mea de familie. Oh, ce greu ești de cap !

— Nu, nu, nu sînt greu deloc. Eu am cunoscut familia Preda în anul 1970 și tot așa vreau să o știu pînă cînd oi muri, legată unul de altul și cu copiii la mijloc. Știți cum zic eu că e bine ? Să lăsați naibii toate nimicurile astea, că tot așa i-am spus și doamnei Elena.

— Și ce i-ai spus ?

— Vreți să știți ?

— Da, chiar mă interesează.

— I-am spus să nu se ia după gurile rele, să gospodărească tot așa de curat și de frumos casa, să-și îngrijească mai departe copiii și, cel mai important, să-și iubească soțul cu aceeași dragoste și afecțiune.

— Și ea ce ți-a răspuns ?

— La fel ce mi-ați răspuns și dumneavoastră !

— Cum adică ?

— Adică așa : „Bine, nenea Tecu, să vedem ce o să iasă.“ I-am urat concediu plăcut și petrecere frumoasă !

— Bravo, nenea Tecu, și acum, pesemne că vrei să-ți promit și eu ceva ?

— Ha-ha-ha. Ce bine-ar fi, dom' Preda !

Și iar am băut din licoarea aceea reconfortantă și îmbietoare, cum spunea șeful, glumind, „vizichi“.

— Cît e ceasul, șefule ?

— Păi, să tot fie douăzeci și treizeci de minute.

Și-l văd cum se ridică în picioare, mă ia întîi de după gît și după aceea mă bate pe umăr, zicîndu-mi :

— Nenea Tecu, să știi de la Marin Preda că n-am vorbit cu nimenea despre mine atît de mult cît am vorbit cu dumneata.

— Vă mulțumesc pentru încrederea acordată și rămîn mai departe același credincios salariat și același om de încredere al familiei Preda.

I-am spus „să trăiți" și am plecat și eu către oraș, cum a plecat și poetul Mircea Dinescu cu zece ore și jumătate mai înaintea mea, tot cu autobuzul și tramvaiul.

Șeful a lipsit 4—5 zile de la editură. Mi-am închipuit că s-a reglementat ceva în viața sa familială. Și chiar așa a fost. Liniștea și voia bună au început ca în 1972. Marin Preda cu soția iau parte la recepția dată de ambasada Franței, pe strada Amzei colț cu strada Mendeleev. La ora 18, am fost cu Fiatul în strada Pictor Romano. După 10 minute a ieșit dom' Preda îmbrăcat în costum bej închis, cravată gri cu dungi late dispuse oblic și pălăria pariziană. Doamna Elena era îmbrăcată cu rochie de seară, neagră, din mătase naturală și în dreptul pieptului cu

o broderie deasă făcută de mîini iscusite, pantofi negri și părul coafat în stilul și după moda franțuzească. După ce șeful și doamna Preda au fost conduși în saloanele ambasadei, și pe noi, șoferii, ne-a chemat un francez și ne-a invitat să servim cîte ceva ; și am servit crenvurși calzi, chifteluțe cu cașcaval, prăjituri și bere.

După două ore de parcare, am fost chemați pe rînd la megafon să tragem mașina în față pentru cei pe care i-am adus la recepție. Deodată am auzit în difuzor :

— Șoferul de la Nigeria să vină în față...

Și apoi Zambia, Ungaria, generalul X, tov. Y, ambasada Angliei, Cehoslovaciei apoi cea a Americii.

Și deodată aud :

— Uniunea Scriitorilor, Marin Preda...

Fără întîrziere, am tras la scară și am luat pe cei doi onorați. Simțeam cum se bucurau de stima acordată.

De acolo i-am dus prin oraș și ne-am despărțit, nu înainte ca eu să fiu onorat, la propunerea doamnei Preda, de șeful, așa cum făcea el de obicei. I-am salutat și am dus mașina la Editură.

XVIII

Nu știam de ce doamna Nuți mă întreba mereu :

— Nenea Tecu, ce mașină e mai bună ? Moskvici, Volkswagen, Skoda sau Fiat 850 ?

— Depinde, doamnă... Dar mă lăsa ca la dentist cîteva zile, și iar mă întreba același lucru.

Treaba asta s-a repetat de două, trei ori, pînă într-o zi cînd am văzut o mașină, marca Skoda de culoare galbenă, la poarta șefului. După ce am sunat să-mi anunț sosirea, doamna Preda iese la geam și îmi zice :

— Imediat, nenea Tecu.

— Sărut mîna, doamnă.

— Bună, nenea Tecu !

— Dar a cui e mașina asta, doamnă ?

— Păi, a cui să fie, dom' Dumitrescu, a mea !

— Cum a dumneavoastră ?

— Mi-a făcut-o Marin cadou.

— Să o purtați sănătoasă, doamnă !

— Merçi, nenea Tecu !

— Și cînd ați luat-o ?

— Ieri, de la un inginer !

— Cîți kilometri are ?

— Cam cincizeci de mii.

— N-are mult !

— Păi sigur că n-are mult. Nenea Tecu, acum cred că ai să mă înveți să conduc și eu mașina ?

— Sigur, doamnă, să o trecem pe numele dumneavoastră, să o înscriem în circulație, să-i facem verificarea și după aceea am să vă învăț să conduceți.

Poarta de fier se deschide și apare dom' Preda.

— Ce zici, dom' Dumitrescu, îți place ?

— Da, dom' Preda.

— Bine, hai să mergem !

Și m-am urcat la volan, șeful lîngă mine.

— Hai la C.E.C. întîi să scot niște bani, după aceea la Editură.

Am făcut și prima tură și a doua, de unde am ajuns la Editură. Pe drum, șeful mă face atent :

— Dom' Dumitrescu, te rog să nu mai promiți lui Nuți că o înveți să conducă, nu vreau să-mi rămînă copiii fără mamă.

— Bine, dom' Preda.

Șeful cunoștea pe cineva de la Miliție și l-a ajutat să radieze mașina de pe numele inginerului, și să o treacă

pe numele Elenei Preda. I-am făcut o verificare și mașina circula. Fiatul șefului trebuia băgat în reparație capitală, așa că prozatorul circula cu ea fără nici o grijă. Într-o zi doamna Nuți îmi spune :

— Dom' Dumitrescu, am gîndit că de mîine, 29 august, pînă la 15 septembrie mai sînt 17 zile, așa că n-ar fi rău să duci copiii să stea 15 zile la castel la Bran !

— Sigur, doamnă, dar cu ce mașină ?

— Păi, cu Skoda mea !

— Bun, mergem !

— Bine ! Atunci te duci azi la doamna Alice — femeia care avea grijă de copii — o iei de acasă cu ceva bagaj și o aduci aici și mîine cu copiii și cu mine îi ducem la Bran și-i lăsăm acolo!

— Sigur, doamnă !

M-am dus la doamna Alice Carabăț, am luat-o cu bagaj cu tot, dar și cu un cîine de casă pe care îl ținea doamna Alice în brațe sau pe lîngă dînsa, și am depus-o în str. Pictor Romano nr. 21, cu cîine cu tot. A doua zi, după ce l-am dus pe șeful de la Mogoșoaia la editură. m-am îmbarcat

pe maşina Skoda şi am luat în maşină copiii, pe Niculaie şi pe Alexandru, pe doamna Carabăţ şi pe doamna Preda. Am părăsit Bucureştiul prin Şoseaua Bucureşti—Braşov şi la ieşirea din Ploieşti am oprit maşina la un loc de parcare pentru a servi micul dejun. Apoi ne-am continuat drumul spre Braşov, apoi Tohan, Zărneşti, Bran. Am ajuns cam la ora 14. M-am adresat responsabilului de vilă, spunîndu-i că i-am adus pe copiii familiei Marin Preda şi însoţitoarea lor. Avea un bilet de cazare şi hrană pe 15 zile, dar cînd să repartizeze camerele, soţia responsabilului de la vila Bran a Consiliului culturii a observat că însoţitoarea copiilor are şi un cîine. A obiectat imediat şi după lungi discuţii şi insistenţe între doamna Preda şi soţia responsabilului, intrarea cîinelui în clădire a fost interzisă. În timpul discuţiilor, care erau foarte gălăgioase, a sosit şi responsabilul vilei, un om tînăr, înalt de numai un metru şi cincisprezece-douăzeci de centimetri, foarte gras, arăta ca un butoi de bere, extrem de rău şi impertinent. Cu un ton mai mult de insultă decît de simplu refuz, nu a permis şederea în vilă a copiilor şi a însoţitoarei din cauza cîinelui.

Curios de gălăgia produsă, a venit să vadă ce s-a întîmplat și dom' Eugen Simion, care era cazat la vila Bran. S-a arătat nedumerit de cele auzite și ne-a părăsit. Eram toți obosiți și flămînzi după atîtea ore de mers. Pînă la urmă a rămas să dormim o noapte la Bran, dar fără cîine. Am lăsat mașina în curtea castelului și ne-am deplasat la o terasă-restaurant situată în apropiere. De necaz, am servit eu și doamnele votcă. Doamnei Preda i-a fost repartizată o cameră, mie un loc pe o bancă de lemn în hol, iar doamna Carabăț a dormit în mașină. A doua zi am vizitat împrejurimile castelului, și cu regretul în suflet dar și mîhnit de comportarea responsabilului de vilă, i-am luat pe toți în mașină, plecînd spre București. Șederea copiilor în stațiunea Bran nu a mai fost posibilă din cauza refuzului celor de acolo de a accepta cîinele în vilă, dar și din cauza refuzului doamnei Carabăț de a rămîne în stațiune fără cîine. De data asta n-am mai circulat pe același drum pe care am venit, ci de la Zărnești am făcut la dreapta pe la Pîrîul Rece, am intrat în șoseaua care iese la Predeal și apoi spre București, prin șoseaua pe care

merg camioanele de la Cîmpina încoace. Am trecut prin Crevedia, Buftea, Mogoşoaia şi ne-am oprit la Casa de creaţie. Cînd ne-a văzut, dom' Preda a rămas uimit şi pe loc ne-a întrebat ce s-a întmplat ? Doamna Preda i-a explicat tot incidentul, rămînînd ca şeful să rezolve problema cu impertinenţa omului acela mic şi al dracului. În continuare i-am dus pe fiecare la locurile lor. Timpul a trecut, copiii se pregăteau pentru începutul anului şcolar, vremea se răcise din ce în ce mai mult, Nicuşor trecuse cu premiul întîi în clasa a IV-a, Alexandru tot ca premiant în clasa a III-a. Pentru meritele lor, doamna Preda le-a cumpărat cîte o bicicletă Pegas. Ce fericiţi arătau copiii ! Dar tot aşa de fericiţi erau şi cei doi părinţi ai lor, Elena şi Marin Preda.

XIX

După cum am spus, timpul se răcise binişor, lumea căuta să-şi facă aprovizionarea de iarnă, unii cumpă-

rau ceapă, alții gogoșari, unii castraveți, alții gogonele, fiecare în felul lui căuta să se gospodărească, după nevoi și posibilități. Și eu am făcut acest lucru. Am cumpărat cu doamna Preda o putină de stejar de pe Șoseaua Chitilei, în care am băgat 80 de verze. Am cumpărat gogoșari și i-am pus în 4 borcane. Am cumpărat murături și le-am pregătit în 3 borcane : morcovi, țelină, leuștean, pătrunjel, mărar și ce-a mai trebuit. Cam pe 18—19 decembrie, șeful mă întreabă :

— Sînt scumpi porcii, nenea Tecu ?

— Cam, șefule !

— Și la cît a ajuns kilogramul în viu ?

— Aproape douăzeci și cinci de lei kilogramul.

— Bon. Te rog să iei legătura cu Elena, că vrea să-i iei un purcel, nici prea mare, nici prea mic.

— Bine, șefule, dar acum e cam tîrziu.

— Vezi, du-te, vorbește cu Elena.

Am format numărul de telefon și doamna mi-a răspuns :

— Da, nenea Tecu !

— Sărut mîna, doamnă ! Mi-a spus șeful să vă dau un telefon în legătură cu purcelul.

— Da, nenea Tecu, aș vrea să iau un purceluș pentru casă și pentru farmecul Crăciunului, să mai vadă și copiii cum se taie purcelul de sărbătorile de iarnă.

— Da doamnă, azi e nouăsprezece decembrie, pînă la Crăciun nu mai e nici o duminică, ca să fie obor de porci.

— Dom' Dumitrescu, te rog să lași toate la pămînt și să te ocupi numai de chestia astă.

— Bine, doamnă, să încerc prin oamenii care cresc porci, dar la ora asta sînt cam scumpi.

— Nu-i nimic, știu că e douăzeci și cinci de lei kilogramul în viu, așa că te orientezi.

Am plecat prin cartier și, din om în om, am aflat că fata lui Mitică Cotonogu ar mai avea doi purceluși. M-am dus aproape pe înserat pe strada Nuferilor unde locuiește Caterina, fata lui Mitică. Spun pe înserat fiindcă tot umblînd de la ora douăsprezece după porc abia către seară am aflat că ei ar mai avea de vînzare.

Am cumpărat porcul și după vreo jumătate de oră eram la dom' Preda acasă. Cum am dat porcul jos din

mașina cu care-l adusesem, l-am și băgat în garaj, că în altă parte nu putea fi ținut.

— Vă place porcul, doamnă ?

— Extra, nea Tecu, e și alb și tînăr, pare să aibă șoriciul fraged.

— Da, doamnă, așa cred și eu.

Apoi a dat șoferului mașinii 100 de lei și mie două sute pentru că am umblat să-l caut, l-am cumpărat și l-am adus. Mi-am luat la revedere și am profitat că mașina se întorcea în cartier, așa că m-am urcat și eu și am ajuns imediat acasă.

A doua zi șeful m-a întrebat cînd am de gînd să tai porcul, că vrea să fie și dînsul acasă. I-am spus că pe 23 decembrie. A fost de acord și m-a mai întrebat ceva :

— Și cine te ajută să-l tai, nea Tecu ?

— Dacă o să-i dați voie, nea Costel...

— Mecanicul ?

— Da.

— Bon, perfect, în douăzeci și trei decembrie vă aștept.

— Da, dom' Preda, venim de dimineață.

În ziua stabilită m-am întîlnit cu Costel la ora 7 în fața spitalului Coltea. Eu aveam sculele de înjunghiat

și măcelărit, și el a venit cu arzătorul, cheia, furtunul și garnitura. La șapte și un sfert eram la șeful acasă. Doamna ne-a deschis poarta și după ce ne-am schimbat în haine de lucru am trecut la treabă nu înainte de a-l face atent pe Costel :

— Vezi că lu dom' Preda îi place să audă porcul țipînd, nu ca rîndul trecut, de i-ai luat maul imediat.

— Bine, nea Savu, lasă pe mine !

Cum l-am pus jos, nea Costel l-a și înțepat într-un picior. Atunci să fi văzut gălăgie ce făcea porcul ăla, de luase cartierul foc de guițatul lui. După ce l-a lăsat să guițe, l-a executat fără șovăire. Atunci dom' Preda a deschis geamul și ne-a zis :

— Așa, mă băieți, ce p... mă-sii, ori, e Crăciun, ori nu e ! Cine are, taie porc, cine nu...

— Păi noi am zis să nu se supere vecinii și vecinul de vizavi.

— Dă-i în p... mă-sii, las' să se supere, așa e la români, ha-ha-ha !

— Marine, bei și tu o țuică coaptă, vorba lui nea Tecu ?

— Păi, mă mai întrebi ?

Șeful a dat noroc cu doamna și apoi cu noi, dar și noi i-am urat :

— Să-l mîncați sănătoși !

— Merci, mon cher !

Cînd porcul a fost gata pîrlit și spălat, i-am servit pe șef, pe doamna și pe copii cu tradiționalul șorici. L-am măcelărit și l-am preparat ca la carte. După ce am făcut curat la locul de muncă, am trecut la pomana porcului. Și iar cu țuică coaptă, cu carne prăjită în cratiță de tuci și mămăligă caldă, murături și vin de calitate. Doamna Preda ne-a onorat substanțial, ne-a făcut și cîte un pachețel de carne și, după ce a mai servit o sticlă de merlot, noi doi, Costel și cu mine, ne-am făcut „germani", nu mai înțelegeam nimic și nu mai puteam spune nimic decît „șorici" și „merlooo". N-am știut cu ce am ajuns acasă, dar am ajuns. Mult timp am vorbit cu doamna și cu șeful de eveniment, iar dînșii, după ce i-a servit pe cei de la Mogoșoaia cu cîrnați și lebăr făcut de Dumitrescu și Costel, i-a întrebat :

— V-a plăcut cîrnații și lebărul ?

— Da, foarte mult, dar cine le-a preparat așa de bine și de gustos ?

— Heee, nea Tecuuuu.

— Bravos, au răspuns ceilalți.

XX

— La cît s-ar putea ridica reparaţia capitală la maşină, dom' Dumitrescu ?

— Ştiu eu ? Cam douăzeci-douăştrei de mii !

— Vai, aşa mult ?

— Nu e mult, şefule, dacă vreţi să iasă un lucru bun.

— Ia stai, domnule, pe ce îmi cer ei douăzeci şi cinci de mii ?

— Cît face reparaţia motorului şi la celelalte ?

— Daaa ? !

— Da !

— Păi să începem !

— Să începem.

— Cinci mii lei motorul.

— Da !

— Opt mii lei tinichigeria.

— Aşa de mult ?

— Păi, aşa ! Două mii tapiseria.

— Pentru două perne ?

— Ce perne ? Tavanul, pereţii, uşile, scaunele din faţă şi spate.

— Bon, bon !

— Trei mii lei articulaţia.

— Asta ce mai e ?

— Capete de bară, pivoții, frînă spate și față, ambreiaj, cutie de viteze, diferențial !

— Deci optsprezece mii lei, de ce îmi spui douăzeci și trei de mii ?

— Dar partea electrică ați uitat-o ?

— Și asta cît mai face ?

— Două mii lei !

— Și de ce spui douăzeci și trei de mii ?

— Păi vopsitul l-ați uitat ?

— Da, ăla cred că mai face patru mii de lei !

— Vedeți ! Ați depășit cu o mie lei, și dacă mai punem neprevăzute ?

— Adică dumneata !

— Lăsați-mă pe mine, poate mai trebuie un strungar, ceva piese ce nu se găsesc, și știu eu ce o mai trebui ?

— Bine, bine, să mai vedem. Aoleu, dar cauciucuri și baterie ? Tot treizeci de mii mă costă !

— Vedeți, mai bine o vindeți și luați o Dacie nouă !

— De care Dacie ?

— Păi, Dacia 1300 !

— Cîr, cîr, cîr, să mai vedem ! Asta la particular ?

— Și la stat, tot așa, douăzeci și cinci de mii.

Dar totul a rămas baltă. Știu doar atît că i-am procurat capete de bară,

pivoţi, segmenţi pentru frînă, pompă de frînă şi de ambreiaj, cablu de frînă, pompă de apă, set pistoane cota II, axă cu came, supape noi, bolţuri etc. Toate le-a depozitat în safe la dînsul în birou. Într-o zi îmi spune :

— Ce-ai zice dacă am băgat Fiatul în reparaţie ?

— Unde l-aţi băgat ?

— Ehei, la un loc foarte bun.

— Şi cît v-a luat ?

— Deocamdată nu mi-a luat nimic, o fac ei aşa, şi dacă o fi nevoie, ei zic că cu şase-şapte mii lei termin !

— Să dea Dumnezeu, dom' Preda, dar asta n-o pot crede pentru nimic în lume. Tot aşa a zis şi răposatul dom' Iacob, că cu cinci mii de lei scapă, mai ales că unul i-a promis că motorul i-l face cu o mie cinci sute lei şi pînă la urmă l-a costat treisprezece mii lei, asta acum opt-nouă ani !

— Da ? ! Aşa s-a întîmplat ?

— Păi, aşa !

— Mie mi-au promis că au ei cu ce şi o să mă coste mai nimic.

— Nu cred ! Pînă vă prind în gheare, şi după aia o să vedeţi cum o să jucaţi după ei.

— Nu cred, dom' Dumitrescu, ăştia sînt oameni serioşi.

— Da ? Şi ăilalţi cum sînt ?

Şi a trecut o bucată de vreme, şi iar începe discuţia :

— Ăia de la atelier de abia au demontat-o, eu am crezut că luna asta e gata.

— Dom' Preda, şi la ce atelier aţi băgat-o ?

— Hm, la o cooperativă auto !

— Şi unde e cooperativa auto ?

— Tocmai la Potigrafu.

— Păi acolo aţi dus-o ?

— Da, acolo, fiindcă cunosc pe cineva din cooperaţie care se ocupă de ei şi mi-a garantat că o face repede şi bine, dar cu bani puţini.

— Să dea Dumnezeu !

— Ce mă tot omori cu „să dea Dumnezeu" ! Ce, crezi că tot ce-mi recomanzi dumneata şi ce faci dumneata, e bine ? Mai sînt şi alţii mai deştepţi şi mai pricepuţi ca dumneata !

— Or fi, dom' Preda, dar pînă la urmă n-o să mă nimeriţi !

— Bine, vom vedea.

Şi iar a trecut o bucată de timp şi iar mi-a zis :

— După masă să dăm o fugă pînă la atelier să vedem ce mai e cu maşina mea ?

— Să dăm, dom' Preda.

Dar n-am dat, fiindcă a trebuit să fie prezent la Uniune. A doua zi a

venit la Editură cu o altă mașină. Cum a coborît mi-a făcut semn cu degetul să vin pînă la dînsul în birou. Cînd am intrat, mi-a zis :

— Mecanicii nu pot să încheie motorul, fiindcă nu au pinionul de distribuție, așa că te rog să cauți și să-mi faci rost !

— Da, șefule, am să mă ocup !

— Nu, acum te rog să te duci !

— Bine, plec !

— Orvoar !

Și după 3 ore de căutat continuu, am reușit să-l procur.

— Să trăiți, l-am adus !

— Ia să-l văd și eu, ăsta-i pinionul de distribuție.

— Da, așa e !

— Bine ! Vezi că o să vină mecanicul și o să-ți spună ce trebuie să le mai faci rost !

— Am înțeles.

Și l-am așteptat pînă la ora cinci după amiază...

— Cam tîrziu, domnule !

— Păi de la Potigrafu pînă aici e distanță mare, domne !

— Bine, și ce mai trebuie ca să fie gata mașina ?

— Ce mașină ? Deocamdată să putem încheia motorul, și pentru mașină mai trebuie multe.

— Şi ce mai trebuie, domnule ?
— Cîte nu trebuie !
— Şi cînd e gata maşina ?
— Păi mai durează două luni de zile !
— Zău ?
— Zău !
— Păi şefu spunea că luna asta e gata.
— Ce gata, domnule, ce, crezi că baţi din palme ? Dacă am fi avut de toate, mai ziceam că în trei-patru săptămîni e gata, dar aşa, cînd nu avem mai nimic, cu ce să o termini ? Mai durează. Eu cred că la începutul lunii martie e gata.

M-a salutat şi a plecat.

Cînd a ieşit şeful şi i-am spus, n-a crezut, doar atît ce a apucat să zică :

— Sînt neserioşi, dacă ştiam că mă amînă atît n-o mai dădeam la ei !

Şi iar a trecut o bucată de timp, şi încă una, şi încă una, pînă a venit luna lui martie, şi după ce i-a ciupit şefului 18 000 lei, i-a mai ciupit şi vopsitorul 3 000 lei şi cu piese cumpărate 3 000 lei total 24 000. Plus mai toată luna aprilie m-am dus la Mogoşoaia să o dezgheţ şi să-i mai fac cîte ceva, fiindcă ăia de la Potigrafu au lăsat-o fără claxon, fără siguranţe la lumini, fără curea de ventilator.

I-am băgat bujii noi (Champion), i-am reparat ştergătoarele, luminile la bord, şi cîte şi mai cîte.

În timp ce reparam la maşină, şeful mă strigă. Îl caut în dreapta şi în stînga, nu-i. Cînd privesc în sus, era pe terasă.

— Cum merge, dom' Dumitrescu ?

— Prost, şefule !

— De ce ?

— Fiindcă îi *lipseşte* multe !

— Nenorociţii ! M-a costat o avere şi tot n-a ieşit bine ?

— Ce să vă fac, n-aţi spus dumneavoastră că eu nu sînt cel mai priceput, şi că aveţi dumneavoastră pe şefu ăla de cooperaţie ? Iaca ce v-a făcut cooperaţia.

— Lasă asta ! Ai pornit motorul ?

— Da, l-am pornit !

— Şi cum merge ?

— Nu mă pot pronunţa pînă la rodaj.

— Bine, vezi ce-i mai faci, şi dacă poţi aranjează şi covoarele la picioare că tîmpiţii şi escrocii ăia au lăsat-o cum e mai rău.

— Să vedem ce am să-i pot face şi cu covoarele, dar sînt prăpădite.

— Păi dacă le-au lăsat în zăpadă toată iarna, sigur că s-au prăpădit !

Toate am reuşit să le fac ca lumea, numai covoarelor de cauciuc nu le-am mai putut face nimic. Am pus niște linoleum verde la picioare şi aspectul maşinii în interior s-a schimbat. După aceea a coborît şi l-am dus la serviciu. Pe drum nu i-am mai spus nimic, ca să nu se supere. Se vedea după faţa dînsului că regretă ce a făcut cu maşina. Dar asta-i situaţia !

XXI

Marin Preda fusese propus să candideze în alegerile pentru Marea Adunare Naţională în circumscripţia electorală Drăcşenei, judeţul Teleorman. Pentru aceeaşi circumscripţie îşi depusese candidatura şi un alt vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor, romancierul Laurenţiu Fulga. Cînd a început campania electorală cei doi scriitori au mers împreună la întîlnirea cu alegătorii. Au fost însoţiţi de către tovarăşul Petre Anghel şi de redactorul-şef şi secretarul organizaţiei de partid din editura noastră, tovarăşul Cornel Popescu.

După întîlnirile cu alegătorii, cei doi candidaţi s-au întors în Bucureşti şi, la editură sau la Uniunea Scriitorilor, discutau împreună despre felul cum au fost primiţi şi de cele aflate de la cetăţeni. Laurenţiu Fulga făcea pronosticuri, spunînd că în circumscripţia Drăcşenei va fi ales deputat Marin Preda.

Cam în aceeaşi perioadă se aştepta ieşirea de sub tipar a romanului „Cel mai iubit dintre pămînteni", operă la care Marin Preda lucrase zi de zi aproape trei ani. Vestea că apariţia romanului e pe aproape se întinsese repede şi în fiecare zi, de dimineaţa pînă seara tîrziu, toţi cei care aveau vreo cît de mică legătură cu editura Cartea Românească erau întrebaţi : „Cînd apare «Cel mai iubit dintre pămînteni»" ? „A apărut romanul «Cel mai iubit...» ?" Nimeni nu putea răspunde cu exactitate, deşi *semnalul* se aştepta de la o zi la alta. Dar nu numai cititorii, ci şi noi, cei care lucram sub directa conducere a lui Marin Preda, ba chiar şi scriitorul însuşi, toţi deveniserăm nerăbdători. Aşteptarea era întreruptă de drumurile pe care autorul le făcea la Drăcşenei, unde era candidat în alegeri. Mergea împreună

cu Laurențiu Fulga și îi însoțea Cornel Popescu.

Despre Cornel Popescu nu am vorbit mai nimic pînă acum, dar ajutorul pe care i l-a dat lui Marin Preda, după 1977, în conducerea editurii Cartea Românească, este de mare importanță. Marin Preda punea mare bază pe capacitatea și pregătirea celui care, după moartea lui Mihai Gafița, în 1977, devenise redactor-șef la Cartea Românească. Se consultau adesea pe marginea manuscriselor ce ridicau probleme, a planurilor editoriale, a referatelor privind cărțile ce trebuiau să apară sau să fie respinse. Șeful avea mare încredere în Cornel Popescu și de fiecare dată cînd o lucrare era verificată de redactorul-șef, o lăsa să treacă mai departe în circuitul editorial fără să se teamă de surprize. De multe ori Marin Preda spunea că a făcut o bună alegere numindu-l pe Cornel Popescu redactor-șef. Spunea că e priceput și corect, și că a avut și de învățat de la dînsul în ce privește munca de editare și apărarea intereselor obștii scriitorilor. Îl aprecia așadar foarte mult pe Cornel Popescu și erau adesea văzuți împreună. Dar și Cornel Popescu îl stima și-l iubea pe Marin Preda.

Astfel, în ziua alegerilor, cei doi candidați ai F.D.U.S., Marin Preda și Laurențiu Fulga, au fost însoțiți la Drăcșenei de către Cornel Popescu și Petre Anghel. În acea zi, după închiderea urnelor, șeful a sunat la editură să o întrebe pe tovarășa secretară dacă a sosit semnalul de la romanul „Cel mai iubit dintre pământeni". Sosise. Marin Preda era nerăbdător și a rugat-o pe secretară să-mi dea mie cele trei volume, primele ieșite de sub teasc, și să le iau la mine acasă pentru că seara, cînd dînsul ajungea în București, avea să mă sune să i le duc. Așa am făcut. Am luat cele trei volume ale romanului, m-am dus acasă și am așteptat telefonul. Între timp, la Drăcșenei, s-a făcut numărătoarea voturilor și a fost anunțată victoria candidatului Marin Preda. Am primit telefonul pe care îl așteptam, puțin după orele 19. Dom' Preda mă ruga să mă duc, cu romanul la mine, la locuința lui Petre Anghel, undeva în apropiere de piața Ilie Pintilie, fostă Matache Măcelaru. Am reținut adresa și am luat un taxi cu care am ajuns foarte repede. Am sunat la ușă și mi-a deschis soția lui Petre Anghel. M-a poftit înăuntru, unde i-am văzut stînd la masă pe cei

patru : Marin Preda, Laurenţiu Fulga, Cornel Popescu, Petre Anghel. Şeful s-a ridicat imediat de la masă şi a venit spre mine cu mîinile întinse. Aproape că mi-a smuls romanul din mînă. L-a răsfoit îndelung şi l-a înmînat apoi fiecăruia dintre cei prezenţi, pe rînd. Avea un aer de mare mulţumire. Mi-a oferit două sute de lei, spunîndu-mi :

— Una e pentru taxi, cealaltă pentru ca să bei un whisky, ha-ha-ha !

Laurenţiu Fulga a adăugat :

— Vezi, dom' Dumitrescu, ce şef bun ai ?

— Aşa e, dom' Fulga, dar dacă nu ţinea la mine şi eu la dînsul mă mai ţinea zece ani de zile pe lîngă dînsul ?

— Aşa este. Bravo !

Apoi dom' Cornel şi dom' Petre Anghel m-au invitat să iau loc la masă şi să servesc ceva. Am fost puţin jenat să iau loc alături de dumnealor, dar am rămas şi am servit ceva la o măsuţă alăturată, fără să depăşesc timpul normal de şedere.

A doua zi cărţile au fost ridicate cu o camionetă de la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii" şi aduse la librăria editurii. Cartea a intrat apoi şi în celelalte librării, iar lumea umbla bezmetică după ea s-o cumpere. După

numai trei-patru zile au început să zbîrnîie încontinuu telefoanele editurii : unii solicitau să li se trimită cartea în provincie, alţii sunau direct la şeful să-l felicite. Tot atunci am mers şi eu la dînsul, cerîndu-i un autograf. Această ultimă carte a lui Preda, ca şi celelalte pe care mi le-a dat cu autograf, este păstrată de mine alături de caietul în care mi-am făcut însemnări zilnice, cu mare grijă. Le păstrez ca pe ochii din cap. Ele sînt icoana zilelor mele. Pe pagina de gardă a primului volum din romanul „Cel mai iubit dintre pămînteni", autorul mi-a scris aşa :

„Lui Savu Dumitrescu (Nenea Tecu) care a transportat cu succes manuscrisul acestei cărţi timp de ani de zile, precum şi pe autorul lui, Mogoşoaia — Editura C.R. — tur-retur. Îi urez, pînă la pensie, să mai facă odată acest lucru şi să fie ca întotdeauna sănătos şi vesel. Familiei armonie şi fericire,

Marin Preda

Buc. februarie 80"

După încă vreo două zile de înghesuială în librării, cartea se epuizează. Marin Preda vine pînă la librăria editurii şi întreabă dacă mai există vreun exemplar. Răspunsul a fost nu. În zi-

lele următoare i-au ajuns la urechi și zvonurile, adevărate, cum că romanul se vinde deja la preț de speculă (/300 lei) și că alții cer 300 de lei numai pentru a-l împrumuta cuiva să-l citească. Arăta foarte bucuros Marin Preda în acele zile.

Odată, îl văd stînd de vorbă în curtea editurii cu criticul Eugen Simion. Vorbeau tot despre roman și despre succesul acestuia. La un moment dat Marin Preda mă vede și dînsul pe acolo, prin curte și-mi face semn să mă apropii.

— Nenea Tecu, știi că și dumneata ești personaj în carte ? Te-am prins acolo, dar cu alt nume.

— Cu ce ocazie, șefule ?

— Mi-a plăcut mie povestioara aceea !

— Care povestioară, șefule ?

— Atunci cînd te-a prins soția în garaj și a văzut urme de încălțăminte de femeie pe peretele garajului în interior.

— Și ați scris numele meu ?

— A... nu ! Am folosit alt nume, un oarecare Vintilă.

— Credeam că ați folosit numele meu, că nu mai aveam trai cu unguroaica, soția mea.

— Ha-ha-ha. Ce zici, dom' Simion ?

La care criticul Eugen Simion doar a zîmbit. Atunci șeful a reluat discuția, întrebîndu-mă :

— Și zici că soția dumitale, nenea Tecu, a venit la garaj ?

— Da, a venit de dimineață.

— Da, și ?

— A bătut în ușă. Am deschis ușa și am înlemnit cînd am văzut-o pe soție. „Dragă, ți-am adus mîncare și schimburi și diseară să vii acasă." „Da, draga mea, lasă că vin". Și cînd să plece, a văzut urmele a două tălpi de picioare de femeie imprimate pe perete, și cam speriată, m-a întrebat : „Da' ce sînt, dragă, alea pe perete ?" „Care, dragă ?" „Cum, ești chior, nu le vezi ?" Apoi am motivat ceva și a plecat...

Atunci dom' Preda a rîs din nou și a rîs și dom' Eugen Simion.

— Ai văzut eroul meu, dom' Simion ? Nenea Tecu !

I-am lăsat vorbind și mi-am văzut de treaba mea. Cînd l-am dus spre Mogoșoaia, m-a întrebat :

— Ce spun oamenii ?

— Ce să spună, șefule ! Că-i o carte de milioane !

— Zău ! Le place așa de mult ?

— Sigur, e o carte care are de toate pentru toți.

— Ha-ha-ha ! Mersi, nenea Tecu !

— Să trăiți, dom' Preda, și să mai scrieți una.

Efectul succesului se putea vedea pe chipul prozatorului. În acea perioadă Marin Preda nu mai scria, nu mai citea, nu mai făcea nimic altceva decît venea la editură, rezolva unele probleme și apoi se întreținea amical cu oamenii care au contribuit profesional la editarea cărții. Discuta permanent cu redactorul-șef Cornel Popescu, cel care dăduse viza pentru roman și care avea un jurnal în care își nota amănunțit tot ce se zicea la ședințele la care dînsul participa, la C.C.E.S., la Centrala editorială, la Uniunea Scriitorilor. Îl informa exact pe directorul Marin Preda. Îi plăcea lui dom' Preda, că dom' Cornel îi relata cu poante, și dom' Preda știa, spre mirarea tuturora, ceea ce s-a discutat la ședințele la care dumnealui nu se ducea, pe cînd dom' Cornel da, la toate. Vorbea cu dom' Cornel de toate, dar știu că-i spunea și lucruri mai intime, de familie, de cărți și de valoarea cărții, de felul cum era cartea solicitată pe piață, despre efectele ei atrăgătoare, despre impresiile cititorilor și ale scri-

itorilor, precum și impresia oamenilor de artă și de știință care ne vizitau permanent la editură în dorința de a-și procura un exemplar din romanul „Cel mai iubit dintre pămînteni". Romanul devenise așa de popular, că se discuta de el în toate colțurile țării. Șeful nu mai făcea altceva decît asculta impresiile oamenilor. Cum termina serviciul la editură, ori se oprea la domnu Radu F. Alexandru, pentru relaxare și divertisment, ori se întreținea pe diferite teme cu dom' Eugen Simion. La Mogoșoaia se delecta ascultîndu-l pe dom' Pucă cum era spiritual cu cei prezenți. În aceeași perioadă a fost solicitat să facă o vizită la Slobozia, la o întîlnire cu cititorii. Din nefericire, nu am putut să-mi conduc șeful pînă acolo fiindcă mașina editurii nu mai avea voie să părăsească linia de centură, iar cu Fiatul șefului nu puteam pleca, fiindcă era nepornit și nerodat. Deplasarea a făcut-o cu mașina doctorului Tănăsescu, însoțit de tov. Cornel Popescu. Cum s-a desfășurat întîlnirea nu pot relata pentru motivul de mai sus. După sosirea lor la București, l-am întrebat pe șeful :

— Cînd mergem în rodaj ?

— Cred că săptămîna viitoare, fiindcă vreau să mai stau liniştit, şi pînă la urmă cred că ar fi mai bine să începi dumneata rodajul.

— Eu fără dumneavoastră nu plec un pas cu maşina asta ! Nu ştiu cum e făcută reparaţia şi nu am curaj să merg singur cu ea.

— Eeee,... şi cu dumneata ! Şi eu ce mare lucru îţi pot spune ?

— Nu-i nevoie să-mi spuneţi dumneavoastră nimic ! Dar să ascultaţi şi să vedeţi personal. Dacă se întîmplă ceva la motor în prima mie de kilometri ?

— Dom' Dumitrescu, aş vrea să nu exagerezi în privinţa mecanicilor, ce, ei nu sînt meseriaşi ?

— Ba da, şefule, dar dacă a venit vorba, doar dumneavoastră aţi spus că v-a ciupit de nişte bani şi că s-au purtat ca nişte escroci, că v-au luat o avere pentru reparaţie şi că tot nu au făcut treabă bună.

— Da, cam aşa e ! Dar acum nu mai are nici un rost, aşa că... cîr-cîr-cîr, asta-i situaţia ! Dar dacă tot susţii să merg şi eu, luni ce vine îţi spun exact cînd plecăm.

Marin Preda trăia clipele de aur ale carierei sale scriitoriceşti. Servea masa la „Capşa" împreună cu Eugen Si-

mion, discuta pînă seara tîrziu la Uniune cu Eugen Jebeleanu, permanent era dispus și comunicativ cu toată lumea. Luni, cînd l-am luat de la Mogoșoaia și am ajuns la editură, mi-a spus :

— Dom' Dumitrescu, mîine, marți, am ședință la Uniune, miercuri am ședință cu redactorii la editură, joi vine cineva de la Televiziune să-mi ia un interviu, așa că vineri dimineața plecăm în rodaj.

— Bine, dom' director !

Joi, cînd a venit la editură, m-a văzut prin curte și m-a chemat, zicîndu-mi :

— În cîte avem azi, nenea Tecu ?

— 15 mai 1980.

— Bon, te-aș ruga să nu te superi, dar nici mîine n-o să putem merge în rodaj !

— De ce, dom' Preda ?

— Fiindcă mîine trebuie să mă duc la Focșani, cu domnul Cornel Popescu și cu doctorul Tănăsescu. Am o întîlnire cu cititorii, așa că o să mă duc cu ei.

— Bine șefule, și o să mergem după ce veniți de acolo ?

— Bon. Perfect !

— Dar vreau să vă cumpăr cîteva beculețe pentru bordul mașinii, că ăia

de la atelier au uitat să vi le mai pună.

— Da-da-da-daaa !

X

Aceste cuvinte („Da-da-daaa") au fost ultimele pe care le-am mai auzit sau pe care mi le-a mai spus scriitorul Marin Preda. A doua zi, cam pe la ora 13, am plecat să cumpăr beculeţe pentru bordul de la maşina domnului Marin Preda, dar nu am găsit decît beculeţe de 6 W şi mie îmi trebuiau de 12 W, aşa că m-am reîntors spre editură. Drumul meu de întoarcere era pe la blocul Turn de la Sala Palatului. Am luat-o prin spatele magazinului Adam, prin str. Brezoianu. Cînd să mă apropii de str. Ştirbei Vodă, vizavi de conservatorul Ciprian Porumbescu, am întîlnit-o pe doamna Ioana Lungescu. S-a oprit în faţa mea şi cu vocea tremurîndă şi aproape pierdută, îmi zice :

— Dom' Dumitrescu, ştii că a murit Marin Preda ?

— Fugiţi de-aici, doamnă !

— Ce să fug, domnule ? ! Aşa e !

— Hai, zău ! Glumiți ?

— Cum să glumesc, dom' Dumitrescu !

A murit Marin Preda. Am simțit că mi se tulbură ochii și începuseră să-mi tremure picioarele. Mi-am pierdut echilibrul și am găsit o scară în fața unei uși unde m-am așezat imediat. În clipa următoare n-am mai văzut-o pe doamna Ioana Lungescu și nici nu mai realizam unde mă aflam. După o jumătate de oră de ameteală, m-am ridicat de pe scara aceea și de abia am ajuns la editură. Cînd mi-a confirmat și dom' Aurică Bătrîneanu, am simțit că iar îmi vine rău. M-am așezat pe scara de marmură a editurii ca să-mi revin. Pînă acasă la mine parcă a durat drumul o lună de zile.

A doua zi, cînd am ajuns la serviciu, toate doamnele plîngeau în hohote, toți salariații editurii parcă erau bătuți, nimeni nu mai scotea o vorbă. Doar domnul Cornel Popescu mai explica, din cînd în cînd că, în dimineața aceea de vineri, mai 16, anul 1980, au plecat la „Monșer", la Mogoșoaia, împreună cu doctorul Tănăsescu, să se deplaseze la Focșani cu mașina. Înțelegerea era pentru ora 13. Cînd au ajuns la Mogoșoaia, după ce au bătut în ușa de la camera

nr. 6 de mai multe ori, au observat că nu răspunde nimeni. Atunci au rămas perplecși amîndoi, au deschis ușa și au intrat înăuntru. Deodată s-au oprit cînd au văzut că Marin Preda era mort. După ce doctorul Tănăsescu a constatat decesul, au anunțat la editură și la Uniunea Scriitorilor. Apoi Marin Preda a fost depus la Biserica Boteanu și de acolo la Muzeul literaturii, unde a putut fi văzut pentru ultima dată de toți acei care l-au iubit și l-au stimat, pentru meritele și talentul lui de neegalat. La catafalc au făcut de gardă : președintele Uniunii Scriitorilor, tovarășul George Macovescu, poetul Eugen Jebeleanu, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, Laurențiu Fulga, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, precum și alți scriitori de seamă. L-au văzut pentru ultima dată directori de edituri, directori de tipografii, conducerea superioară a Consiliului de Cultură și Educație Socialistă, președinții diverselor uniuni de creație, salariați ai diverselor ministere, toată pleiada scriitoricească, prieteni și neprieteni, precum și numeroși cititori. La mitingul de doliu au luat cuvîntul George Macovescu, Laurențiu Fulga,

Eugen Jebeleanu, Geo Dumitrescu și alții.

După mitingul de doliu, corpul neînsufleţit a fost transportat la cimitirul Belu. Veniseră să-l conducă pe ultimul său drum mii și mii de oameni, convoaie de autobuze, interminabile coloane de turisme, toate la un loc formau un imens cortegiu funebru. După ce a fost străbătut oraşul, întreg convoiul s-a îndreptat spre cimitirul Belu unde i-a fost zidită groapa. I s-a organizat un miting de înhumare la cimitir. Aici au vorbit scriitorul D. R. Popescu și Cornel Popescu, redactorul șef al Editurii Cartea Românească.

După terminarea mitingului, corpul neînsufleţit al scriitorului Marin Preda a fost coborît în groapa rezervată, alături de cei mai mari scriitori și poeți români depuși în cimitirul Belu. Nu puteai să te apropii de locul unde era îngropat, fiindcă șiruri nesfîrșite de oameni, mai ales studenți și elevi, veneau fără întrerupere. Familia defunctului dorise să facă la cimitir o slujbă religioasă, dar nu știu cum s-a întîmplat, durerea era atît de mare, încît n-au mai putut realiza și acest lucru.

Rămaşi credincioşi acestui mare scriitor care fusese şi director al editurii Cartea Românească, am simţit din suflet nevoia să rămînem noi, cîţiva tovarăşi — Dumitrescu Savu, State Constantin şi secretara directorului, doamna Stănescu Cleopatra — mai departe, de a ne face datoria noastră sentimentală. După mitingul de doliu, mai întîi am luat legătură cu doamna Preda şi i-am explicat că noi nu părăsim cimitirul şi am vrea să-i facem o slujbă, după tradiţia pămîntului nostru. Doamna Preda a încuviinţat acest lucru şi m-a rugat să ne ocupăm noi de aşa ceva. Toţi trei am angajat doi preoţi şi i-am rugat să facă slujbă. Oamenii, unii plecau şi alţii veneau în timpul slujbei. Un iubitor al prozatorului, avea la el un casetofon, a înregistrat toată slujba pe bandă, apoi a agăţat casetofonul de un pom aflat lîngă mormîntul lui Marin Preda. Slujba a fost repetată de mai multe ori de banda de casetofon şi toată mulţimea asculta cu capetele plecate.

Se făcuse destul de tîrziu, şi tineri, studenţi şi elevi, continuau să vină cu buchete de flori la mormîntul lui Marin Preda. Cînd am părăsit noi cimitirul, toate aleile din

jur erau arhipline. Am ieşit pe poarta cimitirului şi slujba tot continua să se audă. După aceea ne-am despărţit de doamna Stănescu şi ne-am îndreptat spre salonul restaurantului „Cina" unde familia scriitorului se afla împreună cu cei apropiaţi, care l-au condus pe Marin Preda pe ultimul său drum. Doamna Elena Preda ne-a mulţumit pentru felul cum ne-am făcut datoria şi cum am înţeles noi să o ajutăm.

Am părăsit toţi localul, nu înainte de a mai evoca unele momente frumoase petrecute alături de scriitor, atît noi, cît şi membrii familiei. N-am vrut să iau imediat autobuzul, ci am mai mers cîteva staţii pe jos, gîndindu-mă la durerea ireparabilă pricinuită de dispariţia acestui mare scriitor.

A doua şi a treia zi, tovarăşul Cornel Popescu a participat la inventarierea tuturor bunurilor care se aflau în posesia răposatului şi rămăseseră la Mogoşoaia în camera nr. 6. După inventariere, dom' Fulga şi dom' Cornel m-au însărcinat pe mine şi pe State Constantin să începem să cărăm de la Mogoşoaia la editură bunurile inventariate. În primul rînd am început să cărăm cărţile, pe care nu am putut să le luăm toate într-un transport. Apoi

am făcut al doilea drum. Apoi am făcut al treilea transport. A treia oară am încărcat toate lucrurile de îmbrăcăminte, obiecte de artă, obiecte de valoare, frigider, pături, zece costume de haine, două paltoane, scurta îmblănită, pardesiuri, fîşul, căciula de astrahan, pălăria franţuzească, şase perechi de pantofi, sandale, papuci, halat de baie, trei perechi ochelari, ceas de aur de buzunar, ceas de mînă etc. Pe toate le-am depus într-un loc sigur şi sigilat, pînă a venit familia, respectiv doamna Preda, şi, după ce a donat o parte din cărţi Editurii şi la cîţiva tovarăşi mai apropiaţi, am încărcat din nou maşina şi le-am dus la locuinţa dînsei. M-a impresionat şi pe mine şi pe State Constantin cum doamna Preda a organizat într-o încăpere colţul funebru, unde, pe o masă dreptunghiulară îmbrăcată toată în negru, era expus un tablou mare, bustul lui Marin Preda, iar pe masă toate decoraţiile şi onorurile primite de-a lungul carierei sale scriitoriceşti. Doamna Preda a promis că acest colţ memorial va dăinui mult timp. Apoi ne-am luat la revedere de la dînsa şi am plecat.

După un timp am fost la mormîntul şefului, să vedem cum a

ieșit lucrarea de placare cu marmură albă. Dar, din nefericire, n-am văzut nimic. Mormîntul se uscase de tot.

Începerea lucrărilor a întîrziat o vreme.

Înainte cu puțin timp ca Marin Preda să împlinească doi ani de zile de la moarte, eu, Dumitrescu Savu, State Constantin și Lăzărescu Ștefan, cu ajutorul doamnei Tanța Vulcănescu, am luat mașina, și în mașină am băgat lopeți, casma, greblă, găleată, flori, stropitoare și am plecat la cimitir. După ce am obținut permisiunea să intrăm cu mașina în cimitir, am trecut la treabă. În primul rînd am desfăcut tot pămîntul argilos și l-am cărat la gunoi. Apoi am defrișat toate buruienile de primprejur, am înlocuit cu pămînt negru și mranițos pe cel argilos și, după ce am plantat florile și le-am dispus într-o linie, am început să le udăm, am înrădăcinat iarbă decorativă pe părțile laterale ale mormîntului, am reașezat crucea de lemn într-o poziție mai bună și mult mai stabilă, am aprins candela și cîteva lumînări, am aranjat din tablă un micuț sfeșnic ca să poată arde lumînările fără să le stingă vîntul. După acest lucru pe care am simțit noi că

trebuie să-l facem, am părăsit cimitirul. Pe drum am început să comentăm toţi trei în fel şi chip, şi nu am putut găsi o explicaţie.

Din cînd în cînd tov. State Constantin mă întreba :

— Măi, nea Dumitrescule, oare să-l fi uitat pe şeful nostru toţi oamenii ?

— Nu ştiu ce să-ţi spun, măi nea Costele !

— Da, bre ! Da ştiu că de cînd sînt şi eu în editura asta, iaca, am nouă ani de zile, am văzut mii de oameni care nu făceau altceva, cînd veneau la editură, decît să întrebe : „A venit dom' Preda ?", sau „E aici dom' Preda ?", sau „Cînd vine dom' Preda ?". Şi cum, bre ? ! Atunci nu-i dădeau voie nici să respire şi îl urmăreau şi prin curte, prin clădire, prin librărie, pe la Mogoşoaia, nu mai vorbesc cum îi ţineau calea peste tot, şi acum oamenii ăia care îl căutau cu atîta foc, zi şi noapte, l-au uitat ? !

— Păi sigur, măi, nea Costele ! Mata nu ştii că interesu primează ? Toţi acei oameni care zici mata că-l căutau, îl căutau pentru interesele lor, fie într-un fel, fie în altul.

— Bine, bre, dar toți acei care aveau nevoie de el au dispărut ?

— Vezi bine că au dispărut.

— Vezi, bre, ce ți-e omul ? Cît ești în viață și poți ceva, toată lumea te caută și zice că ține cu tine, dar, după ce ai murit, toți îți găsesc cîte o vină, care mai poate fi însoțită și de cîte un cuvînt mai urît.

— Măi, nea Costele, știi ce ? Nu ești dumneata primul și nici ultimul care a constatat lucrul ăsta. De cînd e lumea și pămîntul s-a știut că atunci cînd ești în viață toți te laudă și te respectă, pînă își fac treburile lor și, după ce ai murit, mai pomenește cineva cîteva cuvinte despre tine vreo trei-patru zile și după aia toată lumea te uită sau se face că plouă !

— Așa e, bre, nea Dumitrescule ! Și la mama mea s-a întîmplat tot cam așa. Cît avea și ea bănișorii ei, mai toți copiii o vizitau, dar după ce a murit, numai eu și cu o soră mai mergem la cimitir și îi facem pomenile, că restul au uitat, nu numai pe mama, da' și pe tata. Nea Dumitrescule, te-aș ruga ceva !

— Da, nea Costele !

— Ia-o, bre, pe Brezoianu și oprește la alimentara, să luăm și noi o țuică, să bem cînd ajungem la garaj.

Și așa am făcut. Am luat o sticlă și am băut-o, fiindcă afară de faptul că eram obosiți, eram și foarte triști. Am vărsat o picătură de țuică, așa cum este obiceiul pămîntului nostru românesc.

— Fie-i țărîna ușoară !...

Lector : ANA BARBU
Tehnoredactor : GH. CHIRU

Apărut : 1985. Bun de tipar : 15.02.1985.
Format : 24/60×90. Coli tipo. 8,33.

Comanda nr. 50 054
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1 — București,
Republica Socialistă România